

Інформаційно-аналітичний журнал «Як працює твій депутат»

ЗМІСТ

Інформаційно-аналітичний журнал
«Як працює твій депутат»

Відповідальна
за випуск
Леся Шевченко

Коректор
Інна Борик

Дизайн та верстка
Олександра Борисова

Свідectво про державну
реєстрацію: серія КВ
№ 8574
від 23.03.2004 р.

Видання часопису
здійснюється
за сприяння
Національного фонду
підтримки демократії
США (National
Endowment
for Democracy)

У разі передруку
матеріалів посилання
на часопис обов'язкове

Засновник і видавець
ГО Фондація
«Відкрите суспільство»
01024, Київ, а/с 124
e-mail: info@osf.kiev.ua
press@osf.kiev.ua
www.deputat.org.ua

Підписано до друку
20.05.2005
Формат 60x84/8
Наклад 3000 примірників

Надруковано
ТОВ «Азбука»

2	Сто днів роботи сьомої сесії Верховної Ради України IV скликання. Перспективи зародження нового парламенту
11	Результати роботи народних депутатів України за лютий-квітень 2005 року
22	Становлення нової парламентської опозиції: пошук змістів в умовах хвороби росту
42	Великий парламентський переділ: сила права чи право сили?
48	Інтерв'ю з Віктором Шишкіним, радником-консультантом Програми сприяння парламентам України
52	Результати законотворчої роботи Верховної Ради України за період з лютого до квітня 2005 року
72	Адміністративно-територіальна реформа
75	Західні ЗМІ: чи використає Україна свій шанс?
78	Законодавчі ініціативи народних депутатів України щодо зміни Державного бюджету на 2005 рік
96	Шляхи законодавчого вирішення енергокризи в Україні

Сто днів роботи сьомої сесії Верховної Ради України IV скликання. Перспективи зародження нового парламенту

*Леся Шевченко,
президент Фондації "Відкрите суспільство"*

Початок сьомої сесії Верховної Ради України припав на формування нової владної виконавчої вертикалі, що стало наслідком перемоги на президентських виборах 2004 року представника від коаліції демократичних опозиційних сил Віктора Ющенка. Остаточна персональна конфігурація нової виконавчої влади була визначена 4 лютого 2005 року, коли парламент підтримав запропоновану Президентом кандидатуру Юлії Тимошенко на пост глави Уряду. Новопризначений Прем'єр-міністр досить оптимістично визначила перспективи співпраці з парламентом. Кандидатуру Юлії Тимошенко підтримали 373 парламентарії. Жоден депутат не голосував проти її призначення.

Завершення "епохи Кучми" та продовження роботи "старого" парламенту в умовах "нової" виконавчої влади прогнозовано викликали переформатування ВРУ з огляду на зміну провладних і опозиційних сил та з перспективою на парламентські вибори 2006 року.

Отже, основні напрями роботи парламенту періоду лютого-квітня 2005 року – це налагодження взаємовідносин ВРУ із новопризначеним Урядом, переформатування парламентських сил та спроби формування нової опозиції.

Переформування парламенту

Зміна влади – зміна орієнтації

У лютому-квітні 2005 року у ВРУ продовжилася фаза активних міжфракційних переходів, пік якої припав на фініш президентської виборчої кампанії узимку 2004-2005 років. Більшість міжфракційних переходів насамперед були пов'язані зі зміною влади та пошуком народними депутатами політичних перспектив з огляду на парламентські вибори навесні 2006 року. Такі процеси можна назвати закономірністю, адже наступні вибори до парламенту проходять на виключно пропорційній основі й шанси потрапити в стіни ВРУ залежатимуть від рівня електоральної підтримки тієї чи іншої політичної сили, а непартійні фракції лишаться будь-яких перспектив на майбутнє.

На початку сьомої сесії ВРУ IV скликання активно продовжували втрачати членство фракції, які підтримали на президентських виборах 2004 року кандидатуру Віктора Януковича. Так, фракція СДПУ(о), яка у часи своєї провладності у складі мала близько 40 депутатів, на момент старту сьомої сесії скоротилася до 26 (зменшилася на 14 депутатів), у перші сто днів роботи нової влади втратила ще 20% свого членства (шість народних депутатів, один із яких, Сацюк В.М., згідно з рішенням суду був позбавлений депутатських повноважень) і скоротилася до 20 народних обранців.

Зазнала втрат і "рідна" фракція экс-прем'єр-міністра Віктора Януковича "Регіони України": із 63 депутатів за часів парламентської більшості на початок сьомої сесії "Регіони" вийшли у складі 55 депутатів, втративши впродовж президентської кампанії вісьмох депутатів. Уже на початку сьомої сесії лави фракції залишили ще п'ять народних депутатів і, таким чином, фракція скоротилася до 49 парламентаріїв.

Роботи в умовах нової влади не витримали экс-провладна група "Союз" та фракція "НДП-Республіка", що були розформовані внаслідок зменшення кількості членів фракції – менше 14 депутатів.

На межі розпаду з початку сьомої сесії опинилася фракція экс-координатора колишньої парламентсько-урядової коаліції Степана Гавриша "Демократичні ініціативи".

Перші сто днів діяльності нової влади завдали чисельних втрат і фракції КПУ. У зв'язку із підтримкою трьома комуністами кандидатури Юлії Тимошенко на посаду Прем'єр-міністра їх було виключено зі складу фракції.

Чисельних змін зазнали і провладні фракції. 18 березня 2005 року припинила своє існування група "Центр", утворення якої навесні 2004 року кардинально змінило розклад політичних сил у парламенті, фактично вивівши його із орбіти керівництва Адміністрацією Президента Леоніда Кучми.

Найбільших чисельних змін на старті сьомої сесії зазнала пропрезидентська фракція "Наша Україна". І це не дивно. З початку сьомої сесії 15 народних депутатів склали повноваження у зв'язку із переходом на роботу у виконавчі структури влади. Ще частина членів фракції впродовж перших ста днів діяльності нової влади продовжувала суміщати депутатські мандати із роботою у виконавчих владних органах. Окрім того, 17 народних депутатів, членів Української народної партії, вийшли зі складу фракції "Наша Україна" та 16 березня 2005 року створили фракцію *Української народної партії* на чолі із Юрієм Костенком, яка впродовж першої сторідки сьомої сесії наростила членство до 24 народних депутатів. Натомість фракція "Наша Україна" поповнилася 19 новими парламентськими обличчями, що отримали мандати унаслідок просування передвиборчого партійного списку чи прийшли з інших фракцій.

Закономірний чисельний приріст у перші сто днів отримали й інші провладні фракції – СПУ та БЮТ. Загалом фракція *СПУ*, яка на старт сьомої сесії вийшла у складі 21 народного депутата, поповнилася десятьма новими членами. Із огляду на те, що двоє соціалістів склали повноваження у зв'язку із переходом на роботу у виконавчі структури влади, а ще двоє змінили фракційну приналежність, фракція на фініші першого кварталу роботи сьомої сесії у своєму складі мала 27 народних депутатів.

Значне збільшення членства в зазначений період відбулося і у фракції Прем'єр-міністра (БЮТ). Втративши двох депутатів, які перейшли на роботу в Уряд, вона поповнилася вісьмома парламентськими багнетами і на кінець квітня 2005 року нараховувала 25 народних депутатів.

Окрім чисельних міграційних рухів, частина парламентських фракцій у пошуках нового політичного обличчя продовжувала змінювати назви. Так фракція спікера парламенту Володимира Литвина 1 березня 2005 року перейменувалася із фракції Народної аграрної партії на фракцію *Народної партії*. А фракція першого віце-прем'єр-міністра Анатолія Кінаха, поекспериментувавши із назвами, 18 березня 2005 року перереєструвалася як фракція *Партії промисловців і підприємців України*, що на фініші перших ста днів нової влади нараховувала 18 народних депутатів.

Загалом парламентські міграції охопили понад 80 народних депутатів, тобто майже кожен п'ятий представник парламенту змінив свою фракційну приналежність або склав депутатських мандат.

У останній рік роботи єдиний законодавчий орган поповнився майже двадцятьма новобранцями, що пройшли до ВРУ внаслідок просування партійних списків, в основному із провладних парламентських сил. Водночас парламент втратив значну кількість фахових народних обранців, що змінили місце роботи на виконавчі владні структури.

Таким чином, перші сто днів роботи ВРУ в умовах діяльності нової влади супроводжувалися значними тектонічними зрушеннями у розкладі парламентських політичних сил, нарощуванням парламентських м'язів провладних і лояльних до влади фракцій та продовженням втрати членства чи навіть зникненням фракцій, які підтримували на президентських виборах кандидатуру экс-прем'єр-міністра Віктора Януковича.

Політичний розклад

Парламент в умовах відсутності більшості та опозиції

Перші сто днів роботи парламенту за часів Президента Віктора Ющенка проходили в умовах відсутності юридично оформленої парламентської більшості та фактичної відсутності класичної опозиції. Більшість присутніх у ВРУ політичних сил задекларувала свою лояльність до курсу глави держави та перших кроків Уряду. Таким чином, запропонована Президентом кандидатура на посаду Прем'єр-міністра отримала рекордну підтримку в парламенті. І, навпаки, відкрито виступили проти кандидатури, запропонованої Віктором Ющенком, лише комуністи, які з перших днів діяльності нового Президента, не очікуючи рішення партійного з'їзду, оголосили про перехід у опозицію. Більше того, КПУ досить жорстко вчинила із трьома "відступниками", які підтримали кандидатуру Юлії Тимошенко на пост Прем'єр-міністра, виключивши їх із фракції.

Досить важко до ролі опозиціонерів було звикати экс-провладним фракціям. Ті з них, що зуміли вціліти, на початку сьомої сесії зайняли лояльну позицію як до курсу нового Президента, так і до дій новопризначеного Кабміну. Так, кандидатуру Юлії Тимошенко підтримали 46 членів фракції "Регіони України" та 18 представників фракції СДПУ(о), при цьому жоден із депутатів вищеназваних політичних утворень, як і парламенту в цілому, не проголосував "проти".

Ситуація повторилася під час затвердження Програми діяльності нового Кабінету Міністрів. Хоча багато хто із депутатів закидав, що Програма Уряду декларативна та неконкретна, жоден народний обранець не виступив проти вищевказаного документа, при цьому Програму дій Уряду підтримали 357 парламентарів. До того ж ситуація не змінилася і через два місяці, коли Уряд запропонував законопроект про зміни до Держбюджету на 2005 рік. Документ підтримали 376 народних депутатів, у тому числі повним складом фракція КПУ (вдруге за свою історію) та фракція СДПУ(о), яка уже через тиждень на з'їзді прийняла рішення про перехід у опозицію. Проти запропонованих Урядом бюджетних змін не виступив ніхто. Отже, за класичними параметрами: підтримкою кандидатури глави Уряду, Програми Уряду та урядового бюджетного законопроекту – у ВРУ конституційна більшість народних депутатів опинилася у полі лояльності до виконавчої влади, а жодну із парламентських політичних сил не можна назвати класичною опозицією.

Зрештою, лише арешт 5 квітня 2005 року голови Донецької облради Бориса Колесникова дещо радикалізував позицію парламентських сил, що задекларували про свій перехід у опозицію до чинної влади. Нагадаємо, що 5 березня з'їзд Партії регіонів прийняв рішення про перехід у опозицію, а 2 квітня 2005 року ХІХ з'їзд СДПУ(о) затвердив аналогічне рішення. Утім, ця радикалізація, наприклад у формі блокування парламентської трибуни, автоматично не позначилася на законодавчій діяльності парламенту і підтримці урядових законопроектів різними політичними силами. Тож представники опозиційних фракцій нерідко голосували за проурядові рішення. І, навпаки, провладні депутати виступали проти пропозицій власного Уряду, як це було із фракцією ПППУ під час голосування змін до Держбюджету на 2005 рік та з фракцією СПУ, яка влаштувала акції протесту проти дій Уряду в аграрному секторі, при тому що відповідне профільне міністерство очолює соціаліст. Дещо дивна поведінка провладних фракцій у парламенті була зумовлена тим, що Уряд був сформований на основі передвиборчих коаліційних сил, соціально-політичні та економічні погляди яких різняться між собою і які, цілком вірогідно, на наступних парламентських виборах можуть опинитися у конкуруючих блоках.

В умовах відсутності у стінах ВРУ сталої провладної більшості ефективність діяльності вищого законодавчого органу в значній мірі залежала від позиції і менеджерського таланту Голови ВРУ Володимира Литвина. Зростання ролі спікера у організації роботи і забезпеченні результативності діяльності ВРУ не могло не позначитися на зростанні особистої політичної ваги Володимира Литвина, який, контролюючи дві парламентські фракції, фактично став власником контрольного пакету голосів для прийняття тих чи інших рішень у парламенті.

Таким чином, перші сто днів діяльності ВРУ в умовах нової влади характеризувалися лояльним ставленням конституційної більшості парламентаріїв до дій нової влади та болісними кроками формування нової не лівої опозиції.

Законотворча діяльність депутатів

Зрештою, попри перебіг сьомої сесії в умовах структурних владних змін у державі, які не могли не відбитися на роботі парламенту, ВРУ в першій половині сьомої сесії IV скликання займалася власне і законодавчою діяльністю, а її представники активно проявляли себе під час пленарних засідань.

Протягом 24 сесійних днів трьох місяців роботи (лютий-квітень 2005 року) депутати ВРУ прийняли всього 172 законопроекти та проекти постанов (34 та 138 відповідно).

Найбільше прийнятих законопроектів стосувалися економічного блоку (9) та соціальних проблем (10). Значну увагу парламент приділив правовому законодавству (6) та питанням, пов'язаним із військовою сферою (4). Проблем культури, освіти та науки стосувалися два прийняті законопроекти, по одному законодавчому акту було спрямовано на регулювання питань функціонування ЗМІ, спорту, міжнародних відносин і безпеки.

Зі 138 парламентських постанов 44 регулюють питання Регламенту ВРУ, 22 проекти постанов носять соціальний характер, 26 стосуються політичних питань, 13 – економіки, 8 присвячені обранню/звільненню суддів, 5 – проблемам культури, науки і освіти, 2 – ЗМІ, по одному проекту постанови спрямовано на врегулювання міжнародних відносин, військової сфери та сільського господарства.

Загалом у перші сто днів роботи сьомої сесії депутати ВРУ внесли на розгляд парламенту 1 115 законодавчих ініціатив, 1 279 разів виступили з місця, 898 – із трибуни, а також направили 1 422 депутатські запити.

Найбільш активним депутатом-законотворцем став *Матвеев Валентин Григорович* (фракція КПУ), який вніс 34 законодавчі ініціативи. У десятку найбільш активних законотворців увійшли четверо представників опозиції (Хара Василь Георгійович, "Регіони України" – 27; Демьохін Володимир Анатолійович, позафракційний – 24; Гуренко Станіслав Іванович, КПУ – 17), четверо представників провладних фракцій (Буряк Сергій Васильович, фракція ПППУ – 24; Оніщук Микола Васильович, фракція ПППУ -18; Мойсик Володимир Романович, "Наша Україна" – 17; Кармазін Юрій Анатолійович, "Наша Україна" – 16) та двоє народних депутатів із лояльних до влади фракцій (Супрун Людмила Павлівна, НДП-"Республіка"(до 6.04.2005) – 18; Гавриш Степан Богданович, "Демократичні ініціативи" – 23).

Двісті один народний депутат не вніс жодної законодавчої ініціативи за перші три місяці сьомої сесії ВРУ.

Депутатом-оратором зазначеного періоду став представник фракції "Наша Україна" *Юрій Кармазін*, який 64 рази виступив із місця та 56 – із трибуни. Серед найбільш активних парламентських промовців за виступами із місця у десятку входять по троє представників від фракцій КПУ (Лещенко Володимир Олексійович – 33;

Симоненко Петро Миколайович – 28; Соломатін Юрій Петрович – 23) та "Нашої України" (Кармазін Юрій Анатолійович – 64; Беспалий Борис Якович – 26; Черняк Володимир Кирилович – 25 (з 16.03.2005 р. – член фракції УНП), двоє представників Народної партії (Надрага Василь Іванович -37; Зарубінський Олег Олександрович – 23), один соціал-демократ (Шурма Ігор Михайлович – 31) та один соціаліст (Мельничук Михайло Васильович – 28).

З парламентської трибуни найчастіше виступали депутати-комуністи, четверо з яких входять до десятки найбільш активних ораторів за виступами з трибуни (Пузаков Володимир Тихонович – 28; Соломатін Юрій Петрович – 24; Матвеев Валентин Григорович – 20; Масенко Олександр Миколайович – 13). У десятці найбільш активних депутатів-ораторів троє "нашоукраїнців" (Кармазін Юрій Анатолійович – 56; Заєць Іван Олександрович (з 16.03.2005 р. – член фракції УНП) – 18; Черняк Володимир Кирилович (з 16.03.2005 р. – член фракції УНП) – 15), двоє представників фракції Народної партії (Надрага Василь Іванович – 36; Зарубінський Олег Олександрович – 23) та один соціал-демократ (Шурма Ігор Михайлович – 22).

Двісті п'ятдесят п'ять народних депутатів не скористалися за визначений період своїм правом на виступ із місця, а 276 парламентаріїв протягом лютого-квітня 2005 року так і не піднялися на трибуну ВРУ.

Найбільш допитливим депутатом Верховної Ради України за згаданий період став представник соціал-демократів об'єднаних *Ігор Шурма*, що звернувся із 32-ма депутатськими запитами. У десятку найдопитливіших депутатів за вказаний період входять троє представників КПУ (Пузаков Володимир Тихонович – 19; Лещенко Володимир Олексійович – 19; Оржаховський Анатолій Володимирович – 18), двоє соціал-демократів (Шурма Ігор Михайлович; Фікс Єфим Зіс'євич – 18), двоє членів фракції БЮТ (Білорус Олег Григорович – 17; Волинець Михайло Якович – 16), один представник від "Нашої України" (Кармазін Юрій Анатолійович – 29) та один від Народної партії (Развадовський Віктор Йосипович – 17). У десятку найбільш допитливих також увійшов позафракційний Дем'яохін Володимир Анатолійович – 16 запитів.

Сто дев'яносто три народні обранці протягом лютого-квітня не подали жодного депутатського запиту.

Слід відзначити, що загалом упродовж роботи ВРУ IV скликання депутати-представники опозиційних фракцій засвідчили більш результативні кількісні та якісні показники роботи у стінах ВРУ. Загальна статистика свідчить, що у десятці найбільш активних депутатів за різними номінаціями упродовж попередніх шести сесій дев'ять позицій займали представники опозиції і лише один представник тодішніх провладних фракцій. Зі зміною виконавчої влади диспозиція сил у парламенті змінилася: представники опозиції, крім комуністів, стали провладними,

представники екс-провладних фракцій перетекли у лояльні до влади фракції чи опинилися у опозиції. Таким чином, у перші сто днів роботи нової влади за загальними показниками діяльності встановився певний паритет результативності роботи у стінах ВРУ представників влади та опозиції. Десятки найбільш активних депутатів практично порівну представляють представники провладних фракцій і опозиції. Водночас слід зазначити, що результативність опозиції забезпечують в основному депутати-комуністи; парламентарії, що представляють не комуністичну опозицію, важко навчаються азам активної публічної діяльності у ВРУ.

Зрештою, перші сто днів роботи парламенту в умовах діяльності нової виконавчої влади позначилися перегрупуванням парламентських сил по вісі влада-опозиція, налагодженням взаємодії із новим складом Кабміну та пошуком політичних перспектив з огляду на вибори 2006 року. Безсумнівним і очевидним результатом ста днів роботи ВРУ в умовах нової виконавчої влади став факт відсутності тиску на вищий законодавчий орган з боку інших гілок влади.

Результати роботи народних депутатів України за лютий-квітень 2005 року

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
1	Абдуллін Олександр Рафкатович	0	0	0	0
2	Авраменко Володимир Федорович	0	0	0	0
3	Акопян Валерій Григорович	0	0	0	2
4	Александровська Алла Олександрівна	12	2	3	9
5	Алексеев Ігор Вікторович	4	3	1	4
6	Альошин Валерій Борисович	0	2	0	0
7	Анастасієв Валентин Олексійович	2	2	1	0
8	Андресюк Борис Павлович	0	1	1	0
9	Анісімов В'ячеслав Олександрович	2	2	0	6
10	Аніщук Володимир Васильович	6	0	0	10
11	Антємюк Віктор Дмитрович	0	0	0	1
12	Антоньєва Ганна Петрівна	0	0	1	0
13	Артеменко Юрій Анатолійович	0	0	3	3
14	Асадчев Валерій Михайлович	12	3	6	4
15	Астров-Шумілов Геннадій Костянтинович	4	1	0	7
16	Атрошенко Владислав Анатолійович	0	0	0	2
17	Бабурін Олексій Васильович	4	0	1	9
18	Баграєв Микола Георгійович	0	0	2	0
19	Байсаров Леонід Володимирович	0	0	0	0
20	Балога Віктор Іванович	0	0	0	0
21	Бандурка Олександр Маркович	4	2	9	1
22	Баранівський Олександр Петрович (вибув)	0	0	0	0
23	Бартків Василь Павлович	1	0	0	5
24	Бастрига Іван Михайлович	1	0	4	1
25	Бауер Михайло Йозефович	0	0	5	12
26	Бахтеєва Тетяна Дмитрівна	0	3	6	3
27	Безсмертний Роман Петрович (вибув)	0	0	0	0
28	Беспалий Борис Якович	26	2	5	4
29	Беспалов Олег Павлович	0	0	0	2
30	Бичков Сергій Анатолійович	0	0	4	2
31	Біловол Олександр Миколайович	0	2	1	0
32	Білозір Оксана Володимирівна	0	0	3	0
33	Білорус Олег Григорович	8	9	3	17
34	Бірюк Лев Васильович	0	0	1	0
35	Блохін Олег Володимирович	0	2	0	0
36	Богатирьова Раїса Василівна	2	0	5	9
37	Бойко Віктор Олексійович	0	0	1	0
38	Бойко Володимир Семенович	0	0	1	0
39	Бойко Юрій Анатолійович	0	0	5	9
40	Бокий Іван Сидорович	9	6	6	5
41	Бондар Володимир Налькович	0	0	0	1
42	Бондаренко Володимир Дмитрович	4	3	6	5

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
43	Бондаренко Григорій Іванович	0	6	6	6
44	Бондаренко Олена Федорівна	1	1	2	2
45	Бондарчук Олександр Васильович	2	4	0	0
46	Бондарчук Сергій Васильович	0	0	0	0
47	Борзих Олександр Іванович	0	0	0	0
48	Борзов Валерій Пилипович	0	0	0	8
49	Борщевський Віктор Валентинович	1	0	1	5
50	Бронніков Володимир Костянтинович	12	3	1	13
51	Бубка Сергій Назарович	1	0	0	0
52	Будаг'янц Микола Абрамович	0	0	0	0
53	Буждиган Пилип Пилипович	0	3	3	0
54	Буйко Георгій Володимирович	0	1	1	5
55	Бульба Степан Степанович	0	0	1	0
56	Буряк Олександр Васильович	0	0	0	0
57	Буряк Сергій Васильович	1	6	24	1
58	Васадзе Таріел Шакрович	1	2	0	0
59	Васильєв Геннадій Андрійович (вибув)	0	0	0	0
60	Васильєв Олександр Андрійович	1	2	0	2
61	Васюник Іван Васильович	0	0	0	0
62	Ващук Катерина Тимофіївна	8	6	4	0
63	Веровський Андрій Михайлович	0	0	0	0
64	Веретенников Віктор Олександрович	0	1	0	0
65	Вернигора Леонід Михайлович	0	2	0	2
66	Вернидубов Іван Васильович	2	3	1	3
67	Вінський Йосип Вікентійович	1	0	7	0
68	Волинець Михайло Якович	1	2	1	16
69	Волков Олександр Михайлович	1	0	0	1
70	Воюш Володимир Дмитрович	1	3	8	11
71	Гаврилюк Василь Васильович	1	2	1	0
72	Гаврилюк Іван Ярославович	0	0	2	1
73	Гавриш Степан Богданович	2	4	23	1
74	Гадяцький Леонід Миколайович	2	0	1	2
75	Гайдош Іштван Ференцович	0	0	2	4
76	Галієв Ернест Едуардович	0	0	0	1
77	Гапочка Микола Михайлович	1	0	0	1
78	Гармаш Галина Федорівна	0	0	0	2
79	Герасимов Іван Олександрович	0	3	3	0
80	Гінзбург Ольга Петрівна	21	10	3	6
81	Гірник Євген Олексійович	22	3	2	11
82	Гіршфельд Анатолій Мусійович	0	0	0	1
83	Гладій Михайло Васильович	0	1	0	0
84	Гладкіх Василь Іванович	2	0	0	1
85	Гмиря Сергій Петрович	5	0	1	1
86	Головатий Сергій Петрович	1	0	1	0
87	Голуб Олександр Володимирович	0	0	3	10

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
88	Горбаль Василь Михайлович	1	0	1	0
89	Горбатов Валерій Миронович	0	0	0	4
90	Горбачов Віктор Сергійович	0	2	4	7
91	Горлов Геннадій Васильович	0	0	0	1
92	Гошовський Володимир Сергійович	0	0	1	3
93	Грановський Олександр Геннадійович	0	0	0	3
94	Грач Леонід Іванович	2	0	0	3
95	Грачев Олег Олексійович	1	1	3	0
96	Григорович Лілія Степанівна	12	9	1	11
97	Гринів Ігор Олексійович	0	0	0	0
98	Грязев Анатолій Дмитрович	1	3	3	7
99	Губський Богдан Володимирович	4	11	10	2
100	Гудима Олександр Миколайович	1	1	1	5
101	Гуменюк Олег Іванович	1	0	0	0
102	Гурвіц Едуард Йосипович	0	0	0	0
103	Гуреєв Василь Миколайович	1	1	7	0
104	Гуренко Станіслав Іванович	7	1	17	2
105	Гуров Вадим Миколайович	1	3	4	3
106	Давидова Людмила Іванівна	0	0	0	2
107	Давимука Степан Антонович	0	0	1	1
108	Дашутін Григорій Петрович	1	2	3	0
109	Дем'юхін Володимир Анатолійович	7	6	24	16
110	Деркач Андрій Леонідович	0	0	0	0
111	Деркач Леонід Васильович	0	0	0	0
112	Джемільєв Мустафа	1	0	0	0
113	Джоджик Ярослав Іванович	0	0	1	1
114	Дзюнь Валентин Михайлович	0	1	0	0
115	Димінський Петро Петрович	0	0	0	1
116	Добкін Михайло Маркович	4	4	9	8
117	Довгий Станіслав Олексійович	1	0	1	1
118	Довгий Тарас Олексійович	2	0	0	0
119	Доманський Анатолій Іванович	5	3	2	4
120	Дорогунцов Сергій Іванович	2	1	6	0
121	Драч Іван Федорович	0	0	0	2
122	Драчевський Віктор Васильович	1	0	0	8
123	Дубицький В'ячеслав Володимирович	0	2	1	0
124	Євдокимов Валерій Олександрович	0	0	1	0
125	Єдін Олександр Йосипович	0	0	2	1
126	Єремеев Ігор Миронович	0	3	2	2
127	Єхануров Юрій Іванович	0	0	1	0
128	Єщенко Володимир Миколайович	10	2	0	16
129	Жванія Давид Вахайович	0	0	0	0
130	Жебрівський Павло Іванович	0	0	0	0
131	Жеваго Костянтин Валентинович	1	0	0	0
132	Жижко Сергій Андрійович	5	0	0	0

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
133	Жовтяк Євген Дмитрович	0	0	0	0
134	Жулинський Микола Григорович	0	0	0	1
135	Загрева Борис Юхимович	0	0	1	6
136	Задорожній Олександр Вікторович	0	0	0	1
137	Заєць Володимир Володимирович	2	7	5	6
138	Заєць Іван Олександрович	10	18	2	0
139	Заїчко Віктор Олександрович	2	2	1	4
140	Заклунна-Мироненко Валерія Гавриїлівна	0	0	0	0
141	Заплатинський Володимир Михайлович	1	0	1	1
142	Зарубінський Олег Олександрович	23	23	3	1
143	Засуха Тетяна Володимирівна	0	1	0	1
144	Зварич Роман Михайлович (вибув)	0	0	0	0
145	Звягільський Юхим Леонідович	1	0	0	0
146	Зімін Олег Петрович	0	0	5	0
147	Зінченко Олександр Олексійович (вибув)	0	0	0	0
148	Злочевський Микола Владиславович (вибув)	0	0	0	0
149	Зубанов Володимир Олександрович	0	0	1	9
150	Зубець Михайло Васильович	0	0	0	1
151	Зубов Валентин Сергійович	4	2	0	1
152	Іванов Сергій Анатолійович	0	0	0	0
153	Іванчо Іван Васильович	1	2	3	5
154	Івченко Олексій Григорович	0	0	3	0
155	Ігнатенко Павло Миколайович (вибув)	0	0	0	0
156	Юффе Олій Якович	0	0	1	0
157	Ісаєв Леонід Олексійович	4	0	0	3
158	Каденюк Леонід Костянтинович	0	4	2	2
159	Калетнік Григорій Миколайович	0	0	0	1
160	Калінчук Василь Антонович	7	3	5	0
161	Кальніченко Ігор Вікторович	0	0	0	0
162	Капустін Віктор Володимирович	0	0	3	0
163	Каратуманов Олег Юрійович	0	0	0	0
164	Кармазін Юрій Анатолійович	64	56	16	29
165	Карнаух Микола Васильович	3	1	3	1
166	Карпов Олександр Миколайович	0	0	0	0
167	Касьянов Сергій Павлович	0	1	1	0
168	Катеринчук Микола Дмитрович	0	0	1	2
169	Катушева Зарема Гафарівна	0	2	0	7
170	Кафарський Володимир Іванович	4	6	3	0
171	Качур Павло Степанович	22	2	1	8
172	Келестин Валерій Васильович (вибув)	0	0	0	0
173	Кеменяш Олександр Михайлович	0	0	0	8
174	Кендзьор Ярослав Михайлович	10	3	0	14
175	Кириленко В'ячеслав Анатолійович (вибув)	0	0	0	0
176	Кириллов Віктор Дмитрович	0	0	2	0
177	Кирильчук Євген Іванович	6	3	1	13

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
178	Кириченко Людмила Федорівна	0	0	7	6
179	Кисельов Олександр Володимирович (вибув)	0	0	0	0
180	Ківалов Сергій Васильович (вибув)	0	0	0	0
181	Кіроянц Сергій Георгійович	0	0	2	4
182	Кіссе Антон Іванович	0	0	0	1
183	Клименко Анатолій Володимирович	0	0	1	2
184	Климуш Орест Дмитрович	2	0	5	1
185	Клімов Леонід Михайлович	0	0	0	0
186	Клюєв Андрій Петрович	0	0	3	0
187	Ключковський Юрій Богданович	2	1	2	3
188	Коваль В'ячеслав Станіславович	1	1	2	8
189	Козаченко Олексій Олексійович	1	0	2	1
190	Козловський Анатолій Михайлович	2	0	1	6
191	Колісник Микола Дмитрович	0	0	0	1
192	Колоніарі Олександр Петрович	1	1	0	0
193	Комар Микола Степанович	10	6	9	4
194	Коновалюк Валерій Ілліч	16	6	8	0
195	Корж Віталій Терентійович	1	0	3	1
196	Король Віктор Миколайович	0	0	0	0
197	Корсаков Олексій Якович	6	1	4	3
198	Корчинський Анатолій Іванович (вибув)	0	0	0	0
199	Косів Михайло Васильович	12	10	1	13
200	Косінов Станіслав Анатолійович	1	3	0	1
201	Костенко Юрій Іванович	1	3	3	1
202	Костинюк Богдан Іванович	11	2	0	9
203	Косьяненко Олександр Володимирович	0	0	0	1
204	Кравченко Микола Васильович	10	7	1	2
205	Кравчук Леонід Макарович	0	0	0	0
206	Криворучко Юрій Зиновійович	0	0	0	2
207	Круглов Микола Петрович	1	1	1	0
208	Крук Юрій Борисович	0	2	1	0
209	Круць Микола Федорович	0	0	0	1
210	Крючков Георгій Корнійович	2	5	4	1
211	Кузьменко Петро Павлович	0	1	1	0
212	Кузьмук Олександр Іванович	1	0	0	1
213	Кукоба Анатолій Тихонович	0	0	0	9
214	Кульчинський Микола Георгійович	1	2	1	4
215	Курас Іван Федорович	0	0	2	0
216	Кухарчук Микола Андрійович	2	0	1	1
217	Ландик Валентин Іванович	3	1	1	1
218	Лапін Євген Васильович	0	0	1	8
219	Ларін Сергій Миколайович	2	0	1	0
220	Лебедівський Валерій Анатолійович	0	0	0	9
221	Левцун Володимир Іванович	0	0	0	0
222	Лелюк Олексій Володимирович	0	0	4	1

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
223	Лещенко Володимир Олексійович	33	12	1	19
224	Лещинський Олександр Олегович	0	0	1	0
225	Литвин Вадим Валентинович	0	0	3	0
226	Литвин Володимир Михайлович	0	0	2	0
227	Лісін Микола Павлович	0	0	0	1
228	Лобода Михайло Васильович	3	1	10	1
229	Лукашук Олег Григорович	0	1	2	0
230	Лук'яненко Левко Григорович	5	1	1	15
231	Луценко Юрій Віталійович (вибув)	0	0	0	0
232	Ляпіна Ксенія Михайлівна	1	1	0	0
233	Льовін Анатолій Іванович	0	0	4	0
234	Мазуренко Володимир Іванович	0	0	0	3
235	Майко Віталій Іванович	1	1	6	0
236	Майстришин Володимир Якович	9	3	3	0
237	Макєнко Володимир Володимирович	2	0	2	3
238	Малиновський Олексій Петрович	3	0	0	9
239	Манчуленко Георгій Манолійович	11	3	0	6
240	Маркуш Марія Андріївна	1	7	14	12
241	Мартиненко Микола Володимирович	3	0	3	1
242	Мартиновський Валерій Павлович	0	0	0	1
243	Мартинюк Адам Іванович	0	0	1	1
244	Масенко Олександр Миколайович	13	13	4	8
245	Матвеев Валентин Григорович	10	20	34	1
246	Матвеев Володимир Йосипович	6	5	6	2
247	Матвієнко Анатолій Сергійович	0	0	7	2
248	Матвієнко Павло Володимирович	0	0	0	3
249	Матвієнков Сергій Анатолійович	20	2	3	1
250	Матвійчук Едуард Леонідович	0	0	0	0
251	Мельник Микола Євтихійович	1	1	3	10
252	Мельников Микола Петрович	0	0	1	0
253	Мельничук Михайло Васильович	28	11	9	1
254	Мигович Іван Іванович	2	3	1	7
255	Миримський Лев Юлійович	0	0	5	2
256	Мироненко Віктор Андрійович	4	10	1	2
257	Мішура Валерій Дмитрович	6	9	3	3
258	Мовчан Володимир Петрович	1	0	2	0
259	Мовчан Павло Михайлович	3	3	0	10
260	Мойсик Володимир Романович	0	0	17	0
261	Мокроусов Анатолій Олексійович	1	1	1	4
262	Мороз Анатолій Миколайович	2	1	1	3
263	Мороз Олександр Олександрович	6	4	11	5
264	Морозов Олександр Валерійович	1	2	4	1
265	Мусяяка Віктор Лаврентійович	1	5	2	0
266	Мухін Володимир Васильович	2	0	0	0
267	Мхітарян Нвер Мнацаканович	0	1	1	1

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
268	Надрага Василь Іванович	37	36	6	7
269	Наконечний Володимир Леонтійович	0	0	1	0
270	Наливайко Анатолій Михайлович	1	0	0	5
271	Насалик Ігор Степанович	0	1	0	0
272	Немировський Олег Анатолійович	0	0	0	1
273	Нечипорук Володимир Павлович	0	1	1	7
274	Ніколаєнко Станіслав Миколайович	0	0	5	0
275	Новак Володимир Миколайович	7	9	2	8
276	Носенко Микола Петрович	12	2	0	3
277	Нощенко Микола Петрович	17	5	6	6
278	Одайник Микола Миколайович	2	0	3	3
279	Олексіюк Сергій Сергійович	0	0	2	6
280	Олійник Борис Ілліч	2	7	0	1
281	Олійник Петро Михайлович	0	0	0	0
282	Олуйко Віталій Миколайович	1	2	10	7
283	Омельченко Григорій Омелянович	5	2	2	9
284	Омельченко Олександр Олександрович	0	0	0	0
285	Оніщук Микола Васильович	6	13	18	3
286	Онопенко Василь Васильович	1	2	15	1
287	Оржаховський Анатолій Володимирович	15	11	3	18
288	Оробець Юрій Миколайович	2	1	1	11
289	Осика Сергій Григорович	2	3	9	4
290	Осташ Ігор Іванович	1	0	1	1
291	Павленко Юрій Олексійович	0	0	1	0
292	Павловський Михайло Антонович (вибув)	0	0	0	0
293	Павлюк Микола Пантелеймонович	0	0	0	0
294	Пак Володимир Петрович	0	0	0	0
295	Панасовський Олег Григорович	0	0	0	5
296	Парубок Омелян Никонович	2	0	2	7
297	Пеклушенко Олександр Миколайович	18	1	7	7
298	Песоцький Микола Федорович (вибув)	0	0	0	0
299	Петренко Володимир Сергійович	1	0	0	10
300	Петров Віктор Борисович	3	1	0	11
301	Петров Олег Володимирович	0	4	2	4
302	Пехота Володимир Юлійович	1	0	2	1
303	Пинзеник Віктор Михайлович	0	0	0	0
304	Писаренко Анатолій Григорович	0	0	3	2
305	Писарчук Петро Іванович	0	0	1	10
306	Пінчук Віктор Михайлович	0	0	0	1
307	Плохой Ігор Іванович	0	0	0	0
308	Плужников Ігор Олександрович	0	0	1	0
309	Плютинський Володимир Антонович	1	1	0	0
310	Плющ Іван Степанович	1	0	0	1
311	Подобєдов Сергій Миколайович	0	0	0	0
312	Поживанов Михайло Олександрович (вибув)	0	0	0	0

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
313	Політ Андрій Анатолійович	7	2	5	5
314	Поліщук Кирило Ананійович	2	0	5	14
315	Поліщук Микола Єфремович	1	11	3	0
316	Полякова Лариса Євгенівна	1	0	0	2
317	Полянчич Михайло Михайлович	0	0	1	1
318	Пономаренко Георгій Григорович	10	2	0	2
319	Поплавський Михайло Михайлович	0	0	0	0
320	Порошенко Петро Олексійович	0	0	0	0
321	Потапов Василь Іванович	12	1	2	0
322	Потебенько Михайло Олексійович	0	1	0	1
323	Правденко Сергій Макарович	3	6	9	2
324	Прошкуратова Тамара Сергіївна	6	5	3	14
325	Пузаков Володимир Тихонович	4	28	2	19
326	Пустовойтенко Валерій Павлович	1	1	2	0
327	Пхиденко Станіслав Семенович	3	4	0	4
328	Развадовський Віктор Йосипович	0	1	0	17
329	Райков Борис Сергійович	0	2	2	1
330	Ратушний Михайло Ярославович	9	5	0	2
331	Ратушняк Сергій Миколайович	5	1	0	2
332	Раханський Анатолій Варфоломійович	4	7	4	12
333	Резнік Ігор Йосипович	0	3	1	0
334	Ременюк Олексій Іванович	0	0	1	0
335	Рибак Володимир Васильович	0	0	0	0
336	Рибачук Олег Борисович (вибув)	0	0	0	0
337	Римарук Олександр Іванович	2	0	0	0
338	Рішняк Іван Миколайович	0	0	1	1
339	Родіонов Михайло Кузьмич	12	5	7	11
340	Руденко Геннадій Борисович	8	9	12	13
341	Рудковський Дмитро Олександрович	2	1	1	16
342	Рудьковський Микола Миколайович	16	4	11	13
343	Ружицький Антон Матвійович	0	0	0	0
344	Рябіка Володимир Леонідович	0	0	2	0
345	Рябікін Павло Борисович	0	0	0	3
346	Сабашук Петро Павлович	1	1	0	1
347	Савицький Валентин Вікторович	0	0	0	4
348	Садовий Микола Ілліч	3	1	0	0
349	Салигін Василь Вікторович	0	0	0	0
350	Салмін Олег Володимирович	0	0	0	0
351	Самойлик Катерина Семенівна	9	11	6	5
352	Самоплавський Валерій Іванович	0	0	3	11
353	Самофалов Геннадій Григорович	7	0	0	3
354	Сандлер Дмитро Михайлович	0	0	4	0
355	Сас Сергій Володимирович	2	1	8	0
356	Сафіуллін Равіль Сафович	1	1	1	1
357	Сацюк Володимир Миколайович (вибув)	0	0	0	0

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
358	Сватков Леонід Борисович	0	0	1	1
359	Святаш Дмитро Володимирович	1	0	4	0
360	Семенюк Валентина Петрівна	8	3	10	10
361	Семинога Анатолій Іванович	2	0	12	1
362	Сергієнко Леонід Григорович	0	0	1	6
363	Сидоренко Микола Якович	0	0	0	0
364	Симоненко Петро Миколайович	28	9	7	13
365	Ситник Костянтин Меркурійович	0	0	1	4
366	Сівкович Володимир Леонідович	0	0	0	4
367	Сігал Євген Якович	0	0	1	0
368	Сімонов Володимир Дмитрович	1	2	1	1
369	Сінченко Сергій Григорович	1	1	2	1
370	Сіренко Василь Федорович	2	0	2	2
371	Скомаровський Володимир Володимирович	0	0	1	0
372	Скудар Георгій Маркович	0	0	0	1
373	Слабенко Сергій Іванович	0	1	3	4
374	Слаута Віктор Андрійович	0	0	1	4
375	Слободян Олександр В'ячеславович	0	0	0	0
376	Сміяненко Ігор Миколайович	0	0	1	0
377	Соболев Сергій Владиславович	6	0	1	4
378	Сокирко Микола Васильович	0	0	2	2
379	Соломатін Юрій Петрович	23	24	4	2
380	Солошенко Микола Павлович	0	0	2	0
381	Співачук Володимир Леонідович	2	0	1	0
382	Сподаренко Іван Васильович	0	0	1	2
383	Станецький Геннадій Станіславович	0	0	1	1
384	Шашевський Станіслав Телісфорович	0	0	0	0
385	Стецьків Тарас Степанович	0	0	0	1
386	Стойко Іван Михайлович	0	0	0	5
387	Стоян Олександр Миколайович	13	3	1	1
388	Стребко Станіслав Кирилович	0	0	0	0
389	Стретович Володимир Миколайович	2	0	2	5
390	Сулковський Павло Гнатович	8	2	0	7
391	Супрун Людмила Павлівна	4	7	18	2
392	Суркіс Григорій Михайлович	0	0	0	0
393	Сухий Ярослав Михайлович	6	9	10	5
394	Сушкевич Валерій Михайлович	2	3	3	2
395	Сятиня Михайло Лукович	2	2	3	3
396	Танюк Леонід Степанович	1	4	15	2
397	Таран Віктор Васильович	0	5	0	5
398	Тарасюк Борис Іванович	0	0	1	0
399	Тарасюк Ігор Григорович	0	0	0	9
400	Терещук Сергій Миколайович	2	1	1	0
401	Терьохін Сергій Анатолійович	0	1	1	0
402	Тимошенко Віктор Анатолійович	0	0	0	1

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
403	Тимошенко Юлія Володимирівна (вибула)	0	0	0	0
404	Ткаленко Олександр Сергійович (вибув)	0	0	0	0
405	Ткач Роман Володимирович (вибув)	0	0	0	0
406	Ткаченко Олександр Миколайович	1	4	0	1
407	Толочко Петро Петрович	4	0	4	4
408	Толстоухов Анатолій Володимирович (вибув)	0	0	0	0
409	Томенко Микола Володимирович	0	0	1	0
410	Томич Іван Федорович	1	2	8	6
411	Тополов Віктор Семенович	0	0	0	0
412	Третьяков Олександр Юрійович	0	0	0	0
413	Трофименко Вадим Всеволодович	0	0	0	0
414	Турманов Віктор Іванович	3	3	2	1
415	Турчинов Олександр Валентинович	1	2	1	0
416	Тягнибок Олег Ярославович	0	3	15	11
417	Удовенко Геннадій Йосипович	2	2	3	3
418	Ульянченко Віра Іванівна	0	0	0	1
419	Устенко Олександр Андрійович	0	0	2	1
420	Фельдман Олександр Борисович	0	1	7	4
421	Фіалковський Володимир Олександрович	0	0	2	0
422	Фікс Єфим Зіс'євич	1	1	3	18
423	Філенко Володимир Пилипович	0	0	0	2
424	Фоменко Катерина Олександрівна	1	4	0	3
425	Франчук Анатолій Романович	0	0	1	0
426	Франчук Ігор Анатолійович	0	1	0	0
427	Хара Василь Георгійович	1	3	27	3
428	Хмара Степан Ілліч	4	1	9	14
429	Хмельницький Василь Іванович	0	0	1	0
430	Хомутинник Віталій Юрійович	5	6	6	4
431	Царенко Олександр Михайлович	0	0	0	9
432	Царьов Олег Анатолійович	0	2	3	0
433	Цехмістренко Віталій Григорович	0	0	0	0
434	Цибенко Петро Степанович	21	3	15	0
435	Цкітшвілі Енвер Омарович	0	0	0	0
436	Цушко Василь Петрович	0	0	5	2
437	Чеботарьова Юлія Сергіївна	0	0	0	0
438	Челноков Сергій Дмитрович	4	1	1	9
439	Челомбітко Ігор Васильович	0	0	2	2
440	Червоненко Євген Альфредович (вибув)	0	0	0	0
441	Червоний Василь Михайлович	0	0	2	0
442	Черновецький Леонід Михайлович	8	9	11	4
443	Черняк Володимир Кирилович	25	15	1	0
444	Четверіков Іван Антонович (вибув)	0	0	0	0
445	Чечель Микола Йосипович	0	0	1	5
446	Чикал Адам Васильович	0	0	1	0
447	Чичканов Сергій Владленович	0	2	4	3

№	Прізвище, ім'я, по батькові	Виступи		Внесені законодавчі ініціативи	Подані депутатські запити
		з місця	з трибуни		
448	Чичков Валерій Михайлович	0	0	0	1
449	Чорновіл Тарас В'ячеславович	11	1	3	9
450	Чорноволенко Олександр Віленович	0	0	0	13
451	Чубаров Рефат Абдурахманович	16	1	0	2
452	Шандра Володимир Миколайович (вибув)	0	0	0	0
453	Шаров Ігор Федорович	3	0	9	9
454	Шведенко Микола Миколайович	0	0	0	1
455	Шевченко Віталій Федорович	1	0	0	0
456	Шевченко Олександр Олександрович	1	0	0	0
457	Шевчук Сергій Володимирович	7	1	1	1
458	Шепетін Володимир Леонідович	0	0	0	0
459	Шершун Микола Харитонович	1	5	5	15
460	Шибко Віталій Якович	6	0	1	4
461	Ширко Юрій Володимирович	0	0	0	7
462	Шкіль Андрій Васильович	19	6	8	8
463	Шкіря Ігор Миколайович	1	0	0	1
464	Шкляр Володимир Борисович	0	0	1	0
465	Шпак Василь Федорович	0	0	0	0
466	Шпиг Федір Іванович	0	0	0	0
467	Шульга Микола Олександрович	0	2	1	0
468	Шурма Ігор Михайлович	31	22	9	32
469	Шуфрич Нестор Іванович	15	9	4	7
470	Щербань Володимир Петрович (вибув)	0	0	0	0
471	Юхновський Ігор Рафаїлович	6	3	10	2
472	Юхновський Олег Іванович	0	3	5	1
473	Ющенко Віктор Андрійович (вибув)	0	0	0	0
474	Ющенко Петро Андрійович	0	0	1	0
475	Яворівський Володимир Олександрович	17	8	3	14
476	Янковський Микола Андрійович	1	0	4	0
477	Ярославський Олександр Владленович	0	0	0	0
478	Ярославський Олексій Владленович	0	0	0	1

Становлення нової парламентської опозиції: пошук змістів в умовах хвороби росту

Юрій Сиротюк,
редактор інформаційно-аналітичного
веб-порталу "Депутат"

Опозиція – це природний і необхідний конструктивний елемент для демократичної політичної системи. Її прав, місця, функцій та повноважень, виписаних чи не виписаних на законодавчому рівні, свято дотримуються у демократичних країнах. Основна функція опозиції – це роль "уряду в очікуванні": аналіз діяльності чинної влади, її конструктивна критика, діалог із владою та готовність у будь-який момент змінити її після перемоги на демократичних виборах.

На жаль, за часів Леоніда Кучми було сформоване хибне уявлення про єдину системну опозицію в Україні, роль якої монопольно було віддано комуністам. Вони ж відігравали роль не тактичного опонента, а стратегічного противника існуючої системи влади взагалі. Комуністи в Україні були не "урядом в очікуванні", а політичною силою, яка прямо чи опосередковано прагнула зміни, навіть знищення, не лише існуючої системи влади, але й державного ладу в цілому. Така деструктивна опозиція була вигідна колишній владі, адже вона ніколи не могла стати реальною демократичною альтернативою.

Тож колишня влада усіляко уникала називати опозицією демократичний табір прихильників Віктора Ющенка, закидаючи останнім статус вихідців з влади. Масована пропаганда екс-владності табору Віктора Ющенка не зважала на той факт, що будь-яка опозиція у демократичній країні може бути представлена колишніми можновладцями, які зазнали поразки на виборах (у нашому випадку були позбавлені перемоги), але які мають намір повернутися у владу через перемогу на наступних виборах. Все ж, попри офіційний провладний дискурс епохи Леоніда Кучми про псевдоопозиційність команд Віктора Ющенка, Юлії Тимошенко та Олександра Мороза, ці політичні сили у класичному розумінні таки були опозиційними – вони не підтримували кандидатури провладного Прем'єр-міністра 2002 року, не голосували за Програму Уряду екс-прем'єр-міністра Віктора Януковича, пропонували альтернативне бачення бюджетного законодавства. Це, зрештою, і є класичні ознаки парламентської опозиційності.

Поразка провладних сил на президентських виборах у президентсько-парламентській республіці автоматично мала б означати перехід цих сил у опозицію. Було б логічно, якби політичні сили, які на президентських виборах підтримували Віктора Януковича або інших кандидатів, одразу ж після закінчення президентських перегонів заявили про свою опозицію до нової влади.

Політичні сили, яких доля через поразку на виборах Президента України штовхала у опозицію, мали повторити шлях колишньої опозиції. Ті, хто не підтримав би кандидатури Прем'єр-міністра, запропонованої новобраним Президентом, не голосували б за Програму дій новобраного Уряду, беззастережно не підтримували б урядовий проект бюджету, за фактом мали б право не лише самоназиватися, але й бути опозицією існуючій владі.

Нагадаємо, що кандидатуру Віктора Януковича підтримували шість парламентських фракцій, які становили кістяк так званої парламентсько-урядової коаліції та парламентської більшості. Опозиційна до колишньої влади фракція Комуністичної партії України мала свого кандидата у Президенти. Однак після закінчення президентських перегонів жодна (!) з політичних сил, представлених у Верховній Раді України, яка не підтримувала кандидатури переможця, не заявила про перехід у опозицію до чинної влади. Лише фракція КПУ, як і упродовж усієї своєї новітньої політичної історії, незмінно наполягала на своєму опозиційному статусі, одразу після закінчення виборчих перегонів знову задекларувала свою опозиційність уже до нової влади.

Більш як місяць знадобилося політичним силам, які програли виборчі змагання, щоб лише розпочати дискусію про своє місце у нових політичних реаліях. До того ж певним чином політично змогли визначитися лише ті парламентські сили, які представляли у ВРУ політичні партії; непартійні політичні фракції, сформовані на

основі депутатів-мажоритарників, після президентських виборів перетекли у "парламентське болото" та задекларували лояльну до нової влади позицію. Отож, володіючи понад 40% електоральним запасом громадян України, які на виборах не підтримали Віктора Ющенка, екс-провладні політичні сили досить довго зважувалися офіційно заявити про наявність альтернативної до влади позиції та у зв'язку із цим озвучити про свій перехід у опозицію. Така позиція екс-провладного табору, безумовно, попри свою політологічну безглуздість, має реальне виправдання, що впливає із політичної історії колишнього провладного політичного табору.

Парламентське середовище виборчої підтримки Віктора Януковича, сформоване із бізнесового та чиновницького середовища, ніколи не було у опозиції. Пам'ятною є фраза екс-кандидата у Президенти, кинута у розпалі виборчої кампанії, про те, що їх не "видавити" із влади. Априорі бізнес-середовище опозиційним бути не може. Колишня влада яскраво засвідчила, що буває із бізнесменами, яким закортіло побути опозиціонерами. У випадку іншого, неекстремального протікання виборчої кампанії, бізнесова і номенклатурна екс-провладна команда вірогідно безболісно перетекла б у новий владний табір, або принаймні нейтральний, і далі перебувала б у звичній для себе позиції. Однак реалії помаранчевої революції, гострота виборчої конфронтації перекрыли частині політичних сил, які підтримували кандидатуру Віктора Януковича на президентських виборах, вихід у нейтральне чи навіть провладне середовище. До того ж зайняття лояльної до влади позиції, можливо (не гарантовано), виводило екс-провладні сили з-під удару, але так само гарантовано відправляло їх у політичне небуття після наступних парламентських перегонів. Виборці, напевне, не простили б такої зради своїх проводирів. Таким чином, політичні сили, що природно не могли бути у опозиції, вимушені були зайняти опозиційну нішу.

Ще одним яскравим аргументом за перехід у активну опозицію слугував досвід роботи колишньої опозиції, яка, за результатами дослідження Фондації "Відкрите суспільство", декілька разів випередила представників экс-провладного табору в парламентській активності. Дев'ять із десяти найбільш активних депутатів ВРУ представляли опозиційний табір. Навіть в умовах інформаційної блокади, адміністративного тиску, колосальної фінансової переваги опонентів перемога на парламентському полі боротьби була одним із чинників, що допоміг опозиції святкувати перемогу у всій виборчій кампанії. І цей показовий приклад мав штовхнути табір політичних сил, які програли президентські вибори, у активну опозиційну нішу.

І все ж шлях экс-провладних сил у опозицію був для останніх надзвичайно болісним.

Один зі стовпів колишнього політичного режиму, учасник виборчої коаліції Віктора Януковича, СДПУ(о), вустами лідера фракції Леоніда Кравчука напередодні внесення кандидатури Прем'єр-міністра прогнозував, що соціал-демократи об'єднані голосуватимуть за призначення Юлії Тимошенко на посаду Прем'єр-міністра. Він назвав три причини, через які СДПУ(о) планувала її підтримати: *"Те, що Ющенко запропонував Тимошенко, є його конституційним правом; Тимошенко є послідовним політиком і професіоналом своєї справи; зараз в Україні і так складна ситуація з економікою, і СДПУ(о) не хоче затягувати процес обрання Прем'єр-міністра, щоб це не перетворилося в "прем'єріаду"*. Ці аргументи, безперечно, є абсолютно неприйнятними для будь-якої політичної сили, що мала намір стати опозицією. Але на початку сьомої сесії у лютому 2006 року ситуація складалася за принципом "маємо те, що маємо".

Більш природно виглядала позиція іншого представника соціал-демократів Володимира Шепетіна, який під час відкриття сьомої сесії ВРУ заявив журналістам, що СДПУ(о) *"ідуть в опозицію і створюють тіньовий уряд"*. За його словами, тіньовий кабмін, що мав бути сформований найближчим часом, займеться розробкою програми не для теперішнього Уряду, що тільки-но формується, а для майбутнього, який "есдеки" розраховують сформувати після парламентських виборів наступного року.

Діаметрально протилежні заяви представників соціал-демократів об'єднаних свідчили про фактичну відсутність на той момент у партії єдиної політичної позиції та внутріпартійну дискусію про вибір подальшого шляху: опозиційного політично правильного, але небезпечного і болісного, чи кон'юнктурно доцільного, хоча й політично безхребетного. Остаточне вирішення складного політичного питання "есдеки" перенесли аж на березень, заявивши що тоді на партійному з'їзді прийматимуть рішення про свій політичний статус.

І все ж, відмовляючись діяти у парламенті як класична опозиція, СДПУ(о) вустами лідера фракції висунула вимогу про необхідність надання фракції керівництва трьох парламентських комітетів – з питань бюджету, регламенту і свободи слова та інформації. За словами Леоніда Кравчука, керівництво цими комітетами

має залишитися за опозицією. Він нагадав, що це обіцяв Президент Віктор Ющенко, виступаючи перед своїми прихильниками. Зрештою, на опозиційності трьох вищеназваних комітетів постійно наголошували представники колишньої опозиції, зокрема депутати-"нашоукраїнці".

Однак навіть така аморфна позиція соціал-демократів не рятувала фракцію від відтоку та зменшення її складу. Нагадаємо, що фракція, яка у часи своєї провладності нараховувала близько 40 депутатів, на початку сьомої сесії скоротилася до 26.

Не менш складну ситуацію переживала і "рідна" фракція экс-кандидата у Президенти Віктора Януковича "Регіони України". З 63 депутатів за часів парламентської більшості на старт сьомої сесії вийшли 54 народні обранці. У середині фракції активно мусувалися чутки, що її ряди і надалі покидатимуть депутати із колишньої групи "Європейський вибір", підконтрольної Миколі Азарову.

Отож і "Регіони України" не поспішали здійснювати класичні кроки щодо набуття опозиційного статусу. Обговорюючи позицію фракції під час голосування за кандидатуру Прем'єр-міністра, члени фракції "Регіони України" зазначили, що будуть самостійно визначатися щодо своєї підтримки чи непідтримки кандидатури Юлії Тимошенко на посаду глави Уряду. Про це в інтерв'ю журналістам заявив член фракції Валерій Коновалюк.

Він відзначив, що позиція фракції не має *"вкрай принципового характеру"*. При цьому Валерій Коновалюк наголосив, що фракція "Регіони України" зацікавлена в якомога більш швидкому формуванні влади, і що вперше інтереси команди, яка перемогла, не мають ідеологічних розбіжностей з позицією "Регіонів України"(!).

Намагаючись зробити добру міну при поганій грі, лідер парламентської фракції Партії регіонів України Раїса Богатирьова під час коментування проекту Програми дій нового Уряду заявила: *"Я не можу назвати цей документ Програмою"*.

За її словами, в новій Програмі дій Уряду *"є тільки мрії і бажання, висловлені у вигляді красивого тексту"*. Вона також зазначила, що Програма повинна бути більш конкретною, і *"щоб, окрім гасел, там були чіткі терміни, чіткі цифри і чіткі дії"*. Також Раїса Богатирьова наголосила, що саме такі вимоги висувала колишня опозиція до Уряду Віктора Януковича.

На початку сьомої сесії "Регіони України" висловили солідарну із "есдеками" позицію щодо необхідності передачі у руки опозиції трьох парламентських комітетів. Валерій Коновалюк заявив, що фракція "Регіони України", як опозиційна, має право претендувати на посади голів трьох парламентських комітетів – з питань бюджету, свободи слова, а також боротьби з організованою злочинністю і корупцією.

Тоді ж, 3 лютого, Валерій Коновалюк вперше заявив, що Партія регіонів України має намір *"створювати нове обличчя опозиції, яка буде послідовною, відкритою, прагматичною і конструктивною"*.

Вперше на початку сьомої сесії перспективи потенційної опозиції оцінили представники провладних фракцій. На жаль, вона мало чим відрізнялася від оцінки некомуністичної опозиції попередньою владою. 4 лютого народний депутат Юрій Павленко заявив, що ідея "тіньового уряду – черговий жарт або маніпуляція".

Він сказав, що не вірить в ідею "тіньового уряду", так само як і в можливу ефективну роботу нової опозиції. "Якщо говорити про опозицію, яка може бути створена з СДПУ(о) і частиною Партії регіонів, – це смішна опозиція", – заявив парламентарій.

"Опозиція не може бути створена з людей, які протягом тривалого періоду часу дурили громадян. Опозиція має бути більш щирою по відношенню до громадян", – переконував Юрій Павленко.

Єдиними, хто напередодні голосування за кандидатуру глави Уряду чітко висловив свою позицію, були комуністи. Про те, що фракція комуністів не буде голосувати за кандидатуру Юлії Тимошенко на посаду Прем'єр-міністра України, з парламентської трибуни заявив лідер фракції комуністів Петро Симоненко.

Комуністів не влаштовував ліберальний характер Програми, яку представила Юлія Тимошенко. На переконання Петра Симоненка, Програма передбачає перекладання вирішення проблем з держави на плечі громадян.

Голосування за кандидатуру Юлії Тимошенко на посаду Прем'єр-міністра засвідчило кризовий стан новітніх опозиційних сил.

4 лютого 2005 року кандидатуру Юлії Тимошенко підтримали 373 парламентарії. Жоден депутат не голосував проти її призначення. Троє утримались, десятеро не взяли участі.

Юлію Тимошенко майже у повному складі підтримала фракція "Регіони України", більшість депутатів із СДПУ(о) та троє комуністів. Лише восьмеро "регіоналів" та четверо соціал-демократів не голосували за кандидатуру Прем'єр-міністра, таким чином залишаючи можливість формування у парламенті не лівої опозиції новій владі. Троє комуністів, що таки порушили партійну дисципліну і віддали свій голос на підтримку Юлії Тимошенко, були негайно виключені зі складу фракції.

Беззубу позицію під час голосування за Прем'єра новоопозиціонери пояснювали не зовсім переконливо. Екс-прем'єр-міністр України Віктор Янукович висловив сподівання, що інтереси України будуть лежати в основі всіх рішень нового Уряду і в основі діяльності нового Прем'єр-міністра.

"Не можна не дати шанс Президенту України Віктору Ющенку реалізувати свою Програму і свої передвиборчі обіцянки", – заявив народний депутат, член СДПУ(о) Ігор Шурма. Він також зазначив, що тепер, коли Уряд почне діяти, можна буде висловити свою реакцію і прокоментувати дії або бездіяльність нового Кабміну.

Проте справжнім виявом безхребетності нової опозиції стало голосування за Програму новообраного Кабміну. Незважаючи на критичне ставлення до Програми Уряду, напередодні голосування її підтримали 357 народних депутатів. Жоден із народних обранців не виступив проти Уряду та не утримався. Лише одинадцять "регіоналів" та сім соціал-демократів залишили люф для можливої критики дій Уряду.

Така поведінка потенційної не лівої опозиції спричинила заяву Петра Симоненка, який по закінченні голосування сказав, що КПУ – єдина опозиційна сила, представлена у Верховній Раді.

"Результати голосування свідчать, що єдиною опозиційною силою, представленою у Верховній Раді, є Компартія, – сказав Петро Симоненко і додав: - Це вимушені визнати навіть наші відверті опоненти".

На його думку, голосування показало, що заяви про формування опозиції виявилися голосливими. *"Голосні заяви про формування в парламенті так званої "конструктивної правої опозиції" – це не більше ніж пустопорожнє базікання", – сказав лідер КПУ. В унісон заяві Петра Симоненка прозвучала заява першого секретаря Соціалістичної партії України Йосипа Вінського про те, що єдиний, хто дійсно може стати в опозицію до нової влади, - це КПУ.*

"Як показало недавнє голосування у Верховній Раді за кандидатуру Прем'єр-міністра, – говорив нардеп, – чітко сформованої і сильної парламентської опозиції, що нам так обіцяли, не існує".

Як відзначив соціаліст, *"тільки комуністи сьогодні можуть стати реальною діючою опозицією до нової влади. Їхнє відношення до нинішнього керівництва було продемонстровано не тільки в залі парламенту під час голосування за Прем'єр-міністра – це дійсно чітка, тверда і постійна позиція, послідовні щоденні дії і погляди".* За словами першого секретаря СПУ, інші парламентські сили, що обіцяли стати могутньою, грамотною, сильною й об'єднаною опозицією, *"будуть шукати всі можливі шляхи альтернативного компромісу в співробітництві з новою владою. Вони будуть намагатися домовитися з Президентом і знайти найбільш вигідну для себе позицію".*

Зрештою, представники не лівих опозиційних сил фактично погодилися із таким твердженням.

"На сьогодні опозиції чинному Президенту фактично не існує, і лише майбутні дії чинної влади можуть привести до формування опозиції", – заявив 8 лютого у парламенті представник фракції "Регіони України" Ігор Шкіря. Опозицію сформує сама нова влада, щонайперше – своїми діями", – сказав він.

Отже, потенційна не ліва опозиція фактично задекларувала, що приміряє опозиційні шати лише у випадку відповідних дій влади, так би мовити, як захисний елемент.

Про розгубленість опозиції у перші дні становлення нової влади засвідчила заява лідера Партії регіонів Віктора Януковича від 9 лютого 2005 року.

Він, зокрема, заявив: *"Передусім хочу наголосити, що я завжди стояв і стоятиму на конструктивній позиції. Я буду підтримувати всі починання влади, що сприятимуть прискоренню економічного розвитку та реальному зростанню добробуту громадян*

України". Ще більш однозначну позицію фракції "Регіони України" озвучив 12 лютого Ігор Шкіря, який у ефірі ТРК "Ера" сказав, що *"співпраця Партії регіонів з новою владою залежатиме від нового Президента України"*. Депутат наголосив, що *"Партія регіонів є центристською і в принципі не може бути в опозиції до влади. Якщо влада діятиме так, як вона декларує свої заяви, ми будемо її підтримувати"*.

Депутат-"регіонал" знову наголосив на необхідності знаходження компромісу і взаєморозуміння між владою і тією частиною України, яка не голосувала за Віктора Ющенка. *"Головне, щоб Віктор Андрійович і його команда не почали розправи з негодними, які були проти них"*, – резюмував парламентарій.

Заява Ігоря Шкірі не була поодиноким голосом. "Регіони України" дуже спокійно проковтнули критику на свою адресу навіть у рідному форпості Донбасі під час представлення кандидатури нового губернатора. У той час як Віктор Ющенко гостро і безжалісно критикував донбаський адміністративно-господарський актив, стовпи фракції Володимир Рибак та Валентин Ландик твердили про те, що *"вони нормально сприйняли всі рекомендації та накази глави держави"* та *"готові підтримувати курс Президента, щоб були реальні справи, а не лише слова"*.

Влада не поспішала протягувати руку фракціям, які так не бажали ставати опозиційними. Тому вже з середини лютого з'явилися критичні зауваження щодо дій нової влади із вуст представників протоопозиційних не лівих фракцій. І все ж протягом другої декади лютого відбувалося всього лиш формування м'якої конструктивної не лівої, принаймні риторичної опозиції.

"Янукович в опозиції до влади, але не до держави", – заявив 16 лютого екс-керівник виборчого штабу Віктора Януковича Тарас Чорновіл.

Колишній керівник виборчого штабу також відзначив, що Віктор Янукович не відмовляється від співробітництва в рамках опозиції з нинішньою владою.

На думку Тараса Чорновола, це співробітництво може виражатися в тому, що критика опозицією дій Уряду буде коректною і стриманою, а влада зі свого боку не буде тиснути на опозицію за допомогою ЗМІ, які їй належать, і прислухатиметься до її думки.

Тоді ж Тарас Чорновіл пообіцяв, що лідер Партії регіонів України зросте до рівня цивілізованого європейського опозиціонера.

Зрештою, формування нової не лівої опозиції розпочалося, як вона сама і прогнозувала, як реакція на дії нової влади. Першими на рівні партійного документа з критикою влади виступили залишки партії "Трудова Україна", яка фактично повністю втратила колись одну із найчисельніших парламентських фракцій. 22 лютого 2005 року у своїй резолюції щодо підсумків участі партії у президентській кампанії "трудовики" зазначили: *"Політрада "Трудової України" залишає за партією право перейти у кваліфіковану опозицію до тих дій нової влади, які порушуватимуть конституційні права та свободи громадян"*.

У документі йшлося про те, що на сьогодні з боку прихильників нової влади спостерігаються спроби звести рахунки зі своїми політичними опонентами та їх бізнесом, відбувається переслідування інакомислячих ЗМІ та чиниться моральний тиск на тих виборців, які мали власну позицію. *"Ми заявляємо, що партія "Трудова Україна" стане на їх захист",* – зазначалося в резолюції.

Водночас про "репресії" щодо опозиції активно заговорили соціал-демократи об'єднані. Зокрема, Нестор Шуфрич у інтерв'ю інтернет-виданню "Форум" заявив, що репресії нової влади проти опозиції тривають. Нардеп назвав методи і дії нової влади *"брудною і нелюдською боротьбою з опозицією"*. Народний обранець наголосив, що не *"піддаватиметься ніяким ганебним методам тиску і, незважаючи ні на що, відстоюватиме власну позицію і позицію партії в питаннях захисту прав співвітчизників"*.

У кінці лютого соціал-демократи почали активніше критикувати і зовнішньополітичні кроки нової влади. Серед іншого, у своїй заяві від 23 лютого СДПУ(о) заявила, що *"нова влада нехтує думкою та позицією більшості громадян України"*, коли твердить про намір *"приєднатись до Плану підготовки до членства в НАТО"*.

Лише наприкінці лютого про свою опозиційність почали заявляти окремі представники Партії регіонів, зокрема про перехід у жорстку опозицію заявив Донецький обласний осередок.

У той самий час, виступаючи перед делегатами обласної конференції у Донецьку, Віктор Янукович заявив, що їхня *"опозиційність визначатиметься залежно від дій влади"*. Він поскаржився на відсутність закону про опозицію і пообіцяв, що партія домагатиметься його прийняття.

Також экс-прем'єр-міністр закликав до діалогу із владою. У Донецьку Віктор Янукович повідомив журналістам про стратегічні зовнішньополітичні засади партії. Зокрема, він зазначив, що партія ініціюватиме референдум про ставлення до вступу України в НАТО. Щодо статусу російської мови та пропозиції подвійного громадянства, то ці пункти повинні увійти до оновленої програми партії, вважає колишній кандидат у Президенти.

Така неоднозначна позиція лідера партія призвела до заяви про вихід із Політради одного із її членів, першого заступника голови парламентського Комітету з питань бюджету, народного депутата із фракції "Регіони України" Валерія Коновалюка.

Причиною свого рішення Валерій Коновалюк назвав відсутність політичної стратегії партії в нових умовах.

Народний депутат заявив, що в Партії регіонів *"існує група, яка стримує її розвиток і консервує критичну ситуацію, що створилася в партії"*. При цьому він назвав імена Миколи Азарова і Володимира Рибака.

У кінці лютого члени фракції СДПУ(о) розпочали у парламенті кампанію боротьби із провладними депутатами-сумісниками. Зокрема, народний депутат Ігор Шурма заявив, що ініціюватиме блокування розгляду законопроектів, поданих на розгляд парламенту міністрами-сумісниками.

Уже 1 березня фракція СДПУ(о) задекларувала свою позицію щодо мовного питання в державі. У Верховній Раді України був зареєстрований підготовлений СДПУ(о) Проект Закону України "Про гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської мови, а також регіональних мов або мов меншин в Україні".

Лише на 69 день після поразки на виборах, 5 березня 2005 року, на своєму з'їзді Партія регіонів заявила про перехід у опозицію.

"Упевнений, що наше місце в опозиції", – заявив Віктор Янукович, виступаючи на партійному з'їзді. Водночас лідер Партії регіонів сказав про розуміння того, що більшість членів ПРУ не усвідомлюють себе у такій ролі. Партія на виборах 2006 року опиратиметься на соціально-економічні досягнення Уряду Віктора Януковича у 2003-2004 рр. У зовнішній політиці голова Партії регіонів закликав не протиставляти курс євроінтеграції участі України в ЄСП. Віктор Янукович виступив проти вступу України в НАТО та вимагав винести це питання на загальнонаціональний референдум. У внутрішньополітичній сфері Партія регіонів вимагатиме закінчення політичної реформи, виборності губернаторів, визнання російської мови другою державною та захисту канонічного православ'я.

Перший етап з'їзду Партії регіонів України закінчився прийняттям рішення про перехід партії у опозицію до дій влади. Голові партії Віктору Януковичу було доручено звернутися до голів інших політичних партій та громадських організацій для створення широкомасштабної опозиційної коаліції. З'їзд ухвалив рішення про створення тіньового кабінету міністрів.

Проте навіть частина новоопозиціонерів не повірила, що довгоочікуваний перехід Партії регіонів України в опозицію приведе до створення у найближчий час опозиційної коаліції. Таку думку висловив "регіональний" дисидент Валерій Коновалюк.

"Ми не побачимо структури, здатної якісно опонувати діям влади", – заявив він у інтерв'ю газеті "Київський телеграф".

"Формат опозиції повинен будуватися не на персоналіях, а на відповідній ідеології. Сьогодні багато політиків розгублені, і цей стан негативно впливає на ситуацію", – сказав народний депутат.

Валерій Коновалюк заявив, що немає підстав, на яких могли б об'єднатися всі опозиційні партії: *"Є і окремі персони, які все життя перебували при владі і підлаштовувалися під будь-яку владу. Їм буде важко зрозуміти, що таке справжня опозиція"*.

Реагуючи на заклик Партії регіонів створити опозиційну коаліцію у середині березня, Комуністична партія України висловила свої думки щодо позиціонування на майбутніх виборах.

КПУ заявила про створення лівого фронту політичних сил для участі в парламентських виборах 2006 року. Про це повідомив перший заступник Голови ВРУ Адам Мартинюк.

Він зазначив, що КПУ готова до співробітництва з будь-якою політичною силою, котра сповідує ліві ідеї, і підкреслив, що у зв'язку з цим КПУ готова почати переговори з тими силами, які захочуть приєднатися до створення такого фронту. Зокрема, Адам Мартинюк вважав за можливе проведення таких переговорів із СПУ, оскільки, за його словами, у них найбільш близькі ідеї.

З середини березня сили, що почали декларувати свою опозиційність, розгорнули активну кампанію проти депутатів-сумісників і так званого переслідування інакомислячих. Із відповідною заявою виступили фракція СДПУ(о) та "Регіони України". У ній, серед іншого, зазначено: *"Діюча влада чинить відвертий, неправовий тиск на політиків і чиновників, яких вона вважає своїми опонентами. До цього активно залучаються всі можливості судової гілки влади, нехтується основоположний принцип її незалежності"*.

Приводом до виходу заяви стало безпрецедентне, на думку "есдеків" та "регіоналів", рішення Приморського районного суду міста Одеси, у якому поставлено під сумнів результат виборів міського голови Одеси 2002 року.

Фракція "Регіони України" та СДПУ(о) сприйняли вищезгадане судове рішення, як *"політичну розправу над авторитетною людиною, погляди якої різняться з поглядами нинішньої влади"*. Руслан Боделан представляє Партію регіонів України і саме це, на переконання заявників, стало головною причиною спроби змістити його з посади міського голови Одеси. Тому згадані політичні сили виступили із вимогою передати цю справу для об'єктивного розгляду в інший регіон України чи до Верховного Суду України.

У кінці звернення фракції "Регіони України" та СДПУ(о) заявили: *"Нинішнє керівництво держави не виконує своїх передвиборчих обіцянок: дотримуватися прозорості та демократичності у своїх діях. Керівників і службовців різного рівня по всій державі масово звільняють лише за те, що вони підтримували не того кандидата у Президенти, який здобув перемогу"*.

Фракції "Регіони України" та СДПУ(о) вимагали поновлення на роботі незаконно звільнених керівників та інших державних службовців.

Таким чином, на кінець березня фракції СДПУ(о) та "Регіони України" почали активно демонструвати свою опозиційність до політичного курсу нової влади. Реальним підтвердженням опозиційності вищеназваних фракцій мало стати голосування запропонованих Урядом змін до бюджету 2005 року, яке мало відбутися 25 березня 2005 року. Виявилось, що, попри опозиційну риторичку і критику переслідувань влади, в Україні так і не визріла чинна опозиція щодо дій Уряду. Так, висловлюючи позиції СДПУ(о) щодо проекту змін до бюджету, народний депутат Володимир Заєць привітав спробу Кабміну поліпшити бюджет, але висловив побоювання стосовно його наслідків. Серед небезпек нового бюджету парламентарій назвав нереальні макропоказники, занижені показники інфляції. Усупереч зазначеним застереженням, СДПУ(о) задекларувала намір голосувати за урядовий законопроект.

Подібну позицію висловив і представник фракції "Регіони України" Валерій Коновалюк, відзначивши, що прихований дефіцит запропонованих змін до бюджету складає близько 7 мільярдів гривень. Народний депутат водночас заявив, що його фракція голосуватиме за бюджет, але тільки в першому читанні. Голосування за зміни до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" 25 березня 2005 року показало наявний стан парламентської опозиції в Україні.

Під час голосування за Проект Закону "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деякі інші законодавчі акти" (№ 7221) у першому читанні і в цілому "за" проголосували 376 народних депутатів, проти – 0, утрималися – 4, не голосували – 48.

Вдруге у своїй історії урядовий бюджетний законопроект усім складом підтримала фракція комуністів. Також урядові зміни до бюджету повним складом підтримала фракція СДПУ(о).

Фактично лише фракція "Регіони України" виступила проти урядового законопроекту. Її лідер Раїса Богатирьова таким чином прокоментувала позицію фракції: *"Він є соціально-спрямованим лише на перший погляд. Якщо ж назвати його одним реченням, то це є бюджет виборів. Він демонструє побоювання влади перед суспільством: пообіцяли – треба швидко це дати виборцям, і швидко провести до парламенту "своїх" людей, щоб у 2006 році повністю контролювати Верховну Раду".*

Також Раїса Богатирьова заявила: *"В Україні триває неофіційна люстрація, і ми вважаємо, що сьогодні політичні репресії – по-іншому я назвати їх не могу – мусять бути припинені, але вже сам розподіл бюджету свідчить про те, що влада прагне спиратися на репресивний апарат".* На думку народного депутата, послаблення позицій промислових регіонів, які підтримали Віктора Януковича, можна перекласти на політичну мову як політичне переслідування через економічну політику цих регіонів. *"Я б не хотіла, щоб справдився цей прогноз, хоча у нас є побоювання, що влада і надалі вдаватиметься до таких дій",* – резюмувала лідер фракції.

На запитання про подальшу долю рішення про перехід Партії регіонів у опозицію Раїса Богатирьова відповіла: *"Ще й досі багато наших прихильників визначають для себе сутність опозиційності. На мій погляд, нам треба сьогодні не лише прискорити законодавче забезпечення діяльності опозиції, над чим ми тепер працюємо, але й підготувати людей до такої діяльності"*.

Після прийняття змін до бюджету із вуст "регіоналів" почали лунаєти і більш активні протестні нотки. Так, зокрема, член фракції "Регіони України" Віталій Хомутинник, відповідаючи на запитання на прес-конференції у Донецьку, чому не протестують шахтарі, які раніше "звільняли міністрів", якщо прийнято бюджет, який знищує вугільну галузь, заявив, що готовий організувати похід у Київ.

"Регіони України" виступили проти огульного закриття вільних економічних зон і спрогнозували високий рівень інфляції в Україні.

Загострену ситуацію з телеканалом НТН фракції СДПУ(о) і "Регіони України" намагалися використати як приклад наступу на свободу слова і вільні ЗМІ.

4 квітня 2005 року зі своєю політичною позицією остаточно визначилася і СДПУ(о).

За дорученням Політбюро народний депутат Ігор Шурма із парламентської трибуни оголосив рішення XIX з'їзду СДПУ(о) про перехід партії в опозицію. Опозиційна філософія полягає у виконанні своїх обіцянок і програми партії. І влада, і опозиція, за словами Ігоря Шурми, мають рухатися в одному напрямі.

Для поліпшення життя громадян України СДПУ(о) залишає за собою обрання методів та форм реалізації своєї програми, діючи при цьому в межах конституційних норм. *"Партія, – сказав Ігор Шурма, – розглядає опозиційність не як війну, не як протистояння заради протистояння, а як неприйняття персоналій нової влади. Наша філософія полягає в іншому: і влада, і опозиція мають рухатися в одному напрямі – напрямі захисту і відстоюванні пріоритетних інтересів народу України та держави".*

За словами депутата, СДПУ(о) розглядає опозиційність, насамперед, як спосіб реалізувати свою програму в нових умовах і примусити владу діяти згідно з принципами СДПУ(о). Крім цього, перехід партії в опозицію допоможе владі виконати її власні обіцянки, які були визначальними для виборців.

"СДПУ(о) використовуватиме опозиційність для відстоювання інтересів мільйонів громадян... Діючи в правовому полі, СДПУ(о) жорстко захищатиме права членів партії, а її прихильників - від можливого тиску і переслідувань", – сказав Ігор Шурма.

Із початку квітня фракції "Регіони України" і СДПУ(о) почали застосовувати тактику блокування роботи парламенту.

Такі дії неоопозиціонерів лідер найбільшої провладної фракції "Наша Україна" Микола Мартиненко назвав усього лише політичним піаром.

У відповідь на намір вищезгаданих фракцій створити в парламенті тимчасову слідчу комісію з вивчення ситуації, пов'язаної зі скасуванням результатів виборів мера Одеси 2002 року, Микола Мартиненко повідомив, що більшість фракцій і депутатських груп ВРУ не підтримують створення такої комісії.

Парламентарій зауважив, що ця постанова є *"юридичною маячнею"*. Він сказав, що такі дії фракції СДПУ(о) і "Регіонів України" є всього лише *"політичним піаром"*.

6 квітня 2005 року влада вдалася до арешту одного із лідерів Партії регіонів Бориса Колесникова. Це стало рубіконом у політичному протистоянні між владою і новітньою не лівою опозицією.

У відповідь на такі дії влади після відкриття пленарного засідання ВРУ члени фракцій "Регіони України", СДПУ(о) та "Демократична Україна" заблокували трибуну парламенту.

Депутати вимагали заслухати Генпрокурора Святослава Піскуна, міністра внутрішніх справ Юрія Луценка з інформацією про несподіване затримання голови Донецької облради Бориса Колесникова, в іншому випадку вони обіцяли не дати парламенту працювати.

У своїй заяві щодо затримання Бориса Колесникова фракція Партії регіонів, серед іншого, зазначила: *"Діюча сьогодні в Україні державна влада продовжує систематично і цілеспрямовано переслідувати своїх опонентів. Від масових*

звільнень з роботи громадян, які підтримують Партію регіонів і Віктора Януковича, від спроб провести люстрацію, від кричущо неправових рішень судів, від репресій щодо нелояльного помаранчевим бізнесу, від переслідування незалежних ЗМІ влада перейшла до наступної стадії знищення опозиції – прямого тиску на неї з боку силових органів.

Депутатська фракція "Регіони України" розцінює дії правоохоронних органів як свідому, заздалегідь сплановану та, не виключено, санкціоновану на найвищому державному рівні провокацію, спрямовану проти Партії регіонів, існування якої сприймається нинішньою владою як загроза своїм інтересам.

Фракція "Регіони України" закликає не лише прихильників Партії регіонів, але й всіх, хто прагне не допустити встановлення в Україні антидемократичного поліцейського режиму, публічно висловити свій протест проти брутальних дій і цинізму помаранчевої влади.

Фракція "Регіони України" ще раз вимагає негайного і безумовного звільнення з-під варту Бориса Колесникова і припинення принижень і переслідування прихильників опозиції по всій державі".

На вимогу опозиційних фракцій ВРУ 331 голосом підтримала Проект Постанови "Про утворення Тимчасової слідчої комісії з питань дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина". Головою комісії обрано Віктора Мусіяку ("Демократична Україна"), заступником – Івана Вернидубова ("Регіони України").

Рада зобов'язала прослухати звіт комісії не пізніше як через 15 днів з часу її утворення.

Отже, на кінець квітня у ВРУ остаточно визначилися політичні сили, що задекларували свою опозиційність.

Лівий фланг опозиції становила КПУ.

"Регіони України" та СДПУ(о), фактично лояльно ставлячись до Уряду, виступили проти політичних репресій влади та її зовнішньополітичних орієнтирів.

Про свій намір формувати фахову опозицію заявили депутати, що після виборів вступили в "Трудову Україну", яку очолив Валерій Коновалюк, що 21 квітня вийшов із фракції "Регіони України".

Свій вихід із фракції він назвав передбаченим, а позицію послідовною. Крім того, Валерій Коновалюк прогнозував створення найближчим часом у парламенті нової фракції, яка *"буде відрізнятись від тих принципів, які були на за-садах інших політичних сил"*. Він висловив упевненість, що це буде демонстрація нових підходів, конструктивних кроків та конструктивної опозиції. Ця політична сила буде пов'язуватися перспективою парламентських виборів 2006 року, підкреслив він. Окреме позиціонування Валерія Коновалюка і нових членів "Трудової України" свідчило про те, що частина політичних сил, що висловлювала свої

альтернативні погляди на розвиток ситуації в країні, намагалася дистанціюватися від неоопозиційних сил у складі "регіоналів" і "есдеків" як таких, що у свідомості населення чітко асоціювалися із колишньою владою.

Попри політичний аспект становлення нової опозиції після президентських виборів, стан новітньої опозиції відобразився у результатах їхньої парламентської діяльності. Ми уже відзначали, що за загальними фракційними результатами та індивідуальними показниками у кількісному і якісному плані колишня опозиція у стінах парламенту працювала разюче ефективніше, ніж теперішня. Новостворена опозиція мусила врахувати цей аспект. На жаль, перші три місяці роботи у нових умовах не засвідчили готовності неоопозиції змагатися у парламентській активності ні з лівою опозицією, ні з представниками нових провладних чи лояльних до влади фракцій.

Серед найактивніших депутатів-ораторів ВРУ представники опозиції, причому не лівої, посіли лише чотири місця у першій десятці. *Нестор Шуфрич* (6 місце), *Валерій Коновалюк* (9 місце) та *Сергій Матвієнков* (10 місце) фактично замикали список найактивніших депутатів-ораторів ВРУ, значно поступаючись представникам провладних фракцій.

Дещо краще виглядають позиції новітніх опозиціонерів у законотворчій діяльності. Незважаючи на той факт, що лише четверо опозиціонерів потрапили у десятку найбільш активних депутатів-законотворців, перші дві сходинки посіли опозиціонери. Комуніст *Валентин Матвеєв* із 34-ма законопроектами виборів перше місце, а "регіонал" *Василь Хара* із 27-ма законодавчими ініціативами став другим.

У п'ятірку найбільш активних законодавців, за підсумками перших ста днів сьомої сесії, увійшов і представник "Трудової України" *Володимир Демьохін*. І лише серед найдопитливіших депутатів Верховної Ради представники опозиції посіли рівну кількість місць у першій десятці поряд із депутатами провладних та лояльних до влади фракцій. Найбільш допитливим депутатом став соціал-демократ *Ігор Шурма* із 24-ма депутатськими запитами, десятку найбільш допитливих замкнув ще один соціал-демократ *Єфим Фікс*. У десятці також троє депутатів-комуністів.

Загалом перші сто днів влади знаменувалися надзвичайно складним і болючим становленням новітньої опозиції. Фланг деструктивної опозиції, такої що не підтримує будь-яких кроків влади, зайняли комуністи, хоча вони вдруге у своїй історії підтримали урядовий законопроект про бюджет.

Політичні сили, що програли вибори, зайняли вимушену опозицію, намагаючись передусім захистити свої бізнесові позиції та досягнути перемир'я із владою. Їхня опозиційність у перші сто днів – це опозиція "проти" без чіткої декларації політичної програми. Причому ці політичні сили в основному виступали проти кроків силових відомств та зовнішньополітичної орієнтації держави, зберігаючи лояльність до Кабміну. У кінці першої стоденки вони почали повторювати тактику колишньої опозиції – вдалися до блокування парламентської трибуни, а також підняли на щит ідею політичних переслідувань. Слід зазначити, що, узявши на щит правозахисну ідею, нові опозиційні сили домоглися локальних успіхів, зокрема створення Слідчої парламентської комісії із прав людини.

Протягом перших ста днів діяльності нової влади в Україні почав визрівати новий феномен латентної, або прихованої ситуативної опозиції провладних сил до певних дій влади. Частина провладних фракцій раз-по-раз демонструвала свою незгоду щодо тих чи інших дій Кабміну, зберігаючи повну лояльність до дій і заяв Президента.

Появу такої "псевдоопозиції" на початку березня 2005 року в інтерв'ю "Україні молодій" прогнозував Тарас Чорновіл: *"Перед самими виборами ми побачимо дуже опозиційну групу Юрія Костенка з його УНП. Буде створена, очевидно, штучно опозиційна група – оте, що зараз багато розказують про створення політичної партії на основі "Пори"*.

У середині квітня лідер фракції "Наша Україна", народний депутат Микола Мартиненко заявив, що *"фракції прийдеться на себе брати частину функцій опозиції задля того, щоб критикувати Уряд"*. Про це він сказав у інтерв'ю "Столичним новинам". Також народний депутат відмітив, що його дуже хвилює відсутність в Україні справжньої опозиції.

"Давайте проаналізуємо голосування депутатів щодо питань обрання Прем'єр-міністра, Програми Кабміну та бюджету. Де ця опозиція?" – риторично запитав парламентарій.

Певну незгоду з діями Уряду висловлювали провладні соціалісти і фракція першого віце-прем'єра Анатолія Кінаха, яка не підтримала урядовий законопроект про зміни до бюджету.

Свій жаль із приводу відсутності у країні опозиції висловив і Голова ВРУ Володимир Литвин.

За словами спікера, сьогодні в Україні, а також в інших пострадянських країнах, спостерігається процес заміни еліт. При цьому він підкреслив, що особливістю моменту є те, що в Україні сьогодні дезорганізована опозиція. *"Сьогодні немає сильної опозиції, і це погано, оскільки її присутність дозволяє владі відпрацьовувати ті рішення, які будуть сприйняті суспільством, і постійно почувати за собою контроль"*, – сказав він.

Таким чином, перші сто днів нової влади засвідчили, що процес переформування політичних сил і створення нової не комуністичної опозиції до влади відбувається надто боляче, повільно, несистематично, з відсутністю концептуальних програмових положень, що дозволяє багатьом представникам влади свідчити про фактичну відсутність системної не лівої опозиції. Водночас саме політичне життя довело, що в країні є політичні сили, які вчаться бути опозиційними і принаймні не бояться декларувати свій статус. Становлення опозиції – це певний іспит і на демократію в державі. Перший квартал роботи ВРУ в умовах нової влади засвідчив, що Україна хоч і важко, але усе ж позитивно цей іспит складає.

Великий парламентський переділ: сила права чи право сили?

Юрій Сиротюк,
редактор інформаційно-аналітичного
веб-порталу "Депутат"

29 березня 2002 року перемогу на парламентських виборах святкувала опозиція. Із шести політичних партій та блоків, що потрапили до Верховної Ради України, чотири представляли опозицію. Провладний політичний блок "За Єдину Україну" фінішував лише третім, набравши трохи більше 10% голосів. Шестірку тих, хто подолав чотиривідсотковий виборчий бар'єр, замкнули соціал-демократи об'єднані.

28 травня 2002 року менш ніж за два місяці ситуація із переможцями кардинально змінилася. Під час пакетного голосування за керівництво Верховної Ради 226 народних депутатів віддали свій голос за те, щоб посаду Голови ВРУ обійняв Володимир Литвин, який пройшов у парламент за списками блоку "За ЄдУ" (загалом "Єдина Україна" за партійними списками провела лише 35 народних депутатів), Геннадія Васильєва обрали першим заступником Голови парламенту ("Регіони України", блок "За ЄдУ"), а Олександра Зінченка – віце-спікером (СДПУ(о)).

Парламентська криза, що спалахнула після обрання керівництва єдиного законодавчого органу влади, змусила провладний табір піти на переговори та віддати опозиції левову частку парламентських комітетів та Спеціальну комісію з питань приватизації. Нагадаємо, що після обрання керівного складу ВРУ опозиційними у 2002 році стали фракції "Наша Україна", БЮТ, СПУ та КПУ. Із 25 парламентських комітетів і спеціальної комісії вони отримали посади керівників 20 комітетів та Комісії з питань приватизації. Представники тепер уже провладних фракцій удвоєнилися, окрім керівництва ВРУ, ще чотирма комітетами.

На цьому намагання провладних фракцій відшматувати парламентський владний пиріг не припинялися. 17 грудня 2002 року парламентська більшість вирішила остаточно розв'язати "опозиційне питання". Обравши головою Нацбанку Сергія Тігіпка, "більшовики" також підтримали проект постанови про перерозподіл парламентських комітетів, згідно з яким керівництво усіх комітетів перебрали представники фракцій більшості.

Хоча постанова так і не набрала чинності, однак про перерозподіл раз-по-раз у парламенті згадували. Особливо настирними у цьому питанні були депутати від СДПУ(о), зокрема Геннадій Руденко (наразі позафракційний, член партії "Трудова Україна"), який неодноразово порушував питання про необхідність перерозподілу парламентських комітетів.

Остаточну конфігурацію ВРУ було сформовано 18 листопада 2003 року. Тоді перший віце-спікер парламенту Геннадій Васильєв обійняв посаду Генерального прокурора України. За це проголосували 284 народні депутати. На місце першого віце-спікера було обрано комуніста Адама Мартинюка. За це рішення проголосував 291 депутат. Не брали участі у голосуванні народні обранці від "Нашої України", Блоку Юлії Тимошенко та частково від фракції Соціалістичної партії. Фактично комуністи, демонструючи свою квазіопозиційність, стали сателітами провладних фракцій. Досить відверто лінію поведінки комуністів окреслив після голосування Нестор Шуфрич: *"Я думаю, що на сьогодні ми є свідками глибоких домовленостей з фракцією Комуністичної партії і сподіваюся, що всі сторони витримають те, про що вони домовилися. Перше, про що ми домовилися і чому ви були свідками, – це проведення конституційної реформи, і заради цього більшість готова поступитися не тільки посадою першого віце-спікера"*.

З огляду на позицію комуністів у руках фактично опозиційних фракцій залишилися 14 парламентських комітетів та Комісія з питань приватизації.

Стоячи перед втратою представництва у керівництві комітетами ВРУ, тодішня опозиція не раз наголошувала, що принаймні три парламентські комітети – бюджетний, регламентний та свободи слова – мають перебувати в її руках.

Президентські вибори 2004 року кардинально змінили розклад сил у парламенті. Колишні опозиційні фракції стали провладними, а екс-провладна більшість, розвалившись після виборів, намагається знайти своє лице у новій парламентській конфігурації. Про свою опозиційність заявили лише три парламентські фракції – КПУ, "Регіони України", СДПУ та депутати, що представляють партію "Трудова Україна". На сьогодні у їх руках знаходиться посада першого заступника Голови ВРУ (Адам Мартинюк, КПУ) та вісім парламентських комітетів, причому п'ять із них належать комуністам: Комітет з питань економічної політики, управління народним господарством, власності та інвестицій (Станіслав Гуренко), Комітет з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму (Катерина Самойлик), Комітет з питань національної безпеки і оборони (Георгій Крючков), Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (Валентин Матвеев) та Комітет у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів (Петро Цибенко). Представники некомуністичних опозиційних фракцій керують лише трьома комітетами. Комітет із питань соціальної політики та праці очолює Василь Хара ("Регіони України", перейшов із фракції КПУ), а "регіонал" Андрій Ключев – Комітет з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки. Натомість колись всесильні соціал-демократи об'єднані позбавились представництва не лише у виконавчих структурах влади, але і в керівництві законодавчого органу. Нагадаємо, що Олександр Зінченко, який за квотою соціал-демократів об'єднаних обіймав посаду віце-спікера ВРУ, перейшов у табір Віктора Ющенка і наразі очолює Державний секретаріат, а Геннадій Руденко, що теж за квотою "есдеків" очолює Комітет з питань екологічної політики, вийшов із фракції та на цей момент представляє "Трудову Україну" Валерія Коновалюка. Крім того, у зв'язку із переходом у владні структури значної частини депутатського корпусу вакантними залишаються посади віце-спікера ВРУ та восьми парламентських комітетів, серед них бюджетний, свободи слова та інформації, а також Спеціальна комісія з питань приватизації.

Голосування з цих проблем, що уже декілька разів проходило у парламенті, так і не стало результативним.

До моменту голосування у ВРУ обговорювали чотири кандидатури на посаду віце-спікера: лідера фракції УНП Юрія Костенка, голови фракції "Єдина Україна" Богдана Губського, лідера фракції БЮТ Анатолія Білоруса та Віктора Мусіяки із "Демократичної України". Проте після кількох провалених голосувань ситуація із уподобаннями парламентських фракцій залишається не визначеною. Юрій Костенко, що мав би сподіватися на підтримку пропрезидентської коаліції, такої твердої надії не має. Навіть у таборі найближчих побратимів фракції "Наша Україна" ще зовсім недавно лише третина депутатів однозначно підтримувала экс-соратника. Не відомо, чи вдасться Юлії Тимошенко переконати більшість парламентарів і отримати їх згоду на присутність "ока" Прем'єр-міністра у президії ВРУ. Поки що ілюзорними виглядають і шанси лідера "Єдиної України" Богдана Губського. Його положення "вже чужого серед своїх" і "ще не свого серед чужих" дає малі шанси отримати більшість депутатських голосів. Загалом консенсусна фігура Віктора Мусіяки через належність його до нейтральної пролитвинівської фракції давала йому шанси на здобуття вакантної посади. Проте не факт, що інші політичні сили мовчки спостерігатимуть, як Литвин укомплектовуватиме Президію ВРУ "своїми" людьми. Поки що не спостерігалася у парламенті "рука" Президента. Він теж мав би бути зацікавлений у наявності государевого "ока" у керівництві ВРУ. Однак Юрій Костенко цей статус уже втратив, а Богдан Губський такої довіри ще не заслужив. Тож голосування за кандидатуру віце-спікера, що мало б відкрити доступ до переділу парламентських комітетів, наразі відкладене на невизначений термін.

Уже найближча фаза боїв за керівні посади у парламенті має бути більш інтригованою. Свої карти має розкрити Президент, свою міць може продемонструвати Прем'єр, свою роль у парламенті може засвідчити спікер. У випадку неможливості поділити одну посаду на трьох об'єктом торгу може стати і посада першого заступника Голови ВРУ, яку зараз обіймає Адам Мартинюк. Екс-опозиція пам'ятає "кидок" комуністами спільної справи 2003 року, а нинішня влада бачить далеко незаангажовану поведінку Адама Мартинюка під час ведення парламентських засідань. Прозоро висловився щодо цього один із парламентських лідерів "Народного союзу Наша Україна" Борис Беспалий: *"Мартинюк явно підігрує комуністам. З огляду на виборчу кампанію він надає преференції під час надання слова, формування порядку денного і протягування тих чи інших ініціатив. Це комуніст за пультом. Це неправильно. Якщо така поведінка не зміниться, то якимось чином це питання треба буде вирішувати"*. Така можлива ротація заступників Литвина – факт для спікера не з приємних. У випадку обставлення його з обох боків "заклятими друзями" важко буде засвідчувати свою роль арбітра українського політикуму.

Проте ще більшою інтригою є ситуація із парламентськими комітетами. Ще вчора экс-опозиціонери заявляли про апріорну необхідність надання в руки опозиції трьох парламентських комітетів, названих вище. Сьогодні, здається, для цього є всі умови, і необхідна лише добра воля нинішньої влади. Регламентний

комітет перебуває у руках комуністів, Комітет із питань свободи слова залишається без голови, а Комітет з питань бюджету за сумісництвом очолює секретар РНБОУ Петро Порошенко, що хоч-не-хоч мусить здати депутатський мандат (якщо не захоче скористатися досвідом экс-більшовика Андрія Ключева, що спокійнісінько майже три роки суміщав посаду віце-прем'єр-міністра і голови парламентського Комітету з питань ПЕК). Отож два вакантні комітети можна було б без проблем віддати у руки нової опозиції і тим самим продемонструвати виконання своїх декларацій кількарічної давнини. Однак такої доброї волі у таборі влади, на жаль, не спостерігається. Колишні опозиціонери твердять, що в країні відсутня системна опозиція, є лише опозиціонери-комуністи (згадаймо ідентичну позицію экс-Президента Леоніда Кучми), що їхні колишні заяви – це лише окремі неофіційні думки деяких представників экс-опозиційного табору, а названі комітети за квотою належать саме нинішнім провладним фракціям. НСНУ вже оголосила про висунення на посаду голови Комітету з питань свободи слова Володимира Яворівського, а Петро Порошенко мовчки продовжує тримати у своїх руках Бюджетний комітет.

Схоже на те, що для нашого політикуму демократичні цінності важливі лише в умовах перебування в опозиції, лише тоді, коли доводиться захищатися. І тільки-но ще зовсім недавно полум'яні опозиціонери потрапляють до влади, в одну мить усе забувають.

Поведінка під час переобрання голів парламентських комітетів може послужити тестом на демократичність нової влади, так само як і вироком. Звісно, після трьох років спільної роботи у комітетах депутати могли б самі вирішити, хто найкраще здатен координувати їх роботу. Тому члени комітетів могли б спільно і

самостійно обрати своє керівництво. Хоча навряд чи сильні світу цього дозволять вчинити саме так. Важливо лише одне – щоб нова влада не дозволила собі брутальності, яку відчувала на собі впродовж останніх років. Адже дзеркальна поведінка переможців може не лише радикалізувати опозицію, але й підштовхнути суспільство по-новому глянути на те, як висуванці Майдану топчуть його ідеали.

Хочеться сподіватися, що цього не станеться. Проте момент голосування, і тут можна погодитися зі словами Ігоря Шкірі, представника "Регіонів України", засвідчить, *"чи вчорашня опозиція поступить так, як з нею поступили 2002 року, віддавши у їхні руки майже усі парламентські комітети"*. Також парламентарій відзначив: *"Ми побачимо, наскільки нова влада чесна, прозора, наскільки готова працювати із новою опозицією"*. Зрештою, з новітнім опозиціонером можна погодитися лише наполовину. 2002 року влада віддала опозиції більшість комітетів лише після того, коли відібрала у неї перемогу на парламентських виборах, обравши своє керівництво Ради. Однак, справді, переділ комітетів і обрання віцеспікера таки засвідчить, *"наскільки нова влада чесна, прозора, наскільки готова працювати із новою опозицією"*.

Наразі те, що нація змінилася під час помаранчевої революції, зрозуміло усім. Залишається тільки переконатися, чи змінилася влада.

Віктор Шишкін:
„З точки зору
поліпшення
інтересів суспільства
нічим позитивним
опозиція сьогодні
не займається“

Ірина Шуст,
інформаційно-аналітичний
веб-портал "Депутат"

**Інтерв'ю з В. Шишкіним, радником-консультантом
Програми сприяння парламентам України**

Сьогодні частина депутатів з колишньої більшості перекочувала до теперішньої, але вона не здатна презентувати ідеологію ні тодішньої більшості, ні сучасної опозиції. Опозиція до сучасної влади виявилася фактично відсутньою.

– Чи відбулись якісь зміни у парламенті після помаранчевої революції?

– За своїми політичними уподобаннями та персональною присутністю парламент лишився той самий. Незначні зміни, що відбулись, тобто заміна 30 депутатів, не вплинули на розстановку сил. Інше питання, що ми не знаємо, чого вони варті з точки зору професійної підготовки до роботи у вищому законотворчому органі. Адже ті, хто пішов з ВРУ, на мій погляд, були у певній мірі підготовлені до такої роботи. З цієї точки зору, якість парламентської роботи погіршилась. Стосовно розстановки політичних сил, то я не вбачаю чогось доктринально протилежного.

– Але зараз ми говоримо про те, що восени в українському парламенті була яскраво виражена опозиція, а зараз її немає.

– Дійсно, парламент на той час був більш структурований і поляризований. Поляризація у парламенті – це якраз позитивний, а не негативний момент, як дехто намагався переконати українське суспільство. Будь-який парламент Європи поляризований на парламентську більшість, яка підтримує владу, і на парламентську опозицію, яка опонує їй. Це нормальне явище. Це чинник, який рухає суспільство. Боротьба протилежностей.

Сьогодні частина депутатів з колишньої більшості перекочувала до теперішньої, але вона не здатна презентувати ідеологію ні тодішньої більшості, ні сучасної опозиції. Опозиція до сучасної влади виявилася фактично відсутньою. Є острівки опозиції, приміром соціал-демократи. Вони втратили владу, але їх 25 чи 30. Вважаймо, що комуністи перебувають в опозиції до влади. Опозиція різношерста. Явної, сконцентрованої опозиційної сили ми сьогодні не бачимо. Утім, спостерігаємо те, що свого часу більшовики називали "повзучою контрреволюцією". Тобто відбувається саботування, ігнорування заходів, блокування позицій, які намагається втілити в життя Уряд. Всі є свідками того, скільки законів провалює парламент – не з точки зору, що голосує проти них, а з точки зору, що за них просто не голосує.

– Тобто сьогодні парламент не має ні опозиції, ні більшості?

– Фактично так.

– Скільки часу потрібно на структурування парламенту і за яких умов це може відбутись?

– За умов існування сучасного депутатського корпусу це неможливо. До наступних парламентських виборів оце щось аморфне, що є у парламенті сьогодні, так і залишиться. Можуть бути голосування одномоментні, коли кожен боротиметься за той закон, який йому сьогодні ближче "до тіла". Проте, це окремі прояви, а не система. Це звичайне лобювання інтересів.

Фактично парламент може буде структурованим після виборів 2006 року. Тим більше, що ці вибори проходять виключно під гаслами політичної приналежності, і таким чином політична та ідеологічна сила виборюватиме собі депутатські мандати. Хоча цей закон я вважаю антидемократичним. Найбільш недемократичним з тих, за якими обирались депутати з 1990 року.

– Чому?

– З точки зору політичної доцільності й політико-ідеологічного структурування суспільства, цей закон найбільш яскравий, але під принцип доцільності ми підім'яли принцип права. В нашій Конституції записано, що в нас усіх рівні виборчі права. Виборче право складається з двох аспектів: активного та пасивного. Пасивне право кожного громадянина бути висунутим порушується.

– Але громадянин має можливість піти у партію, яка може його висунути.

– Приналежність до партії – це не гарантія, що вас висунуть. Треба, щоб проголосував з'їзд. Навіть не вся партія, а її дуже вузьке коло – делегати з'їзду. Вони визначатимуть ще більш вузьке коло кандидатів за партійним списком. Таким чином, у вас немає реального права. До того ж не обов'язково прив'язуватись до партії. А якщо громадянин не хоче прив'язуватись до якоїсь партії? Чому у зв'язку з цим він має бути позбавлений свого пасивного виборчого права, гарантованого Конституцією? Усі наші попередні закони допускали таку можливість, хоч і в урізаному варіанті.

– Повернімося до нинішнього складу Верховної Ради. Наскільки ефективна її робота у порівнянні з минулим роком?

– Важко відповісти на це запитання. Вважаю, що її робота тепер малоефективна. По-перше, вона схоластична, немає системності по блоках законодавства. Немає узгодженості, тобто депутат повинен мати абстрактне мислення, а не конкретне. Якщо нема абстрактного мислення, то нема чого йти у депутати. Що значить абстрактне мислення? Це значить намагатись одним поглядом охопити всю правову систему, якщо не внутрішні складові, то мати хоча б загальну уяву, для того щоб виявляти, як ці закони між собою сперечаються, чи складають вони конкуренцію один одному. У нас багато законів, у яких одна норма суперечить іншим. Намагання депутатів показати виборцям свою активну позицію, вносячи купу законопроектів, переважна більшість з яких є безглуздими, руйнує систему закону, якщо він уже відпрацьований. Дехто вважає, що у разі внесення змін з одного чи двох речень закон поліпшиться. Однак вони можуть не поліпшити його, а, навпаки, зруйнувати.

– Чи не здається Вам, що зараз опозиція спрямовує усі зусилля на свій захист?

– Здається. Опозиція лише цим сьогодні й займається.

– Це нормально?

– З точки зору права на поведінку, це вважається нормальним. З точки зору загального підходу до права, скажу так: ми виростили на марксизмі-ленінізмі, і ще Ленін казав, що "партія при владі захищає своїх негідників". Тобто аналогічно сьогодні можна підходити до поведінки сучасної опозиції, а саме представників СДПУ(о).

Яскраво видно, що відбувається спекуляція на політичних репресіях. Що, ми не знаємо, чим займався Різак? Ґрати за ним уже давно плакали. Ще за часів кучмівського режиму. Також це стосується багатьох інших представників цієї партії, яка сьогодні ніби вважається опозицією. Вони обманули, затуркали народ, маніпулювали його правами. Сьогодні імітують, що вони борці за справедливість. Вони, може, й не мають вже такої влади, але присутність у парламенті – це також влада. З точки зору поліпшення інтересів суспільства, нічим позитивним опозиція сьогодні не займається. Закони, які вони вносять, направлені на захист ситуації, у якій вони перебувають.

– А як щодо закону про опозицію?

– Закон про опозицію може бути, а може й не бути. Наявність закону про опозицію – це не панацея від зловживань щодо самої опозиції і не підстава для універсального її захисту. Насправді гарантії опозиції можуть бути в різних законах, не обов'язково в одному законі про опозицію. У чому демократичні гарантії опозиції в нормальних країнах? В тому, що, наприклад, слідчі комісії створюються не за пропорційною ознакою, як ми створювали раніше, а на рівних правах, або навіть опозиція представлена на один голос більше. Що таке слідча комісія і для чого вона? Для того щоб не давати спуску владі, "викручувати" усі негаразди, до яких вона вдалась. Маючи меншість у комісії, ніколи не буде досягнуто мети – з'ясування істини. От вам гарантія діяльності опозиційної сили, але не в законі про опозицію, а в іншому. Це приклад того, що в різних законах можна мати певні гарантії діяльності опозиції, для того щоб вона могла реалізувати право на нормальну поведінку в суспільстві. До речі, росіяни були здивовані та захоплені нами ще за часів Кучми, говорячи, що ми супердемократична країна, що наша Конституція має рівень європейських стандартів. Слідчі комісії утворюються $\frac{1}{3}$ голосів у парламенті. Ось вам захист меншості! Щоб утворити слідчу комісію в Державній Думі, повинна проголосувати більшість.

– Як Ви думаєте, робота депутатів, які раніше були в опозиції, а тепер опинились при владі, відрізняється конструктивністю? Чи вони так звикли боротись, що не можуть нормально працювати?

– Я думаю, що це помітно. Річ у тім, що боротись легше, ніж щось створювати.

Результати законотворчої роботи Верховної Ради України за період з лютого до квітня 2005 року

Антоніна Черевко,
експерт з правових питань,
Фундація "Відкрите суспільство"

Основною конституційною функцією Парламенту України є законотворення, тобто ініціювання, обговорення і прийняття законів, які покликані ефективно регулювати життєдіяльність суспільства. У свою чергу участь у процесі законотворення є основною складовою діяльності народних депутатів України відповідно до положень статті 6 Закону України "Про статус народного депутата України" від 17 листопада 1992 року. Розглянемо, яким саме суспільно важливим темам була присвячена робота єдиного органу законодавчої влади в Україні протягом лютого-квітня 2005 року.

Серед прийнятих законопроектів доцільно відзначити:

Проект Закону України "Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини" № 6136. Згідно з положеннями цього Законопроекту забороняється приватизація пам'яток культурної спадщини до моменту затвердження Верховною Радою України переліку пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації. Запровадження такого правового регулювання дозволить уникнути безконтрольної і необґрунтованої приватизації пам'яток культурної спадщини і запобігти приватизації тих з них, що мають залишатись у державній власності.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо перерахунку пенсій для військових пенсіонерів)" № 6497-1 (Законопроект прийнято у другому читанні). Цей законодавчий акт спрямовано на забезпечення у рамках Державного бюджету на 2005 рік реалізації законних прав військових пенсіонерів на належний перерахунок пенсій. Згідно з текстом Законопроекту норми Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" приводяться у відповідність до вимог положень Конституції України у сфері дотримання гарантій, наданих державою військовим пенсіонерам.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про охорону дитинства" (щодо дітей-інвалідів)" № 2522 (Законопроект прийнято у другому читанні). Завданням цього Законопроекту є створення законодавчих механізмів для повноцінної реалізації дітьми-інвалідами основних конституційних прав. Так, у рамках Законопроекту передбачено:

- забезпечення для дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства, які потребують постійного догляду, навчання в домашніх умовах за освітньою програмою, розробленою з урахуванням індивідуальних програм реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства (за наявності згоди на таке навчання їх або їх батьків, або опікунів);
- отримання дітьми-інвалідами та інвалідами з дитинства, які перебувають у реабілітаційних закладах, закладах охорони здоров'я, навчальних закладах, закладах соціального обслуговування, всіх рівнів освіти на основі спеціальних освітніх програм, розроблених з урахуванням індивідуальних програм реабілітації дітей-інвалідів та інвалідів з дитинства;
- безоплатне забезпечення дітей-інвалідів протезно-ортопедичними виробами, кріслами-колясками та іншими технічними засобами для самообслуговування;
- забезпечення дітей-інвалідів, які мають порушення опорно-рухового апарату і яким виповнилося 7 років, автотранспортними засобами (безоплатно або на пільгових умовах).

Реалізація цього Законопроекту сприятиме гармонійному освітньому розвитку дітей-інвалідів, що дозволить підвищити рівень їх соціалізації та адаптації у суспільстві.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про охорону дитинства" (щодо заборони найгірших форм дитячої праці)" № 5106 (Законопроект прийнято у другому читанні). Законопроектом на законодавчому рівні визначаються найгірші форми дитячої праці. Такими формами праці запропоновано вважати:

- усі форми рабства або практику, подібну до рабства, зокрема, продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, а також примусову або обов'язкову працю, у тому числі примусове чи обов'язкове вербування дітей для використання їх у збройних конфліктах;
- використання, вербування або пропонування дитини для зайняття проституцією, виробництва порнографічної продукції або порнографічних вистав;
- використання, вербування або пропонування дитини для будь-якої незаконної діяльності;
- робота, яка за своїм характером або умовами, в яких вона виконується, може завдати шкоди фізичному або психічному здоров'ю дитини.

Формальне чітке визначення найгірших форм дитячої праці у законодавстві України поліпшить стан правової бази, необхідної для проведення ефективної боротьби з подібними правопорушеннями, та захисту прав і законних інтересів дітей.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" (щодо розмірів допомоги)" № 5638 (Законопроект прийнято у другому читанні). Основним завданням Законопроекту є сприяння підвищенню рівня матеріального забезпечення сімей при народженні дитини та по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Так, Законопроект передбачає:

- збільшення з 01 січня 2005 року одноразової допомоги при народженні дитини з подвійного розміру прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць до потрібного розміру відповідно;
- зняття обмеження щодо виплати допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

На думку авторів Законопроекту, запровадження таких гарантій соціального забезпечення дозволить не тільки підвищити матеріальний стан сімей з новонародженими дітьми, а й поліпшити демографічну ситуацію в Україні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" (щодо плати за академічні звання)" № 6411. Відповідно до норм Законопроекту податок з доходів фізичних осіб не повинен стягуватись з:

- довічної плати за звання дійсного члена (академіка) та члена-кореспондента Національної академії наук України та галузевих академій наук;
- премій Президента України для молодих вчених.

Реалізація норм цього Законопроекту врегулює проблему неоднозначного трактування податкового законодавства та сприятиме встановленню кращих соціально-економічних умов для наукових працівників в Україні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я (щодо додаткової відпустки медичним працівникам)" № 3270 (Закон прийнято у другому читанні). Законопроект передбачає надання певним визначеним категоріям медичних та фармацевтичних працівників права на додаткову оплачувану щорічну відпустку тривалістю три календарних дні у разі, якщо ці працівники пропрацювали на своїх посадах понад три роки. До категорій працівників, які матимуть право на таку відпустку, належать дільничні лікарі-терапевти, лікарі-педіатри та дільничні медсестри територіальних ділянок міських поліклінік, завідувачі терапевтичних та педіатричних відділень поліклінік, лікарі (старші лікарі) та середній медичний персонал виїзних станцій та відділень швидкої та невідкладної медичної допомоги, станцій санітарної авіації й відділень планової та екстреної консультативної допомоги. Надання таких додаткових пільг, на думку авторів Законопроекту, дозволить підвищити рівень професійного захисту вказаних категорій працівників.

Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення працевлаштування молоді" № 2172 (Закон прийнято у другому читанні). Відповідно до норм Законопроекту для працевлаштування молоді місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад за поданням центрів зайнятості встановлюють квоту робочих місць у вигляді бронювання до 5 відсотків загальної кількості робочих місць, у тому числі з гнучкими формами зайнятості на підприємствах, установах і організаціях, незалежно від форм власності та організаційних форм, з чисельністю працівників понад 20 осіб. Надання молоді певних гарантій щодо працевлаштування сприятиме соціалізації та розвитку молодих спеціалістів, а також зменшенню кількості правопорушень, які вчинюються особами у молодому віці.

Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України з питань забезпечення захисту житлових прав громадян, які проживають у гуртожитках" № 5282-2 (Закон прийнято у другому читанні). Цей Законопроект прийнято з метою захисту житлових прав громадян, які проживають у гуртожитках, що знаходяться у приватній власності підприємств та організацій. Законопроект передбачає механізми сприяння передачі таких гуртожитків до комунальної власності територіальних громад міст, селищ та сіл під час приватизації підприємств-власників або у разі визнання їх банкрутом. Реалізація цих положень узгоджується із вимогами Житлового кодексу України та відповідає інтересам мешканців гуртожитків, які часто належать до соціально незахищених верств суспільства і не можуть одразу придбати нове житло.

Проект Закону України "Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" № 5222 (Законопроект прийнято у другому читанні). У загальному підсумку, згідно із запропонованою програмою, системи питного водопостачання населення та водовідведення населених пунктів мають належати до об'єктів життєзабезпечення стратегічного значення. На думку авторів Законопроекту, реалізація програми дозволить поліпшити надійність функціонування централізованих систем водопостачання та водовідведення населених пунктів, поліпшити якість послуг водопостачання, підтримувати стабільний рівень забезпечення населення якісною питною водою з поступовим його наближенням до нормативів, визначених Європейським Союзом, запобігти погіршенню санітарно-епідемічної ситуації у країні. Для ефективної реалізації зазначеної програми та з метою координації роботи міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, пов'язаних з виконанням програми, Уряд України створює Міжвідомчу координаційну раду. Міжвідомча координаційна рада є дорадчим робочим органом, який функціонує на постійних засадах. До її складу входять представники науково-технічних, екологічних та інших організацій, а також профільних комітетів Верховної Ради України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державну соціальну допомогу дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства" № 6052 (Законопроект прийнято у другому читанні). Відповідно до положень цього Законопроекту запропоновано:

- заборонити застосовувати вартісні величини, не передбачені Законом України "Про прожитковий мінімум" (наприклад, не визначену чітко величину "рівень забезпечення прожиткового мінімуму"), для визначення права на надбавку по догляду і розмірів надбавок на догляд за інвалідами з дитинства та дітьми-інвалідами з важкими формами інвалідності, які потребують постійного стороннього догляду або допомоги (прикуті до ліжка, сліпоглухонімі, з психічними вадами тощо);
- підвищити на 10 відсотків допомогу інвалідам з дитинства II та III груп і встановити її, відповідно, у розмірі 80 і 60 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;
- надати самотнім малозабезпеченим інвалідами II, III груп, які за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують постійного стороннього догляду, надбавку на догляд у розмірі 15 відсотків прожиткового мінімуму.

Окрім того, Законопроект передбачає збільшити частину державної соціальної допомоги, що виплачується інвалідам з дитинства, які перебувають у стаціонарних установах соціального обслуговування, з 20 до 25 відсотків призначеної допомоги, а також дозволити виплачувати допомогу дітям-інвалідам, які проживають в будинках-інтернатах. При цьому частину допомоги, що залишиться після виплати відповідної суми інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, які проживають у стаціонарних установах соціального обслуговування, пропонується

перераховувати на банківські рахунки цих установ і використовувати на поліпшення умов проживання підопічних. Запровадження таких змін до соціального законодавства України спрямоване на поліпшення системи соціального захисту дітей-інвалідів та на полегшення догляду за дітьми з важкими формами інвалідності.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту". Згідно з нормами цього Законопроекту статус ветеранів війни в економічному плані має бути поширено на такі групи осіб:

- на сім'ї загиблих під час Великої Вітчизняної війни осіб із числа особового складу груп самозахисту об'єктових та аварійних команд місцевої протиповітряної оборони;
- на сім'ї загиблих внаслідок бойових дій працівників госпіталів, лікарень та інших медичних закладів.

Надання цим категоріям осіб статусу ветеранів війни сприятиме встановленню соціальної справедливості, проте може потягнути за собою певні додаткові бюджетні витрати.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" № 3283 (прийнята нова редакція Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення"). Прийняття Законопроекту викликано необхідністю удосконалення діяльності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення як одного з основних державних органів, що здійснює регулювання інформаційної сфери. Законопроект більш чітко визначає межі повноважень Національної ради та основні засади її роботи. Найголовнішою метою законодавчих змін є забезпечення прозорості і відкритості діяльності Національної ради. З іншого боку, вимоги до кандидатів у члени Національної ради сформульовані занадто вузько, а гарантії незалежності роботи цього колегіального органу залишаються недостатніми. Так, наприклад, встановлено, що або Президент України, або Верховна Рада України мають право звільнити усіх членів Національної ради за результатами розгляду її звіту, що може спричинитися до застосування політичного тиску та маніпуляції рішеннями Національної ради.

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 23 Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" (щодо строків військової служби)" № 7058-3. У рамках реформування Збройних сил України цим Законопроектом пропонується розширити перелік категорій громадян, які можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на посади рядового, сержантського і старшинського складу, шляхом:

- зменшення з 12 до 6 місяців строку строкової військової служби як умови для прийняття на військову службу за контрактом;

- надання права громадянам призовного віку, які мають вищу освіту, у добровільному порядку проходити військову службу за контрактом без призову на строкову військову службу;
- збільшення до 40 років граничного віку прийняття на військову службу за контрактом;
- зменшення строків строкової військової служби до 12 (18, 9) місяців для громадян, які призиваються на строкову військову службу.

На думку авторів Законопроекту, реалізація запропонованих норм дозволить привести у відповідність терміни строкової військової служби в Україні до термінів строкової військової служби у провідних країнах світу та заохотить певні категорії громадян до військової служби за контрактом.

Проект Адміністративного процесуального кодексу України № 1331 (Проект кодексу прийнято у третьому читанні). Адміністративний процесуальний кодекс України складає правову основу для діяльності адміністративних судів щодо здійснення правосуддя у публічно-правових спорах у сфері державного управління та місцевого самоврядування. Прийняття цього кодексу є вирішальним для організації і функціонування органів адміністративної юстиції (адміністративних судів) в Україні, основною задачею яких є розгляд спорів між приватними особами та органами державної влади, місцевого самоврядування, іншими органами, установами та особами, які наділені владними повноваженнями. Адміністративні суди працюють у більшості демократичних країн Європи, тому запровадження такої системи в Україні є суттєвим кроком у напрямі європейського розвитку.

Як вказують автори, у прийнятому проекті кодексу враховані досвід діяльності адміністративних судів та відповідні законодавчі акти Німеччини, Франції, Нідерландів, Польщі, Естонії. Один з основних принципів правосуддя – принцип змагальності – у проекті доповнено принципом офіційного з'ясування обставин справи. Цей принцип полягає в активній та ініціативній участі суду у процесі з метою встановлення справедливості та захисту прав особи, яка оскаржує рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень. Обов'язок доведення правомірності своїх рішень, дій чи бездіяльності покладається на суб'єкт владних повноважень, який є суб'єктом оскарження. У порядку адміністративного судочинства, серед іншого, мають розглядатися справи про заборону проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій, страйків, про заборону діяльності об'єднань громадян, про стягнення податків з громадян, про примусове видворення іноземців. Віднесення таких справ до компетенції адміністративних судів має запобігти порушенням прав людини або законних інтересів юридичної особи під час здійснення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування своїх владних повноважень. Проект Адміністративного процесуального кодексу включає такі розділи: загальні положення, положення про організацію діяльності адміністративних судів, про учасників судового процесу, докази, судові витрати, процесуальні строки, положення про провадження в адміністративному суді першої інстанції, про перегляд судових рішень (в апеляційному, касаційному порядку, порядку повторної касації та за нововиявленими обставинами), про звернення судових рішень до виконання, а також положення про відповідальність учасників судового процесу. Основною функцією цього нормативно-правового акта є посилення гарантій реалізації конституційного права кожного оскаржувати в суді рішення, дії або бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Проект Закону України "Про схвалення рішення Президента України щодо направлення миротворчого контингенту для участі України в Силах Організації Об'єднаних Націй із спостереження за роз'єднанням ізраїльських і сирійських військ" № 7358. Цей Законопроект спрямовано на створення правових засад для участі військового контингенту Збройних сил України в місії ООН із спостереження за роз'єднанням ізраїльських і сирійських військ. Згідно з нормами Законопроекту для забезпечення участі України у миротворчій місії передбачається направити український підрозділ матеріально-технічного забезпечення Збройних сил України загальною чисельністю до 200 осіб на заміну аналогічного канадського підрозділу. Український миротворчий контингент виконуватиме завдання щодо тилового забезпечення Сил ООН із спостереження за роз'єднанням. Основними його функціями мають бути:

- обслуговування штабу Сил ООН із спостереження за роз'єднанням та миротворчих підрозділів інших країн у їх складі;
- ремонт, технічне обслуговування бойової, транспортної та спеціальної інженерної техніки;
- забезпечення функціонування таборів дислокації Сил ООН із спостереження за роз'єднанням;

- медичне забезпечення;
- перевезення персоналу та вантажів Сил ООН із спостереження за роз'єднанням.

Важливим є те, що діяльність миротворчого контингенту України в рамках зазначеної місії не передбачає його участі в бойових діях, що дозволить одночасно і підтримати міжнародні миротворчі позиції Української Держави, і не ставити під пряму загрозу життя українських миротворців.

Проект Закону України "Про внесення змін та доповнень до статей 26 та 50 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (щодо компетенції та повноважень місцевих рад)" № 7161. Законопроектом запропоновано надати одній третині депутатів від загального складу місцевої ради право вносити кандидатури на посаду секретаря ради на пленарному засіданні в разі одночасного припинення повноважень голови і секретаря ради. Зауважимо, що оскільки чинне законодавство надає таке право тільки сільському, селищному, міському голові, то у ситуаціях, коли разом залишають свої посади і голова відповідної ради, і секретар, виникають правові колізії щодо порядку і можливості визначення особи, яка тимчасово матиме право виконувати певні функції голови місцевої ради. Таким чином, реалізація положень цього Законопроекту сприятиме усуненню прогалин у законодавчому регулюванні діяльності органів місцевого самоврядування та перешкод у здійсненні місцевими представницькими органами своїх повноважень.

Серед законопроектів, що були прийняті за основу, відмітимо:

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку" (щодо розподілу коштів при ліквідації об'єднання)" № 6049. Основною метою цього Законопроекту є посилення захисту майнових прав та законних інтересів членів об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Згідно з нормами Законопроекту в разі ліквідації об'єднання кошти, що залишилися після сплати боргів та інших витрат, передбачених законом або статутом об'єднання, розподіляються між усіма власниками пропорційно їхнім часткам у майні, що перебуває у загальному користуванні. При цьому здійснюється залік заборгованості кожного власника перед об'єднанням. Таким чином, за рахунок встановлення законодавчого регулювання можливо зменшити кількість спірних ситуацій, які виникають щодо розподілу коштів у разі ліквідації об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Проект Закону України "Про внесення змін до Сімейного кодексу України" № 4411. Автори Законопроекту пропонують доповнити Сімейний кодекс України положеннями щодо утворення та функціонування прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу. Такі прогресивні форми опіки над дітьми тривалий час розвиваються в Україні, причому, як відмічають автори Законопроекту, вже утворено 122 дитячих будинки сімейного типу (у них перебувають 928 вихованців) та 60 прийомних сімей (де виховуються 85 дітей-сиріт), але на законодавчому рівні це

не врегульовано, що суперечить нормам Конституції України. Окрім того, Законопроект передбачає запровадження системи централізованого обліку інформації про дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування, або на виховання у сім'ї громадян. Згідно з нормами Законопроекту, Кабінет Міністрів України має розробити і затвердити ряд нормативно-правових актів для забезпечення ефективного вирішення вказаного питання. Запропоновано змінити положення щодо знищення Свідоцтва про народження дитини, яка вже усиновлена. Такий документ має зберігатись у судовій справі про усиновлення разом з іншими відповідними документами. Реалізація норм Законопроекту сприятиме удосконаленню норм Сімейного кодексу України та дозволить на законодавчому рівні заохотити розвиток більш сучасних та ефективних форм опіки над дітьми, які позбавлені батьківського піклування.

Проект Закону України "Про внесення доповнень до Закону України "Про видавничу справу" (щодо Книжкової палати)" № 6008. Відповідно до положень Законопроекту Книжкова палата України має одержувати безоплатні та платні обов'язкові примірники усіх видань, випуск яких здійснюється суб'єктами видавничої справи в Україні, і у подальшому надавати узагальнену інформацію про це через засоби масової інформації та надсилати її в управління преси та інформації обласних та міських державних адміністрацій. Такий порядок передбачено встановити для того, щоб Книжкова палата мала можливість поширювати інформацію про цікаві та корисні видання, а також по можливості сприяти публікації найбільш суспільно важливих матеріалів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" (щодо відновлення пільг для медичних та фармацевтичних працівників)" № 6340. Згідно з положеннями Законопроекту на медичних та фармацевтичних працівників, які працюють у селищах міського типу, мають бути поширені ті самі пільги, що передбачені в чинному законодавстві України для тих працівників, які проживають у сільській місцевості. Так, медичні та фармацевтичні працівники, які працюють у селищах міського типу, отримають можливість безоплатно користуватись квартирами з освітленням і опаленням. Прийняття цього Законопроекту дозволить поліпшити умови життя і праці медичних і фармацевтичних працівників, які проживають у селищах міського типу, і часто не можуть реалізовувати власні соціально-економічні інтереси такою мірою, як це можливо для аналогічної категорії працівників, зайнятих у містах.

Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо пенсії багатодітним матерям)" № 4423. Законопроект передбачає створення правових умов для встановлення пенсії за віком та пенсії за особливі заслуги перед Україною жінкам, які народили або виховали п'ятеро і більше дітей до шестирічного віку (а не до восьмирічного віку, як це передбачено чинним законодавством). Як зазначають автори, цей Законопроект спрямовано на захист здоров'я жінок, підвищення їх соціального рівня та на забезпечення елементарних потреб дітей з багатодітних сімей.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про пенсійне забезпечення" (щодо пенсії багатодітним батькам)" № 5673. Відповідно до положень цього Законопроекту, одному з подружжя (дружині або чоловікові), який виховує п'ятеро і більше дітей, незалежно від віку і трудового стажу, надаватиметься пенсія за віком на пільгових умовах. Законопроект нівелює наявну дискримінацію у питанні надання пенсії за віком на пільгових умовах, а також сприяє поліпшенню соціального захисту осіб, які виховують п'ятеро і більше дітей.

Проект Закону України "Про внесення зміни до Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" № 6131. Законопроект спрямовано на усунення соціальної несправедливості та встановлення для посадових осіб органів місцевого самоврядування, які виконували свої функції до 01 січня 1994 року, такого ж розміру пенсії, який встановлений для тих з них, які працювали і вийшли на пенсію після цієї дати.

Проект Закону України "Про освіту осіб з обмеженими можливостями здоров'я (спеціальну освіту)" № 6218. Законопроект визначає основи функціонування системи спеціальної освіти для осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Відповідно до Законопроекту особа з обмеженими можливостями здоров'я – це особа, яка має фізичні та/або психічні вади, які перешкоджають засвоєнню освітніх програм без створення спеціальних умов для отримання освіти. Згідно з Законопроектом особи з обмеженими можливостями здоров'я можуть одержувати спеціальну освіту в спеціальних навчальних закладах, спеціальних навчальних підрозділах, закладах інтегрованого навчання, навчальних закладах загального призначення. Для осіб, які за станом здоров'я тимчасово або постійно не відвідують навчальні заклади, органи управління освітою, у віданні яких знаходяться відповідні навчальні заклади, зобов'язані організувати навчання вдома. Для надання допомоги дітям, що мають різні порушення мови і навчаються у навчальних закладах загального призначення, організується логопедична служба.

Управління спеціальною освітою в Україні має здійснюватись спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади, місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування і підпорядкованими їм органами управління освітою. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти і науки приймає і реалізує програми і проводить заходи, спрямовані на охорону здоров'я громадян, профілактику інвалідності, соціальну адаптацію осіб з обмеженими можливостями здоров'я, профілактику правопорушень, медико-соціальну реабілітацію осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Для координації цієї діяльності, обміну інформацією і досвідом з питань спеціальної освіти можуть створюватися міжвідомчі комісії. Окрім того, Законопроект закріплює освітні права осіб з обмеженими можливостями здоров'я, їх батьків (інших законних представників), регулює питання щодо: фінансування спеціальної освіти; науково-методичного забезпечення навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я; підготовки фахівців у сфері спеціальної освіти; соціальних гарантій і пільг, які надаються працівникам, що беруть участь у здійсненні соціальної освіти. Імплементация норм

цього Законопроекту сприятиме реалізації конституційного права на освіту особами з обмеженими можливостями здоров'я, а також дозволить їм краще адаптуватись до суспільства і використати свій професійний і особистісний потенціал.

Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо збільшення розміру одноразової допомоги при народженні дитини)" № 6528. Відповідно до норм Законопроекту розмір одноразової допомоги при народженні дитини збільшується до 21 прожиткового мінімуму, встановленого законом на одну особу в розрахунку на місяць. Така допомога при народженні дитини надається застрахованій особі (одному з батьків дитини, усиновителю чи опікуну). Основною метою внесення таких змін є посилення соціального захисту сімей з дітьми, створення умов для заохочення народжуваності в Україні та подолання негативних демографічних тенденцій.

Проект Закону України "Про попередження вживанню тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення" № 6328. Цей Законопроект у разі його прийняття Парламентом України обіцяє стати чи не першим законодавчим актом, метою якого є ефективний захист населення від тютюнокуріння та його негативних наслідків, а також забезпечення дотримання прав та законних інтересів тих осіб, які не курять і ведуть здоровий спосіб життя. Законопроектом визначаються основні принципи державної політики щодо попередження вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення, а також деталізуються повноваження відповідних органів державної влади у цій сфері.

Для однозначного застосування норм Законопроекту автори включили до нього визначення цілої низки термінів, так наприклад:

- громадське місце означає частини (частину) будь-якої будівлі, споруди, які доступні або відкриті для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони;
- залежність від вживання тютюнових виробів являє собою стан психічної та фізичної залежності особи від нікотину та інших інгредієнтів тютюнових виробів, що потрапляють в її організм внаслідок вживання нею тютюнових виробів;
- пасивним курінням тютюнових виробів є вдихання тютюнового диму разом з повітрям, у тому числі вимушене, особою, яка не курить.

Відповідно до положень Законопроекту, має бути заборонена роздрібна та оптова торгівля, виробництво, виготовлення (окрім виробництва та/або виготовлення для експорту), імпорт для реалізації на території України тютюнових виробів:

- в яких показники вмісту нікотину та смоли в димі сигарети перевищують нікотину 1, 3 міліграми, смоли 15 міліграмів;
- на упаковці яких відсутні медичні попередження споживачів тютюнових виробів;
- на упаковці яких використані написи, назви, зображення, знаки, що можуть ввести в оману щодо шкідливих наслідків вживання тютюнових виробів, у тому числі такі означувальні характеристики, як "легкі", "ультра-легкі" тощо.

Законопроектом забороняється включення тютюнових виробів і предметів, пов'язаних із вживанням тютюнових виробів, до гуманітарної допомоги, а також забороняється фінансування або надання пільг за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів виробнику тютюнових виробів та/або суб'єктам господарювання, що здійснюють їх реалізацію.

Основне медичне попередження споживачів тютюнових виробів та додаткові медичні попередження про шкоду, яку наносить здоров'ю людини куріння тютюнових виробів, у тому числі пасивне, повинні займати не менше 30 відсотків площі зовнішньої поверхні кожної більшої сторони упаковки тютюнових виробів.

Запропоновано заборонити куріння тютюнових виробів на робочих та в громадських місцях, за винятком спеціально для цього відведеної площі. Власник або уповноважені ним особи, або орендарі відповідних споруд, окремих приміщень зобов'язані відвести спеціальні місця для куріння, обладнані витяжною вентиляцією, з метою забезпечення ізоляції тютюнового диму, а також розмістити наочну інформацію про розташування таких місць та про шкоду, що наносить здоров'ю людини куріння тютюнових виробів. У громадських місцях для осіб, які курять, відводиться не

більше ніж 50 відсотків площі цих громадських місць, розміщеної так, щоб тютюновий дим не поширювався на територію, де куріння заборонено.

Окрім того, Законопроект вводить заборону на зовнішню рекламу тютюнових виробів, тобто рекламу на щитах, екранах, установках, розташованих просто неба, на зовнішніх поверхнях будинків і споруд, елементах вуличного обладнання, на афішах та в оголошеннях.

Прийняття та реалізація Законопроекту, безумовно, заохочуватимуть здоровий спосіб життя серед українського суспільства та дозволять зменшити захворюваність, інвалідність і передчасну смертність громадян, що часто пов'язані саме з вживанням тютюнових виробів.

Проект Закону України "Про управління об'єктами державної власності" № 6027. Цей Законопроект спрямовано на вдосконалення правового регулювання сфери управління об'єктами державної власності, а також на підвищення рівня ефективності управління об'єктами державної власності. Предметом правового регулювання Законопроекту є визначення схеми управління об'єктами державної власності. У тексті Законопроекту також визначено коло повноважень Кабінету Міністрів України, Фонду державного майна України, відповідних державних органів, самоврядних організацій у цій сфері. Окрема увага приділена створенню правових основ для реалізації контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та використанням державного майна.

Згідно з нормами Законопроекту, щодо розпорядження державними корпоративними правами мають бути встановлені такі обмеження:

- державні корпоративні права не можуть передаватися господарським товариствам для формування їх статутних фондів, за винятком закріплених у законодавстві України виключних випадків;
- державні корпоративні права, передані в управління уповноваженій особі, не можуть бути відчужені з державної власності уповноваженою особою; на них не може бути звернено стягнення за зобов'язаннями уповноваженої особи; щодо них уповноваженою особою не вчиняються дії, наслідком яких може бути відчуження з державної власності цих корпоративних прав.

Можемо відзначити, що цей Законопроект не тільки створить правову основу для управління об'єктами державної власності, але і сприятиме прозорості та відкритості методів такого управління.

Проект Закону України "Про амністію" № 5629-2 (Законопроект пройшов повторне перше читання). Цей Законопроект визначає правові основи звільнення за амністією осіб від кримінальної відповідальності та відбування покарання, а також механізм відповідної взаємодії у цій сфері між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Законопроектом передбачено оголосити амністію і поширити її дію, насамперед, на ті категорії засуджених, які найбільш незахищені та вразливі у соціальному плані, а саме: на неповнолітніх; жінок і чоловіків, які мають неповнолітніх дітей; дітей-інвалідів або батьків, які є інвалідами I групи та потребують стороннього догляду; вагітних жінок; осіб похилого віку; ветеранів війни; інвалідів тощо.

Основними критеріями для застосування амністії, відповідно до цього Закону-проекту, є:

- незначна суспільна небезпечність діянь, що вчинила особа, яка відбуває покарання;
- об'єктивні фактори (тяжка хвороба, похилий вік тощо), які на час застосування амністії суттєво знижують небезпечність вивільнюваних осіб;
- значний термін відбутого засудженими особами на момент проголошення амністії покарання.

Окрім того, у тексті Закону-проекту чітко регламентується право судів України на застосування амністії стосовно осіб, які відбувають покарання на території України згідно з вироками, постановленими судами іноземних держав.

Автори Закону-проекту обґрунтовують важливість негайного його прийняття тим фактом, що протягом 2004 року в Україні амністія взагалі не оголошувалась, у той час як у місцях позбавлення волі перебуває значна кількість осіб, застосування подібного заходу кримінальної відповідальності до яких є не тільки негуманним, але і недоцільним.

Серед **прийнятих постанов** звернемо увагу на:

Проект Постанови "Про невідкладні заходи щодо підготовки до 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи" № 6525. У контексті підготовки до відзначення 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи Парламент України визначив найважливіші заходи, які мають бути проведені у зв'язку з відзначенням вказаної події. Так, Верховна Рада України вважає за необхідне:

- провести в Україні у квітні 2006 року Міжнародну науково-практичну конференцію "20 років Чорнобильської катастрофи: підсумки та перспективи";
- провести у 2005 році засідання представників держав-учасниць Співдружності незалежних держав, країн "Великої сімки", країн-донорів Чорнобильського фонду "Укриття" та Європейського парламенту з питання реалізації Всеохоплюючої програми для підтримки рішення України щодо закриття Чорнобильської АЕС, що міститься у Меморандумі про взаєморозуміння між Урядом України і урядами країн "Великої сімки" та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС;
- підготувати Національну доповідь до 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи;

- підготувати та видати збірку наукових праць, присвячених двадцятирічному досвіду подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;
- здійснити за окремим планом ремонтно-будівельні роботи у м. Славутич та на Чорнобильській атомній електростанції;
- підготувати ілюстративно-документальне видання до 20-ї річниці Чорнобильської катастрофи;
- провести міжнародний телеміст "Дзвони Чорнобиля" (Київ-Москва-Мінськ та Євробачення);
- провести спільне виїзне засідання парламентських делегацій України, Росії, Білорусі;
- провести мітинги-пам'яті на Чорнобильській атомній електростанції, Меморіальній могилі героям-чорнобильцям у Києві та Митинському кладовищі у Москві;
- провести Міжнародну спеціалізовану виставку "Чорнобиль: екологія, людина, здоров'я".

Окрім того, для організації запланованих заходів Верховна Рада України рекомендувала Президенту України, Кабінету Міністрів України, іншим органам виконавчої влади виконати визначені у цій же Постанові завдання.

Додатково Парламент затвердив постанови про проведення парламентських слухань на такі теми:

- Забезпечення прав дітей в Україні. Охорона материнства та дитинства (**Постанова Верховної Ради України № 6481**) (час проведення парламентських слухань – квітень 2005 року).
- Проблеми у сфері забезпечення охорони здоров'я і медичного обслуговування громадян України та шляхи їх розв'язання (**Постанова Верховної Ради України № 6496**) (час проведення парламентських слухань – березень 2005 року).

Проект Постанови № 7107-Д, згідно з якою у листопаді-грудні 2005 року мають бути проведені парламентські слухання на тему **"Сучасний стан та перспективи розвитку державної політики у сфері свободи слова і інформації"**. До цього часу Уряд України має підготувати та подати до Верховної Ради України необхідні інформаційно-аналітичні матеріали щодо питання парламентських слухань. Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації разом з іншими зацікавленими комітетами Верховної Ради України має внести пропозиції до рекомендацій парламентських слухань, а також здійснити необхідні заходи щодо організації та методичного забезпечення слухань.

Проект Постанови "Про заходи Кабінету Міністрів України щодо організації оздоровлення дітей влітку 2005 року та розвитку Міжнародного дитячого центру "Артек" № 7023-Д. У тексті цієї Постанови Парламент України відзначив, що діяльність Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо організації оздоровлення дітей влітку 2005 року та щодо розвитку Міжнародного дитячого центру "Артек" на цей час не відповідає рекомендаціям Верховної Ради України з цих питань. У зв'язку з цим народні обранці рекомендували Кабінету Міністрів України:

- збільшити обсяги фінансування заходів щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2005 року під час внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік", у тому числі шляхом надання субвенцій органам місцевого самоврядування для необхідного фінансування дитячого відпочинку та оздоровлення, компенсації втрат місцевих бюджетів від надання пільг на здійснення податкових та інших платежів дитячими оздоровчими закладами;
- забезпечити надходження коштів до місцевих бюджетів на організацію відпочинку і оздоровлення дітей влітку 2005 року не пізніше квітня цього року;
- дозволити обласним державним адміністраціям самостійно здійснювати тендери серед місцевих дитячих оздоровчих закладів для надання послуг щодо лікування та оздоровлення дітей, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;
- звернути увагу на потребу врахування діагнозів дітей, постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, у процесі організації їх відпочинку та оздоровлення;

- розробити Державну програму та встановити державне замовлення на організацію цілорічного лікування в санаторно-курортних закладах дітей-інвалідів, дітей з хронічними захворюваннями;
- звільнити операції з продажу путівок на лікування дітей в санаторно-курортних закладах від обкладання податком на додану вартість;
- ввести державну статистичну звітність щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей.

Проект Постанови "Про Рекомендації парламентських слухань "Національна кінематографія: стан, проблеми та шляхи їх вирішення" № 7175. За результатами зазначених парламентських слухань Парламент, серед іншого, ухвалив такі рекомендації, як:

- Кабінету Міністрів України під час підготовки бюджетних законопроектів, під час прийняття нормативно-правових актів, розробки державних програм щодо розвитку та реформування кінематографії враховувати результати проведених парламентських слухань.
- Видавництву Верховної Ради України підготувати та видати збірник матеріалів за результатами парламентських слухань "Національна кінематографія: стан, проблеми та шляхи їх вирішення".
- Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності забезпечити внесення на розгляд Верховної Ради України проекти законів України "Про збір на розвиток національної кінематографії" № 3623, "Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення сприятливих умов для розвитку національної кінематографії)" № 5731.
- Комітету Верховної Ради України з питань бюджету забезпечити внесення на розгляд Верховної Ради України Проект Закону України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо підтримки кінематографії)" № 5660.

Окрім того, Кабінет Міністрів України зобов'язали до 10 квітня 2005 року проінформувати Верховну Раду України про стан підготовки до організації відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2005 року.

Проект Постанови "Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань перевірки дотримання прав і свобод людини і громадянина у правоохоронній діяльності" № 7393. Згідно з положеннями вказаної Постанови у Верховній Раді України має бути створена Тимчасова слідча комісія з питань перевірки дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Цією ж Постановою головою названої комісії обрано народного депутата України Мусяку Віктора Лаврентійовича, а заступником голови – народного депутата України Вернидубова Івана Васильовича. Зауважимо, що прийняття цієї Постанови стало результатом довготривалого обговорення у Верховній Раді України питання правомірності арешту голови Донецької обласної ради Колесникова Б.В., проте, будемо сподіватись, що робота комісії не обмежиться дослідженням тільки цього конкретного випадку, а матиме більш ґрунтовний характер.

Проект Постанови "Про відзначення 85-річчя з дня народження ушавленого льотчика, тричі Героя Радянського Союзу Івана Микитовича Кожедуба" № 7080. Згідно з текстом Постанови у червні 2005 року на державному рівні заплановано урочисто відзначити 85-річчя від дня народження Івана Кожедуба. Причому, Кабінету Міністрів України доручено розробити план заходів з відзначення вказаної пам'ятної дати, в якому необхідно передбачити:

- проведення урочистих зборів;
- виділення коштів для реконструкції меморіального парку в селі Ображіївка, Шосткинського району, Сумської області;
- переоформлення експозиції відповідного сільського музею.

Окрім того, Верховна Рада України **ратифікувала:**

Цивільну Конвенцію про боротьбу із корупцією. Ця Конвенція спрямована на створення необхідних правових умов для координації і співробітництва Української Держави з іншими державами у сфері боротьби та запобігання корупції. Конвенція чітко встановлює і конкретизує для кожної держави-учасниці перелік таких законодавчих та інших заходів, що можуть бути корисними для організації боротьби із корупцією у цивільно-правовому аспекті. Участь України у Конвенції сприятиме створенню в нашій державі цивільно-правових механізмів захисту інтересів фізичних та юридичних осіб від проявів корупції. Так, зокрема, відповідно до положень Конвенції кожна держава-учасниця у своєму національному законодавстві має закріпити право на отримання повної компенсації за заподіяну шкоду для осіб, яким така шкода була заподіяна внаслідок корупційних діянь. Прийняття рішення про відшкодування шкоди відбувається у судовому порядку. Компенсація може охоплювати матеріальні збитки, втрачену вигоду та немайнову шкоду.

Варто також нагадати, що Конвенція була розроблена на виконання Плану дій, прийнятого на Другому саміті Ради Європи (Страсбург, 10-11 жовтня 1997 року), тобто її ратифікація відповідає міжнародним вимогам, що висуваються до України як до держави-учасниці Ради Європи. Конвенція передбачає здійснення моніторингу за виконанням державами-учасницями її положень. Цей моніторинг має проводитись Групою держав проти корупції (ГРЕКО), членом якої Україна стає автоматично після ратифікації Конвенції.

У той же час Парламент **відхилив такі цікаві законодавчі ініціативи, як:**

Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань наукової діяльності (щодо граничного віку перебування на керівних посадах)" № 2552, Проект Закону України "Про впорядкування в Україні питань утримання посадових осіб всіх гілок влади у відповідності до норм діяльності правової та демократичної держави" № 6201, Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про органи самоорганізації населення" (щодо статусу добровільного об'єднання)" № 2438, Проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій права громадян України на свободу пересування" № 3218, Проект Закону України "Про вилучення та подальшу приватизацію майна Федерації професійних спілок України з метою повернення громадянам України втрачених з вини держави коштів" № 6241, Проект Кодексу поведінки державних службовців України № 5585, Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства в Україні" для збільшення рівня зайнятості сільського населення" № 7034.

У цілому законодавча робота Парламенту України протягом лютого-квітня 2005 року не відрізнялась особливою активністю, проте народні обранці приділили увагу деяким справді суспільно важливим темам, як-от: запровадження нових законодавчих основ для діяльності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, соціальне забезпечення дітей-інвалідів, ініціювання створення системи спеціальної освіти для осіб з обмеженими можливостями здоров'я, "профілактика" тютюнокуріння, проблеми проведення в Україні амністії, участь України у миротворчих заходах ООН. Окрім того, Верховна Рада України затвердила декілька стратегічно важливих документів, серед яких, щонайперше, необхідно назвати Адміністративний процесуальний кодекс України, який, на жаль, ветовав Президент України, та Цивільну конвенцію про боротьбу із корупцією.

Адміністративно-територіальна реформа

Ірина Шуст, інформаційно-аналітичний веб-портал "Депутат"

Якою буде Україна у недалекому майбутньому і наскільки їй сьогодні необхідні зміни адміністративного устрою, говорити поки що рано. Традиційно будь-які зміни, не залежно, чого вони стосуються, мають як своїх прихильників, так і противників. До перших, як правило, належать ті, хто пропонує ці зміни або бачить у них якусь вигоду. До других – ті, хто не хоче нічого змінювати. Головний ідейний натхненник адміністративної реформи, Роман Безсмертний, кілька останніх місяців активно працює над створенням нового адміністративно-територіального устрою країни. Враховуючи специфіку і неоднорідність регіонів України, за приклад у новому проекті було обрано чотири області: Вінницьку, Івано-Франківську, Одеську та Луганську. Проте починати експеримент планується все ж таки з Київського регіону. Таким чином, вдалось врахувати особливості Центру, Сходу, Заходу, Півдня і Півночі країни.

Що ж лежить в основі самої адміністративної реформи, і що саме в Україні зміниться після її запровадження? Як з'ясувалось, в основі адміністративної реформи, запропонованої віце-прем'єром, лежить насамперед польський досвід. Роман Безсмертний пропонує перейти на трирівневу адміністративну систему, де перший рівень представляє собою *общину*. У ній мають проживати не менше 5 тисяч осіб. Керувати общиною, за задумом, повинна виборча рада, що призначатиме голову виконкому і контролюватиме його роботу. Апарат общини складатиметься з 10 осіб: юристів та економістів.

Самоврядування громади

Населення у громаді не менше 5 тисяч мешканців

- дитяча дошкільна освіта та виховання
- догляд за особами похилого віку та інвалідами
- турбота про сім'ю та підростаюче покоління
- початкова та загальна освіта
- профілактика та первинна медична допомога
- організація торгівлі
- планування використання землі, охорони довкілля
- будівництво житла
- благоустрій території, утримання місцевих доріг, вулиць, парків тощо
- дозволення та культура
- транспортне забезпечення
- побутове забезпечення (водогони, каналізація, теплозабезпечення, енергозбереження)
- санітарний контроль та профілактика
- ветеринарний контроль та профілактика

Пояснюючи, чому було обрано саме трирівневу систему, Роман Безсмертний сказав, що спочатку обговорювався варіант дворівневої моделі. Польща теж свого часу обирала між дворівневою і трирівневою моделями.

Польща

- територія – 312683 км²
- населення – 38,678 млн. чоловік
- щільність населення – 124 чол/км²

Україна

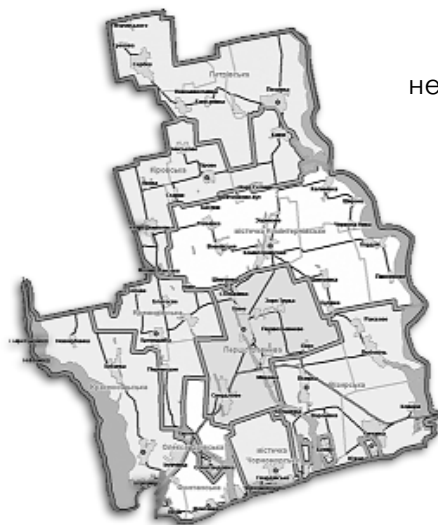
- територія – 603700 км²
- населення – 48,457 млн. чоловік
- щільність населення – 80 чол/км²

"Спочатку вона роздібилася і пішла на два рівні, після чого зрозуміла, що не досягла бажаного ефекту і пішла на укрупнення – на три рівні, знову витрачаючи на реформу кошти", – пояснив віце-прем'єр-міністр. Повторювати чужі помилки Україна не збирається, тому після роздумів було вирішено відразу брати за основу трирівневу модель.

На другому рівні адміністративної системи будуть *райони* та *міста-райони*.

Районне самоврядування

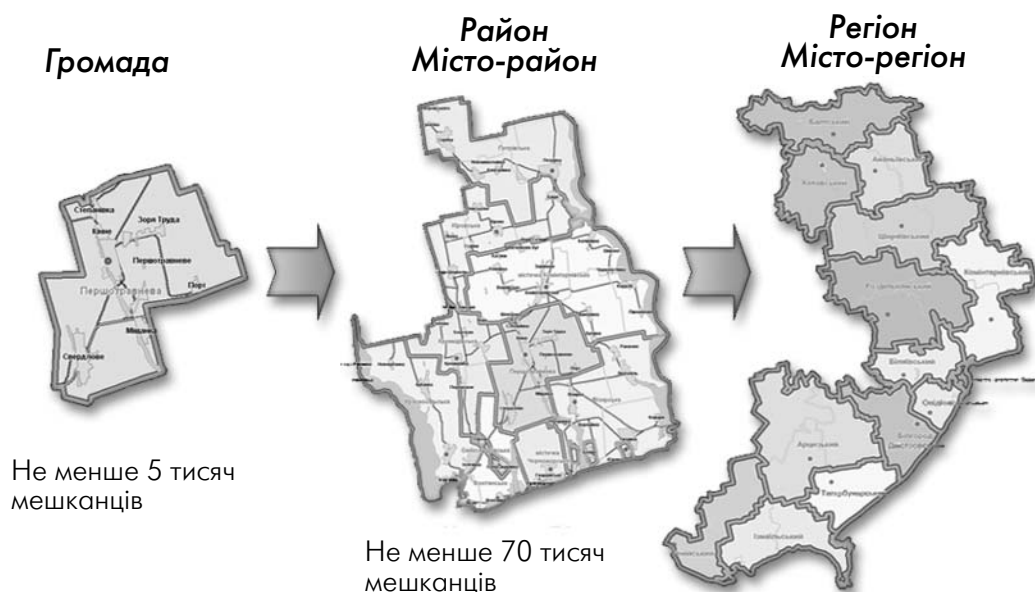
Населення у районі
не менше 70 тисяч мешканців

- стаціонарні медичні послуги
- підготовка молодшого медичного персоналу
- підготовка спеціалістів у ПТУ, коледжах (насамперед орієнтованих на комунальну сферу)
- організація та утримання місцевої міліції
- кадастр
- організація торгівлі
- утримання доріг районного значення
- транспортне обслуговування
- дозволя і культура

Особливість міст-районів полягає у тому, що це самостійна одиниця, яка не входить до складу району і не може бути його столицею. Крім цього, на другому рівні Роман Безсмертний пропонує скасувати районні адміністрації, а усю владу віддати районним радам. У районі та місті-районі мають проживати понад 70 тисяч осіб.

Якщо ж у місті проживатиме понад 750 тисяч осіб, то воно належатиме до третього рівня, на якому розташовується *регіон* та *місто-регіон*. До їх складу належатимуть усі області та найбільші міста України. На цьому ж рівні з'являться і державні адміністрації, які контролюватимуть дотримання Конституції, захищатимуть права і свободи громадян та координуватимуть діяльність регіональних представництв центральних органів виконавчої влади. Крім того, вони відповідатимуть за бюджетні витрати з метою недопущення можливих диспропорцій.

Система адміністративно-територіального устрою

Західні ЗМІ: чи використає Україна свій шанс?

**Людмила Андрієвська,
інформаційно-аналітичний
веб-портал "Депутат"**

Протягом останніх кількох місяців західні засоби масової інформації багато і детально писали про Україну, її можливості використання шансу, наданого помаранчевою революцією, для залучення іноземних інвестицій та наближення до ЄС, про персональну роль українських лідерів у здійсненні реформ. Без перебільшення можна сказати, що західні ЗМІ по-новому відкрили для себе Україну, і протягом зазначеного періоду віддавали належне українському народові у натхненні політичних змін в Киргизстані, Лівані, Узбекистані та інших країнах світу. Численна кількість матеріалів у двох дуже впливових американських виданнях *Wall Street Journal* та *New York Times* в позитивному тоні висвітлювали діяльність Віктора Ющенка як у ролі кандидата в Президенти, так і на посаді Президента. Програма глави держави Віктора Ющенка, орієнтована на ринкові реформи та євроінтеграцію, має гарантувати і подальшу популярність України у західних ЗМІ, але дивіденди від такої популярності українського лідера будуть залежати від успіху реформ в Україні.

З перших тижнів роботи нового Президента ціни на українській фондовій біржі зросли, і це не могли обійти увагою американські ЗМІ. Редакційна колегія традиційно консервативного та проринкового видання *Wall Street Journal* заслуговує на особливу подяку за широке і детальне висвітлення подій в Україні. Хоча для такої уваги до України є і прагматичне пояснення: успіхи економічної реформи в Україні збігаються з духом цього видання, яке пропагує податкову реформу та лібералізацію економіки США.

Отже, динаміка висвітлення українських реформ відображала основні події українського суспільного та економічного життя: розвиток подій у розслідуванні вбивства Георгія Гонгадзе (*New York Times* від 3 лютого та *Los Angeles Times* від 5 березня), зміни до бюджету України (*Washington Post* від 28 березня), початок виведення українського контингенту з Іраку (*Chicago Tribune* від 13 березня), продаж крилатих ракет Китаю та Ірану (*Chicago Tribune* від 19 березня та *Philadelphia Inquirer* від 20 березня), про підготовку і візит Віктора Ющенка до США (*Chicago Tribune* від 6, 7, 15 квітня), про паливну кризу (*Financial Times* від 17 травня) та про червневий економічний форум у Києві (*The Economist*, *The Economist Intelligence Unit*, *Washington Post*).

У невеликій статті *Wall Street Journal* від 28 березня "Український парламент стабілізує бюджет" автор говорить про прийняття змін до бюджету як перемогу Уряду Юлії Тимошенко, які сприятимуть відновленню фінансової дисципліни та зменшать дефіцит бюджету, що в свою чергу посилить впевненість інвесторів. Але, посилаючись на оцінку економістів, видання піддало сумніву значне підвищення соціальних виплат, натякаючи на те, що бюджет спрямований в основному на отримання партією Прем'єр-міністра голосів під час парламентських виборів у 2006 році. Автор також згадує і членів парламенту, яким не просто було прийняти рішення на підтримку бюджетних змін: "Кінцева версія переглянутого бюджету є результатом дводенних переговорів між урядом і членами парламенту, серед яких було багато опонентів щодо відміни пільгових податкових ставок для промисловців. Саме ці пільги критикував Міжнародний Валютний Фонд та економісти, як такі, що стимулюють до несплати податків".

На початку квітня американські ЗМІ дуже активно коментували візит Віктора Ющенка до США. Особливо багато з'являлось матеріалів у газетах мегаполісів, де проживає значна кількість етнічних українців або "свіжих" емігрантів. Так, чиказькі видання, які відвідав глава нашої держави, щоб привітати численну українську громаду, ще раз нагадали читачам про українські події і про те, якою ціною дісталась перемога Вікторові Ющенку. Ще до візиту Президента в США відома телевізійна передача "60 хвилин" (канал CBS) підготувала розлогий сюжет про важку перемогу Віктора Ющенка у виборах та про його отруєння у вересні 2004 року. Журналісти програми створили дуже позитивний сюжет: це була історія персональної трагедії та революційного триумфу. Звичайно, що оцінити вплив подібного сюжету на суспільну думку досить важко, але, за відгуками багатьох американців, випробування, через які пройшов український Президент, залишили глибокий рубець в американських серцях.

Наступна тема, якій надзвичайно багато уваги приділяла західна преса, – це паливна криза в Україні та дії Уряду в зв'язку з цим. Це тема, головною героїнею якої була Юлія Тимошенко. Незважаючи на щедри компліменти щодо сміливості і рішучості у відносинах з Росією, американські та британські видання жорстко коментували адміністративні методи керування економікою. Згадували і про те, що такі дії Прем'єр-міністра нагадують більше тенденцію, ніж випадковість: спочатку була спроба заборони реекспорту нафти, потім обмеження цін на м'ясо. Українському Уряду дісталось багато критики за неефективне управління надзвичайно важливими секторами економіки країни, хоча, звичайно, подавалось багато матеріалів і про причини кризи, і про важливість урізноманітнювати джерела постачання палива та енергоносіїв. Економічне видання *Economist Intelligence Unit Viewswire* у своєму огляді за 19 травня 2005 року "Пристрасті навколо бензинової кризи" так коментує дії глави Уряду: "Коли її номінували на прем'єрську посаду, здавалось, що Прем'єр-міністр буде впроваджувати радикальні реформи. В багатьох аспектах – так, але все більше і більше вона приймає рішення з огляду на підтримку її партії у парламентських виборах 2006 року. Встановлення граничних цін на бензин та м'ясо – це чудовий спосіб підвищити свою популярність та стримати інфляцію, але такі методи не сприяють поліпшенню економіки загалом".

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що Україна тримає позиції популярності у західних ЗМІ, але це не є гарантією готовності західних бізнесменів робити інвестиції в українську економіку. Як і українська громада, всі чекають на ефективність, рішучість та єдність української політичної еліти у проведенні реформ.

Законодавчі ініціативи народних депутатів України щодо змін Державного бюджету на 2005 рік

*Олександр Маковський,
для інформаційно-аналітичного
веб-порталу "Депутат"*

Державний бюджет – це головний фінансовий план країни. Він визначає порядок формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій органів державної влади протягом бюджетного періоду. Затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього належить до конституційних повноважень Верховної Ради України.

Державний бюджет України на 2005 рік приймався на фоні гучних історичних подій листопада-грудня 2004 року. В зв'язку з цим він затверджувався двічі. Вперше – 23 грудня 2004 року, а вдруге – після призначення нового складу Кабінету Міністрів України. Уряд на чолі з Юлею Тимошенко переглянув основні бюджетні показники і 25 березня 2005 року Верховна Рада України прийняла нову редакцію Державного бюджету України на 2005 рік.

Однак на цьому дана стадія бюджетного процесу не завершилася. Суб'єкти законодавчої ініціативи постійно вносять на розгляд парламенту законопроекти про зміни до Державного бюджету України на 2005 рік. Лише за період з 01 січня 2005 року було внесено *понад 110 таких законодавчих проектів*. З них 95 – розроблені народними депутатами. Парламентарії щороку демонструють величезну зацікавленість у коригуванні бюджетних норм, які, на їх думку, потребують змін. Не став винятком і поточний бюджетний рік. З 95 законопроектів, внесених народними обранцями протягом роботи 7 сесії Верховної Ради України IV скликання, 40 проектів постанов та 55 проектів законів змінено. До головних сфер, яким присвячуються зміни, належать такі.

Оподаткування

Це найбільш дискусійний блок законопроектів. Відповідно до Закону України "Про систему оподаткування" ставки, механізм справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), не можуть встановлюватися або змінюватися іншими законами України, крім законів про оподаткування. Однак вже багато років поспіль в Україні склалася практика, відповідно до якої одночасно з прийняттям Державного бюджету змінюються норми податкових законів. Тому значна частина законопроектів стосується саме цієї сфери. Загалом протягом 7 сесії народні депутати ініціювали 11 таких проектів. У цілому як Закон був прийнятий Проект "**Про внесення змін до деяких законів України (щодо платників податку)**" № 7413-Д, внесений народними депутатами України Ляпіною К.М., Хомутинником В.Ю., Мусіякою В.Л., Буряком С.В., Осикою С.Г., Оніщуком М.В., Гурєєвим В.М., Майком В.І. та Кіроянцем С.Г.

Закон № 2642-IV від 03 червня 2005 року поновив спрощений режим оподаткування суб'єктів малого підприємництва, що діяв до прийняття Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" від 25 березня 2005 року за № 2505-IV. Згідно з Законом було:

- 1) виключено із Закону України "Про податок з доходів фізичних осіб" норму, відповідно до якої самозайнята особа – платник єдиного або фіксованого податку, яка надає послуги іншій особі у межах цивільно-правового договору, прирівнюється до найманої особи з відповідним оподаткуванням отриманих нею доходів як заробітної плати;
- 2) скасовано заборону на використання спрощеної системи оподаткування фізичними особами – підприємцями, що здійснюють діяльність у сфері торгівлі лікарськими засобами та виробами медичного призначення, архітектури, надання консультацій та роз'яснень з юридичних питань, аудиту, діяльність з надання в оренду нерухомого майна та ріелторською діяльністю;
- 3) відмінено обов'язкову реєстрацію платником ПДВ суб'єктів спрощеної системи оподаткування, у яких загальна сума від здійснення операцій з поставки товарів (послуг) протягом останніх дванадцяти календарних місяців сукупно перевищує 300 000 гривень.

Крім того, Законом включено до визначення "поставка товарів" операції з виконання робіт; звільнено від оподаткування ПДВ операції з поставки послуг, що надаються іноземним суднам; збільшено з 5 % до 10 % розмір витрат із страхування (крім витрат по медичному, пенсійному страхуванню та за обов'язковими видами страхування), які дозволяється відносити до складу валових витрат платника податку на прибуток.

З 01 вересня 2005 року набудуть також чинності визначені Законом особливості оподаткування ПДВ операцій з поставок туристичних послуг. Базою оподаткування для туристичного оператора, що надає туристичні послуги за межами України, визначається винагорода, а саме різниця між вартістю поставлених ним туристичного продукту, туристичних послуг та вартістю витрат, понесених таким туристичним оператором внаслідок придбання (створення) такого туристичного продукту, таких туристичних послуг. Порядок оподаткування операцій з поставки туристичним оператором туристичного продукту, туристичних послуг з місцем їх надання на митній території України здійснюється на загальних підставах згідно з Законом "Про податок на додану вартість".

З метою коригування інших податкових норм, запроваджених при прийнятті Державного бюджету України на 2005 рік, на розгляд Верховної Ради України у першому читанні внесені:

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 75 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 6511 від 18 січня 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Горбаль В.М.). Законопроект пропонує вилучити пункт 1 статті 75 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік", яким через внесення змін до статті 218 Митного кодексу України встановлюється на 2005 рік режим імпорту при ввезенні на митну територію України деяких товарів з території спеціальних економічних зон. Автор Проекту Закону мотивує внесення законодавчої ініціативи тим, що Митний кодекс не є законом, який визначає справляння податків. На його думку, єдиними та чинними на сьогодні спеціальними законами, які визначають порядок оподаткування товарів, що переміщуються через межі спеціальних економічних зон, є закони України, якими визначено порядок функціонування кожної спеціальної економічної зони (СЕЗ) окремо.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо усунення подвійного оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, що сплачують єдиний та фіксований податки)" № 7012 від 03 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Рудьковським М.М.). Законопроектом пропонується розподіляти суми єдиного податку, що сплачуються суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами у таких розмірах: до місцевого бюджету – 43%, до Пенсійного фонду України – 42%, на обов'язкове соціальне страхування – 15%. Разом з цим суми фіксованого податку передбачається розподіляти у напрямках: до місцевого бюджету – 90%, до Пенсійного фонду України – 10%.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо врегулювання питання сплати суб'єктами малого підприємництва внесків до Пенсійного фонду та інших фондів державного соціального страхування)" № 7012-1 від 03 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Воюшем В.Д. і Фіксом Є.З.). Законопроект передбачає зупинити з 01 січня 2005 року дію абзаців дванадцятого, тринадцятого, чотирнадцятого та п'ятнадцятого статті 45 Закону "Про Державний бюджет України на 2005 рік", згідно з якими:

- 1) до набрання чинності закону про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності платники єдиного податку сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне та пенсійне страхування у порядку та на умовах, визначених спеціальним законодавством з питань справляння таких внесків, із сплатою юридичними особами єдиного податку у розмірі 50% діючих ставок;
- 2) платники фіксованого сільськогосподарського податку сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне та пенсійне страхування у порядку та на умовах, визначених спеціальним законодавством з питань справляння таких внесків, із сплатою фіксованого сільськогосподарського податку в розмірі 30% діючих ставок станом на 31 грудня 2004 року;
- 3) фіксований розмір страхових внесків на загальнообов'язкове державне страхування для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), та членів сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, встановлено у розмірі мінімального страхового внеску, визначеного Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо збору за геологорозвідувальні роботи)" № 7015 від 28 січня 2005 року (внесений народними депутатами України Козаченком О.О. та Слабенком С.І.). Проект пропонує встановити додаткове джерело формування спеціального фонду Державного бюджету України у частині

доходів через запровадження стягнення до спеціального фонду в розмірі 100% збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо виконавчого збору)" № 7015-1 від 28 січня 2005 року (внесений народними депутатами України Козаченком О.О. та Слабенком С.І.). Законопроект передбачає встановити додаткове джерело формування спеціального фонду Державного бюджету України у частині доходів через запровадження стягнення до спеціального фонду в розмірі 100% виконавчого збору, стягнутого виконавчою службою України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо реалізації права власності Українського народу на надра, які знаходяться в межах території України)" № 7165 від 09 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Майстришиним В.Я. і Зарубінським О.О.). Законопроектом пропонується підвищити у 10 разів базові нормативи плати за користування надрами для видобування корисних копалин та спрямувати додатково одержані Держбюджетом кошти на реалізацію Державної програми страхування Українського народу від онкологічних захворювань.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7219 від 18 березня 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Чечель М.Й.). Законопроектом пропонується:

- 1) зараховувати до доходів загального фонду Державного бюджету України суми "податку з доходів фізичних осіб, що утримуються за рахунок бюджетних асигнувань в іноземній валюті працівників закордонних дипломатичних установ України під час їх перебування у довготерміновому закордонному відрядженні";
- 2) ліквідувати порядок, згідно з яким 10% коштів, отриманих за вчинення консульських дій за межами України, зараховуються до спеціального фонду Держбюджету та використовуються на виплати, пов'язані з функціонуванням консульських відділів дипломатичних представництв та консульських установ України за кордоном, представництв та консульської служби Міністерства закордонних справ України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо оподаткування юридичних консультацій, які надаються підприємцями – фізичними особами)" № 7399 від 21 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Бондаренком В.Д.). Законопроект передбачає дозволити фізичним особам-підприємцям, які надають юридичні послуги, користуватись спрощеною системою оподаткування, обліку та звітності.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" № 7403 від 21 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Добкіним М.М.). Законопроектом пропонується виключити із Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України пункт 4 Прикінцевих положень, яким регулюється порядок сплати та зарахування до бюджетів і державних цільових фондів сум єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва та фіксованого податку, а також відновити застосування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів, які провадять діяльність у сфері грального бізнесу, здійснюють операції у сфері обігу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у сферах торгівлі лікарськими засобами та виробами медичного призначення, архітектури, надання консультацій та роз'яснень з юридичних питань, аудиту, надання в оренду нерухомого майна та ріелторською діяльністю.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України (щодо регулювання питань режиму інвестиційної діяльності та оподаткування)" № 7435 від 27 квітня 2005 року (внесений народними депутатами України Оніщуком М.В., Гуреєвим В.М., Майком В.І., Буряком С.В., Довгим С.О. та Васадзе Т.Ш.). Проект пропонує доповнити зазначений Закон положенням, згідно із яким договори щодо реалізації інвестиційного проекту на територіях пріоритетного розвитку, в спеціальних (вільних) економічних зонах, а також договори про спільну діяльність без створення юридичної особи, укладені учасниками технологічних парків на виконання проектів технологічних парків, які укладені та діють на день набрання чинності даним законом, зберігають свою чинність та продовжують діяти в повному обсязі відповідно до їх умов та норм законодавства, що діяли на момент їх укладання, але не довше двох років з дати набуття чинності даним законом.

Соціальне забезпечення

Особливе значення під час прийняття бюджету має забезпечення конституційного права громадян на соціальний захист. Варто зауважити, що в новій редакції Державного бюджету України на 2005 рік цьому питанню було присвячено значну увагу. Вперше за історію незалежної України мінімальний рівень пенсійних виплат було підвищено до розміру прожиткового мінімуму. Аналогічних змін зазнали й інші види соціальних виплат. Це суттєво позначилося на законодавчій активності народних депутатів України. За період 7 сесії Верховної Ради України IV скликання вони внесли лише п'ять законопроектів про зміни до Державного бюджету України на 2005 рік, спрямовані на посилення соціального захисту громадян. До них належать:

Проект Закону України "Про внесення зміни до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо перерахунку пенсій військових пенсіонерів)" № 6497-1 від 18 січня 2005 року (внесений народними депутатами України Каденюком Л.К., Цибенком П.С. та Рудковським Д.О.). Законопроектом передбачалося відновити у повному обсязі дію статті 43 Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб" стосовно обчислення і перерахунку раніше призначених пенсій з урахуванням усіх видів грошового забезпечення в повному розмірі. 01 лютого 2005 року Верховна Рада прийняла цей Закон за № 2392-IV.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7069 від 14 лютого 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Гавриш С.Б.). Законопроект передбачає здійснювати виплати різних видів державної допомоги, передбачених законами України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми", "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям", "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам", "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам", "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" у розмірах, встановлених цими законами. Чинна редакція Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" передбачає виплату допомоги, виходячи з рівня забезпечення прожиткового мінімуму. Законопроект внесений на розгляд у першому читанні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо збільшення субвенцій на соціально-економічний розвиток регіонів та доведення державної допомоги до базових соціальних стандартів)" № 7074 від 15 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Кириченко Л.Ф.). Законопроект пропонує:

- 1) підвищити розмір щорічної разової допомоги членам сімей загиблих та дружинам (чоловікам) померлих учасників бойових дій і учасників війни, визнаних за життя інвалідами;

- 2) збільшити удвічі субвенцію з Державного бюджету України місцевим бюджетам на виконання заходів з упередження аварій та запобігання техногенним катастрофам у житлово-комунальному господарстві та на інших аварійних об'єктах комунальної власності і на виконання інвестиційних проектів, а також субвенцію з Державного бюджету України місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток регіонів, змінити механізм розподілу коштів зазначених субвенцій;
- 3) підвищити рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги відповідно до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" та Закону України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам";
- 4) змінити порядок розподілу коштів, що спрямовуються на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення та доріг комунальної власності. Законопроект внесений на розгляд у першому читанні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо виплати заощаджень учасникам бойових дій та інвалідам війни)" № 7169 від 05 квітня 2005 року (внесений народними депутатами України Симоненком П.М. і Герасимовим І.О.). Законопроект пропонується у 2005 році повністю погасити зобов'язання держави по знецінених грошових заощадженнях громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР учасникам бойових дій та інвалідам війни, статус яким встановлено за участь у Великій Вітчизняній війні та війні з імперіалістичною Японією 1941-1945 років. Здійснити такі виплати пропонується за рахунок субвенцій з Державного бюджету місцевим бюджетам, передбачених статтею 39 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік", які спрямовуються на погашення заборгованості громадян за спожиті електричну і теплову енергію, природний газ, тверде паливо, послуги водопостачання і водовідведення, квартирну плату, що утворилася станом на 01 вересня 2004 року, в рахунок часткової компенсації втрат від знецінення грошових заощаджень цих громадян. Законопроект внесений на розгляд у першому читанні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо збільшення видатків на оплату праці працівників Вищого господарського суду України)" № 7173 від 11 березня 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Осика С.Г.). Законопроект пропонується внести зміни у додаток № 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" за бюджетною програмою "Здійснення правосуддя Вищим господарським судом України", з метою збільшення видатків споживання на 6236,7 тис. грн, у тому числі на оплату праці – на 3894,9 тис. грн. Законопроект внесений на розгляд у першому читанні.

Фінансування окремих галузей економіки України

Найбільша кількість законопроектів про зміни до Державного бюджету України на 2005 рік стосується фінансування державних програм та галузей економіки. Всього їх було внесено 39. У цілому як Закон прийнято два законопроекти.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7389 від 19 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України, головою Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони Крючковим Г.К.). Законопроект передбачає збільшити на 100 млн. грн доходну частину Державного бюджету України за рахунок підвищення обсягу надходжень коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних сил України та інших, утворених відповідно з законодавством, військових формувань (код 24050000), та спрямувати їх на придбання паливно-мастильних матеріалів для забезпечення повноцінного навчання та тренування особового складу Збройних сил України. Закон прийнято 02 червня 2005 року.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" № 7653-Д від 05 липня 2005 року (внесений народними депутатами України, членами Комітету з питань бюджету Супрун Л.П. та ін.). Закон прийнято 07 липня 2005 року. Він передбачає врегулювання таких питань: погашення заборгованості із заробітної плати за минулі роки працівникам вугільної галузі, відновлення державної частки у статутному капіталі НАСК "Оранта" з метою впливу на ринок страхування і тенденції його розвитку, забезпечення виконання надходжень у 2005 році в повному обсязі додаткових зборів на виплату пенсій за рахунок зміни ставок збору за послуги стільникового рухомого зв'язку, формування повних та достовірних списків виборців при проведенні виборів народних депутатів України у 2006 році та фінансового забезпечення візитів Президента України за кордон, вирішення проблемного питання правильності визначення та затвердження обсягу доходів бюджетів міста Малин та Малинського району Житомирської області, фінансового забезпечення здійснення повноважень Верховної Ради України, врегулювання важливих питань економічного характеру, пов'язаних з формуванням державного продовольчого резерву в період збору урожаю, врегулювання питання погашення заборгованості за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, законодавчого врегулювання спрямування коштів, що надійдуть внаслідок продажу Фондом державного майна на відкритих аукціонах акцій відкритих акціонерних товариств, понад визначені законом про Державний бюджет тощо.

Один Законопроект парламент не підтримав. Це **Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо підтримки виробництва продукції тваринництва)" № 7205 від 17 березня 2005 року** (внесений народними депутатами Сігалом Є.Я., Томичем І.Ф., Буряком С.В. та ін.).

Законопроект передбачав запровадити з 01 травня 2005 року поквартальне встановлення квот на ввезення в Україну яловичини, свинини та м'яса птиці в обсязі, що не перевищує 300 тис. т; реалізовувати квоти за плату в розмірі відповідно 300, 450 та 480 євро за тонну за вказаними кодами; дозволити ввезення зазначених м'ясопродуктів тільки м'ясопереробним підприємствам; спрямувати кошти, виручені від продажу квот, рівними частинами на фінансову підтримку виробництва продукції тваринництва та птахівництва сільськогосподарськими товаровиробниками та на компенсацію Пенсійному фонду різниці між сумою страхових внесків, сплачених сільськогосподарськими підприємствами-суб'єктами спеціального режиму оподаткування за спеціальною ставкою, та внесками, які були б сплачені ними на загальних підставах.

На розгляд ВРУ в першому читанні внесено:

Проект Закону України "Про внесення змін та доповнень до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7278 від 01 квітня 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – Хомутильник В.Ю.). Законопроект передбачає викласти у додатку № 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" назву програми видатків у відповідності із вимогами Бюджетного кодексу України. Зокрема, замість визначення "державна підтримка громадських організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї" пропонується записати "державна підтримка молодіжних організацій на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо кредитів на молодіжне будівництво)" № 7673 від 16 червня 2005 року (внесений народним депутатом України Коновалюком В.І.). Законопроектом пропонується збільшити на 110 млн. грн видатки Держбюджету та спрямувати 100 млн. грн на фінансування програми "Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла" (код 3408050) і 10 млн. грн на фінансування нової бюджетної програми "Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо забезпечення молоді житлом)" № 7794 від 08 липня 2005 року (внесений народним депутатом України Гірником Є.О.). Законопроектом передбачається збільшити видатки з Державного бюджету України за кодом 3408020 "Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла" з 114500 тис. грн до 214500 тис. грн та за кодом 3408050 "Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла" з 10000 тис. грн до 25000 тис. грн.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7089 від 18 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Руденком Г.Б.). Законопроектом пропонується передати 600 тис. грн від Міністерства оборони України до Державного комітету України з державного матеріального резерву для фінансування збереження сховища палива та сирої нафти, розташованої у Великобагачанському районі Полтавської області поблизу с. Матяшівка.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7021 від 01 лютого 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – Семенюк В.П.). Законопроектом пропонується зарахувати надходження від усіх зборів за дії, пов'язані з набуттям, здійсненням та захистом прав на сорти рослин, до джерел формування спеціального фонду Державного бюджету України та передбачити використання таких надходжень на заходи з реалізації державної політики у сфері охорони прав на сорти рослин.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо упорядкування фінансування учбових закладів фінансово-податкової системи)" № 7082 від 16 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Осикою С.Г.). Законопроектом пропонується скоротити видатки за програмами: підготовка кадрів для органів внутрішніх справ вищими закладами освіти III і IV рівнів акредитації; підготовка кадрів для фінансової системи вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації; підготовка кадрів для митної служби; підготовка кадрів та підвищення кваліфікації Національною академією державної податкової служби – на загальну суму 216,5 млн. грн. Необхідність прийняття Проекту Закону обґрунтовується перена-

сиченням фахівцями з економічною та юридичною освітою, а також безпідставним збільшенням, порівняно з попередніми роками, бюджетного фінансування навчальних закладів, що знаходяться у підпорядкуванні податкової, митної служб, міністерств внутрішніх справ та фінансів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України (щодо списання боргів виробникам сільгосппродукції)" № 7083 від 18 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Мельничуком М.В.). Законопроект передбачає відновити для підприємств-виробників сільськогосподарської продукції всіх форм власності списання безнадійного податкового боргу, у тому числі пені, нарахованої на такий податковий борг, а також штрафних санкцій в частині: податкового боргу, стосовно якого минув строк позовної давності, встановлений Законом України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами"; податкового боргу, що виник внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 73 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7087 від 17 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Грачевим О.О.). Законопроектом пропонується відновити дію окремих норм Закону України "Про інноваційну діяльність", якими передбачена можливість підприємствам, організаціям та установам, які виконують інноваційні проекти, залишати у своєму розпорядженні 50% обсягу податків на прибуток підприємств та на додану вартість, сплачувати 50% діючої ставки плати за землю, використовувати прискорену амортизацію основних фондів. На сьогодні дія відповідних норм цього Закону призупинена Законом України "Про Державний бюджет України на 2005 рік".

Проект Закону України "Про внесення змін та доповнень до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо бюджетних питань АР Крим)" № 7103 від 21 березня 2005 року (внесений народним депутатом України Воюшем В.Д.). Законопроект передбачає таке: збільшити доходну та видаткову частину Державного бюджету України на 423949,2 тис. грн; відмінити планові завдання окремим бюджетам Автономної Республіки Крим щодо перерахування коштів до Державного бюджету України; збільшити обсяг фінансування соціально-економічних програм, що реалізуються в Автономній Республіці Крим, в тому числі і за рахунок субвенцій з Державного бюджету України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо надання Закарпатській області субвенції на заходи з ліквідації наслідків стихійного лиха, відбудови об'єктів комунальної власності та проведення протизсувних заходів)" № 7123 від 01 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Гайдошем І.Ф., Климпушем О.Д. і Маркуш М.А.). Законопроектом пропонується передбачити у Законі України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" субвенцію Закарпатській області на заходи з ліквідації наслідків стихійного лиха, відбудови об'єктів комунальної власності та проведення протизсувних заходів у розмірі 15 млн. грн.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7124 від 01 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Оніщуком М.В., Гуреєвим В.М. і Майком В.І.). Проектом передбачено таке: вилучення норм щодо зміни визначення бази оподаткування ПДВ; відновлення можливості здійснення негрошових розрахунків з бюджетом, в тому числі щодо здійснення операцій з давальницькою сировиною; врегулювання питання вилучення прибутку господарських організацій, які повністю або частково знаходяться у державній власності, відновлення пільг з плати за землю для розвитку пріоритетних галузей економіки (автомобілебудування, суднобудування, літакобудування, виробництво бронетехніки); вилучення статей, що передбачають втручання у діяльність фондів соціального страхування, зокрема щодо нецільового використання коштів застрахованих осіб; фінансування невідкладних заходів із стабілізації екологічної ситуації у районах функціонування гірничохімічної промисловості.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7218 від 18 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Майком В.І., Гуреєвим В.М., Оніщуком М.В.). Законопроект передбачає збільшення фінансування бюджетної програми "Державні науково-технічні програми та наукові частини державних цільових програм у сфері промисловості".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7220 від 18 березня 2005 року (внесений народним депутатом України Руденком Г.Б.). Законопроектом пропонується у доходній частині Державного бюджету на 2005 рік відокремити із загальної суми надходжень "від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію" (п. 5 статті 10) та записати окремим рядком у п. 5"а" статті 10 доходи у вигляді коштів, нарахованих у складі ціни продажу електричної енергії у вигляді цільової надбавки в розмірі 0,75 відсотка до діючого тарифу на електричну енергію, що продається виробниками електричної енергії на оптовому ринку електричної енергії України, у порядку, визначеному Законом України "Про електроенергетику". Крім того, пропонується в повному обсязі спрямувати зазначені кошти на впровадження Комплексної програми будівництва вітрових електростанцій в Україні.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7220-1 від 18 травня 2005 року (внесений народним депутатом України Супрун Л.П.). Законопроектом пропонується перерозподілити кошти видаткової частини Державного бюджету, зокрема, збільшити на 50000,0 тис. грн фінансування програми "Заходи по реалізації Комплексної програми будівництва вітрових електростанцій", при цьому пропонується одночасно зменшити бюджетне фінансування таких програм: "Будівництво енергоблоків, атомних, гідроакмулюючих та інших електростанцій, магістральних, гірських та сільських ліній електропередач" – на 10000,0 тис. грн; "Реструктуризація вугільної та торфодобувної промисловості" – на 15000,0 тис. грн; "Державна підтримка будівництва та технічного переоснащення підприємств з

видобутку кам'яного вугілля, лігніту (бурого вугілля) і торфу та шахтобудівельних підприємств" – на 25000 тис. грн.

Проект Закону України "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо підприємств народних художніх промислів)" № 7226 від 21 березня 2005 року (внесений народними депутатами України Боким І.С., Рудковським Д.О., Гінзбург О.П., Нощенком М.П.). Законопроектом пропонується поширити пільги з плати за землю на громадські організації інвалідів, їх підприємства і організації, заклади фізичної культури і спорту та підприємства народних художніх промислів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо надання Івано-Франківській області субвенції на заходи з ліквідації наслідків стихійного лиха, відбудови об'єктів комунальної власності та проведення протизсувних заходів)" № 7230 від 22 березня 2005 року (внесений народним депутатом України Гірником Є.О.). Законопроектом пропонується виділити субвенцію з Державного бюджету України в розмірі 10,0 млн. грн. на заходи з ліквідації наслідків стихійного лиха, відбудови об'єктів комунальної власності та проведення протизсувних заходів у Івано-Франківській області.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік та деяких інших законодавчих актів" № 7285 від 04 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Харою В.Г.). Законопроект передбачає поширити пільги щодо несправляння плати за землю на земельні ділянки підприємств, установ і організацій України, зайняті їхніми структурними підрозділами (філіями, представництвами), що надають санаторно-курортні та оздоровчі послуги дітям, своїм наслідком матиме скорочення надходжень до місцевих бюджетів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7304 від 06 квітня 2005 року (внесений народними депутатами України Комаром М.С. і Лелюком О.В.). Законопроект передбачає таке: встановити, що насамперед надходження від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ спрямовуються на надання субвенції місцевим бюджетам на будівництво газопроводів-відводів та газифікацію не тільки сільських населених пунктів, а ще й околиць міст; субвенцію місцевим бюджетам на заходи з погашення заборгованості із оплати праці працівників бюджетної сфери.

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 9 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7366 від 15 квітня 2005 року (внесений народними депутатами України Супрун Л.П., Асадчевим В.М., Потаповим В.І.). Законопроектом пропонується застосовувати пільгові умови оподаткування ПДВ щодо операцій ввезення та продажу природного газу на митну територію України тільки відповідно до зовнішньоекономічних контрактів, укладених на виконання міжнародних договорів України.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо фінансової підтримки створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи державної статистики)" № 7401 від 16 травня 2005 року (внесений народним депутатом України Майстришиним В.Я.). Законопроектом пропонується збільшити на 30 млн. грн фінансування програми "Створення та розвиток інтегрованої інформаційно-аналітичної системи державної статистики" (код 3001070).

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо фінансування виконання зобов'язань України у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва)" № 7402 від 21 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Майком В.І.). Законопроектом пропонується збільшити на 8 млн. грн фінансування програми "Виконання зобов'язань України у сфері науково-технічного співробітництва" (код 2201070).

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7405 від 21 квітня 2005 року (внесений народними депутатами України Надрагою В.І., Єремеєвим І.М., Шершуном М.Х. і Самоплавським В.І.). Законопроектом пропонується збільшити на 1227100 тис. грн фінансування Державного комітету України з державного матеріального резерву. Крім того, комітету дається доручення списати заборгованість Державної акціонерної компанії "Хліб України" у сумі 214408,4 тис. грн, що виникла в результаті виконання постанов Кабінету Міністрів України від 05.05.1998 р. № 598, від 25.08.1998 р. № 1338, від 11.12.1998 р. № 1962, від 18.12.1998 р. № 2002 та розпоряджень Кабінету Міністрів України від 16.11.1998 р. № 945-р, від 19.04.1999 р. № 312-рс.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо фінансування Української дитячої спеціалізованої лікарні "ОХМАТДИТ)" № 7441 від 28 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Коновалюком В.І.). Законопроектом пропонується збільшити на 12 млн. грн видатки Державного бюджету України, спрямувавши їх на фінансування нової програми "Розвиток Української дитячої спеціалізованої лікарні "ОХМАТДИТ".

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 45 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7445 від 29 квітня 2005 року (внесений народним депутатом України Супрун Л.П.). Законопроект передбачає встановити, що порядок використання та розподілу 10% коштів, які надходять до спеціального фонду Держбюджету і спрямовуються на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг комунальної власності, у першу чергу в сільській місцевості, має визначити Кабінет Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету в місячний термін.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України

(про врегулювання питань щодо оподаткування інвестицій податком на додану вартість)" № 7494 від 17 травня 2005 року (внесений народним депутатом України Кірюянцем С.Г.). Законопроектом пропонується відновити дію норми Закону України "Про податок на додану вартість", яка передбачає, що не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з "передачі основних фондів як внеску до статутного фонду юридичної особи для формування її цілісного майнового комплексу в обмін на емітовані нею корпоративні права, у тому числі при ввезенні основних фондів на митну територію України (крім підакцизних товарів) або їх вивезенні за межі митної території України".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" щодо статутного фонду НАК "Укргролізинг" № 7497 від 18 травня 2005 року (внесений народним депутатом України Шпаком В.Ф.). Законопроектом пропонується зарахувати кошти, які щорічно виділялися із Державного бюджету, починаючи з 01 січня 1998 року до 31 грудня 2004 року, на придбання сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу, до статутного фонду НАК "Укргролізинг".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7508 від 18 травня 2005 року (внесений народними депутатами України Раханським А.В., Шаровим І.Ф.). Законопроектом пропонується збільшити на 10,0 млн. грн видатки розвитку за рахунок одночасного зменшення на цю ж суму видатків споживання в межах загальних асигнувань, передбачених у Державному бюджеті для Міністерства оборони України за бюджетною програмою 2101090 "Фінансова підтримка санаторно-курортних закладів та утримання реабілітаційних центрів Міністерства оборони". Запровадження зазначеної пропозиції обґрунтовується необхідністю підвищення сучасного рівня матеріально-технічної бази військових санаторіїв для створення сучасних умов розміщення й проживання відпочиваючих.

Проект Закону України "Про внесення змін до статті 23 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7604 від 03 червня 2005 року (внесений народним депутатом України Косіновим С.А.). Законопроектом пропонується доповнити пункт 4 статті 23 Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік", яким визначено, що джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України на 2005 рік є "кошти, що надійдуть внаслідок продажу Фондом державного майна України на відкритих аукціонах акцій відкритих акціонерних товариств за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, для ліквідації наслідків аварії на очисних спорудах міста Харкова", словами "але не більше 24000 тис. грн. Надходження понад 24000 тис. грн зараховуються до загального фонду Державного бюджету України". Необхідність прийняття зазначеної пропозиції обґрунтовується тим, що Законом України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" передбачено, що кошти від продажу акцій відкритих акціонерних товариств у сумі 24000 тис. грн мають бути спрямовані на фінансування ліквідації наслідків аварії на очисних спорудах міста Харкова, проте не визначено напрями використання коштів, у разі отримання суми, що перевищує 24000 тис. грн.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо фінансування будівництва вітрових електростанцій)" № 7722 від 24 червня 2005 року (внесений народними депутатами України Супрун Л.П., Заїчком В.О., Майстришиним В.Я., Руденком Г.Б.). Законопроектом пропонується збільшити видатки на програму "Заходи по реалізації Комплексної програми будівництва вітрових електростанцій" за рахунок збільшення надходжень від збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо погашення зобов'язань житлово-комунальних підприємств перед бюджетом та цільовими фондами)" № 7733 від 30 червня 2005 року (суб'єкт законодавчої ініціативи – народний депутат України Супрун Л.П.). Законопроектом пропонується дозволити для підприємств тепло-, водо-, енергопостачання та водовідведення реструктуризацію або списання заборгованості (недоїмки) за податками, зборами (обов'язковими платежами), надавати відстрочки щодо термінів її сплати, а також списання заборгованості за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, бюджетними позичками, фінансовою допомогою на зворотній основі до бюджету.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо підтримки розвитку іпотечного ринку України)" № 7736 від 30 червня 2005 року (внесений народним депутатом України Майстришиним В.Я.). Законопроектом пропонується встановити ліміт надання державних гарантій Державній іпотечній установі у 2005 році в обсязі до 500 млн. грн.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" (щодо цінового врегулювання на ринку зерна)" № 7748 від 01 липня 2005 року (внесений народними депутатами України Рудьковським М.М., Мельником М.Є. та Мельничуком М.В.). Законопроект визначає механізм здійснення додаткових інтервенційних операцій з зерновими культурами для стабілізації цін на них та унеможливлення збитковості сільськогосподарських товаровиробників.

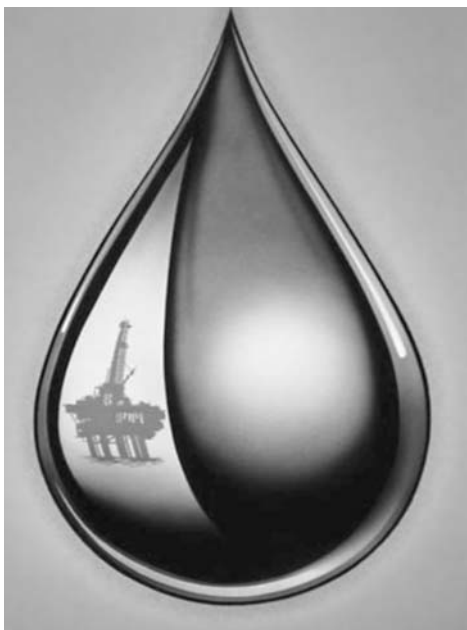
Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" (щодо забезпечення діяльності спеціальної економічної зони "Славутич)" № 7788 від 07 липня 2005 року (внесений народними депутатами України Раханським А.В., Бондаренком Г.І. та ін.). Законопроектом пропонується відновити пільговий режим оподаткування, встановлений Законом України "Про внесення змін до деяких законів України з питань оподаткування у зв'язку зі створенням спеціальної економічної зони "Славутич".

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7808 від 12 липня 2005 року (внесений народним депутатом України Стретовичем В.М.). Законопроект передбачає видатки на відшкодування шкоди, заподіяної незаконними діями судових органів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7090 від 18 лютого 2005 року (внесений народним депутатом України Руденком Г.Б.). Законопроектом пропонується впорядкувати фінансування вітроенергетики у 2005 році.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" № 7017 від 31 січня 2005 року (внесений народним депутатом України Доманським А.І.). Законопроект визначає засади фінансування Національного координаційного центру адаптації військово-службовців.

У цілому законодавча робота народних депутатів України в напрямі змін Державного бюджету України на 2005 рік була досить активною. Однак привертає увагу зволікання з розглядом таких ініціатив. За весь період роботи 7 сесії Верховної Ради України IV скликання з 95 розроблених народними депутатами законопроектів, які передбачають зміни до Державного бюджету України на 2005 рік, рішення було прийнято лише щодо п'яти. Чотири прийнято як закони і один відхилено.

Шляхи законодавчого вирішення енергокризи в Україні

*Леся Шевченко,
Юрій Сиротюк,
Фундація "Відкрите суспільство"*

Після набуття Україною незалежності вирішення проблеми енергетичної безпеки держави нагадує хаотичне "гасіння пожеж": без глибокої стратегії та за відсутності скоординованих дій.

Україна, володіючи великими власними запасами вугілля і урану, водночас відчуває гострий дефіцит власного видобутку вуглеводнів, і передусім – нафти (обсяги власного видобутку нафти в Україні становлять 3,07 млн т на рік, що складає 13% від рівня загального споживання, а природного газу 19 млрд куб. м на рік, або 20% від споживання).

Таким чином, ринок нафтопродуктів в Україні сформувався під впливом гострого дефіциту власної нафти.

Водночас варто зазначити, що потужність нафтопереробних підприємств, розташованих на території України, складає близько 52 млн т на рік і повне їх завантаження дозволить забезпечити потреби держави.

З іншого боку, всі нафтопереробні заводи (НПЗ) за своєю технологічною схемою відповідають вимогам НПЗ із простою схемою переробки. Глибина переробки на цих заводах (Херсонський, Одеський, Дрогобицький і Надвірнянський) становить 45,67% - 60,07%.

Разом з тим на Лисичанському й Кременчуцькому НПЗ, які умовно можна зарахувати до підприємств із вищим рівнем переробки нафти (класична схема), цей показник за чотири місяці 2005 року становив 68,06% і 69,29% відповідно.

До прикладу, в країнах Заходу цей показник сягає 90% і більше.

На ситуацію впливають й інші чинники, зокрема той факт, що управління нафтогазовою галуззю в Україні не має чіткої вертикалі. Державна компанія "НАК "Нафтогаз України" підпорядкована безпосередньо Кабінету Міністрів України, минаючи Мінпаливенерго України, яке відповідає за енергетичну політику в державі, та Міністерство економіки, яке регулює цінову політику на ринку бензину в Україні.

На законодавчому рівні питання енергетичної безпеки держави включенні у схвалену Верховною Радою Концепцію національної безпеки України.

Одним із завдань забезпечення енергобезпеки є створення стратегічного запасу нафтопродуктів на 28-30 діб (більшість країн ставлять за мету забезпечення запасу на 90 діб). До речі, існуючі сховища нафтопродуктів ємністю 1,3 млн т дозволяють це зробити.

Проте слід зазначити, що в Україні до цього часу не введено в дію державну електронну інформаційну базу даних "Нафта і нафтопродукти", яка забезпечила б прозору систему державного контролю за ситуацією на внутрішньому ринку нафти та нафтопродуктів.

Таким чином, ринок нафтопродуктів в Україні функціонує в умовах гострого дефіциту власної нафти і наявності лише одного зовнішнього джерела (російського) постачання нафти, невідповідності нафтопереробних потужностей сучасним технологічним вимогам, недостатнього обсягу запасу нафтопродуктів у сховищах, відсутності сучасного електронного обліку споживання нафти і нафтопродуктів.

У таких умовах ринок нафтопродуктів не достатньо захищений від кризових явищ, які в останні роки набули перманентного характеру.

Щодо законодавчого забезпечення функціонування ринку нафтопродуктів, то слід зазначити, що пропозиції стосовно його вдосконалення наростають в основному в період загострення ситуації на ринку нафтопродуктів і носять переважно тимчасовий "революційний" характер.

Так, у розпал останньої паливної кризи навесні цього року Кабінет Міністрів України 1 травня 2005 року вніс черговий подібний законопроект. Він передбачав внесення змін до законодавчих актів щодо надання права Кабінету Міністрів України змінювати ставки акцизного збору та ввізного мита на нафтопродукти, що мало забезпечити дієвий механізм стабілізації внутрішнього ринку нафтопродуктів та дозволити оперативно впливати на рівень цін та пропозицію зазначених товарів на ринку.

Прийняття законопроекту дозволяло Кабінету Міністрів України шляхом зміни ставок акцизного збору та ввізного мита оперативно реагувати на зміни кон'юнктури цін на світових ринках нафти та нафтопродуктів з метою недопущення дестабілізації на внутрішньому ринку цих товарів. Однак Верховна Рада України законопроект не підтримала насамперед тому, що зазначена пропозиція не в повній мірі узгоджувалась із вимогами частини другої статті 92 Конституції України, згідно із якими виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки і збори.

За ініціативою Уряду і народних депутатів України неодноразово здійснювалися кроки щодо запровадження дозвільного принципу (ліцензування) на ринку нафтопродуктів, як на інших енергетичних ринках. Ліцензування діяльності з

виробництва бензину, моторного та дизельного палива, оптової і роздрібною торгівлі нафтою, бензином моторним та дизельним паливом дозволить забезпечити прозорість ринку нафтопродуктів, встановити оперативний і дієвий контроль за всіма його учасниками, своєчасно виявляти порушення чинного законодавства та вживати заходів щодо їх попередження в подальшому. Зокрема, пропонується внести відповідні зміни і доповнення до статті 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності". Адаже за наявності різних форм відносин між суб'єктами господарювання, особливостей їх фінансово-господарської діяльності, пов'язаних зі складною організацією таких структур, утворюються перешкоди для здійснення контролю за додержанням вимог податкового, антимонопольного та іншого законодавства, що призводить до недонадходження до бюджету від податків і зборів. Прийняття вищевказаних законодавчих змін прогнозовано має вирішити існуючі проблеми.

Враховуючи необхідність розв'язання проблем, які існують на ринку нафтопродуктів, зважаючи на специфічність цього ринку та з метою запобігання порушень чинного законодавства і забезпечення надходжень до бюджету від податків і зборів у повному обсязі, на нашу думку, необхідно запровадити ліцензування діяльності з виробництва бензину, моторного та дизельного палива, оптової і роздрібною торгівлі нафтою, бензином моторним та дизельним паливом.

17 травня 2005 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо стабілізації цін на ринку нафтопродуктів". Закон прийнято з метою ресурсного наповнення ринку високооктановими бензинами і дизельним паливом шляхом заохочення збільшення поставок імпортованих нафтопродуктів, зокрема встановлення нульової ставки акцизного збору і ввізного мита.

Законом внесено зміни до Закону України "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)" – встановлено нульову ставку акцизного збору до кінця бюджетного року, а також до Закону України "Про Митний тариф" – запроваджено нульову ставку ввізного мита на високооктанові бензини і дизельне паливо. Це дозволить швидко наситити ринок цими нафтопродуктами і таким чином стабілізувати ситуацію на ньому. У разі зниження надходжень від акцизного збору і ввізного мита при реалізації Закону України "Про внесення змін до деяких законів України" втрати бюджету частково компенсуватимуться через збільшення обсягів реалізації імпортованих нафтопродуктів.

Прийняття Закону мало б забезпечити ресурсне наповнення ринку нафтопродуктів високооктановими бензинами і дизельним паливом та сприяти зниженню цін на нафтопродукти та стабілізацію ситуації на внутрішньому ринку цих товарів.

Звичайно, вказаний закон слід розглядати лише як "пожежний" захід. Крім того, не можна вважати стратегічним шлях створення умов для ввезення нафтопродуктів в Україну замість ввезення нафти.

18 травня 2005 року Президент України видав Указ № 823/2005 "Про заходи щодо стабілізації ситуації на ринку нафти і нафтопродуктів".

Певним чином Указ є наступним кроком у подоланні кризи на ринку нафтопродуктів. У ньому справедливо відмічається, що заходи, передбачені Законом, є недостатніми для досягнення стратегічної мети – стабільності на ринку нафти і нафтопродуктів, комплексного розв'язання існуючих проблем. В Указі Президента засуджується адміністративне втручання у ціноутворенні на ринку.

Указ став ще одним документом зобов'язувального характеру щодо створення вертикально інтегрованої схеми управління корпоративними правами, що належать державі у статутних фондах нафтових та нафтопереробних компаній.

Також передбачено створення державного резерву світлих нафтопродуктів у розмірі 10% від обсягу річного споживання таких нафтопродуктів в Україні. Формування цього резерву має бути завершено до 1 січня 2006 року.

Указ Президента зобов'язав затвердження в двомісячний строк програми диверсифікації закупівель нафти українськими суб'єктами господарювання, передбачивши заходи щодо унеможливлення залежності українського ринку нафти і нафтопродуктів від однієї держави-експортера.

Отже, Указ вкотре визначив терміни реалізації раніше визначених стратегічних заходів, зокрема диверсифікації джерел постачання нафти, створення стратегічного резерву, а також вертикально інтегрованої нафтової компанії як впливового вітчизняного гравця на ринку нафтопродуктів України.

Хоча слід врахувати те, що на сьогодні діє Закон України "Про призупинення приватизації підприємств нафтопереробної промисловості України", який передбачає тимчасово (до прийняття Державної програми приватизації на 2004-2006 роки та Закону України про особливості приватизації підприємств нафтопереробної промисловості України) призупинити приватизацію та внесення державою до статутних фондів господарських товариств усіх форм власності пакетів акцій підприємств нафтопереробної промисловості України, які перебувають у державній власності, а також передачу їх у заставу.

На нашу думку, одним з чинників незавершеності реалізації державної політики у цьому напрямі є вперте небажання певних структур виконавчої влади та зацікавлених груп, які діють на цьому ринку, створити прозорі правила гри, закріпити їх на рівні Закону "Про ринок нафти та нафтопродуктів", який охопив би весь комплекс проблем.

До речі, корисним у цьому плані для України міг би стати досвід Євросоюзу. Починаючи з 1968 року (зі змінами 1972 року) у співтоваристві існує законодавство по резервах нафти і управлінню кризовими ситуаціями. Країни співтовариства зобов'язані постійно підтримувати запаси на рівні, який відповідає 90 дням середньодобового споживання за попередній календарний рік. Зокрема, у Німеччині законом передбачено, що кожна компанія, яка виробила або імпортувала тонну нафтопродуктів, зобов'язана брати участь у створенні такого резерву.

На жаль, президентський Указ, попри його видимі позитиви, не містить вимог щодо прозорості ринку, зокрема запровадження ліцензування, автоматизованої електронної системи обігу нафтопродуктів (ще двох нормативно-правових "довгобудів" у цій сфері). У ньому відсутні механізми, які б стимулювали власників НПЗ до модернізації існуючих нафтопереробних потужностей.

Великий сумнів викликають не просто стислі, але і в більшості нереальні терміни виконання Указу.

З іншого боку, прийняття указів Президента, а не законів, є продовженням традиції регулювання ринку нафтопродуктів, яка не виправдала себе. Для ілюстрації наведемо лише перелік назв указів і постанов, прийнятих за минулої влади:

Укази Президента України:

- від 25.01.1999 № 46/99 "Про державне регулювання експорту, імпорту, оптової, роздрібною торгівлі нафтопродуктами";
- від 11.06.1999 № 639/99 "Про державне регулювання експорту, імпорту, оптової, роздрібною торгівлі нафтопродуктами";
- від 07.04.2000 № 565/2000 "Про державну електронну інформаційну базу даних "Нафта і нафтопродукти".

Постанови Кабінету Міністрів України:

- від 26.11.1991 № 336 "Про ціни на нафтопродукти";
- від 25.01.1994 № 21 "Про державне регулювання цін на нафтопродукти";
- від 20.12.1997 № 1442 "Про затвердження Правил роздрібною торгівлі нафтопродуктами".

Таким чином, слід зазначити, що подолання кризових явищ на ринку нафтопродуктів України навряд чи буде можливе без розробки та реалізації перспективної зваженої енергетичної стратегії України, яка має комплексно підійти до вирішення зазначених проблем. Необхідно визначити засади розвитку внутрішніх ринків енергоносіїв в Україні. Передбачити реальні кроки до зменшення енергоємності ВВП. Визначити економічно виправдані заміни дефіцитних імпортованих енергоносіїв, щонайперше нафти, та проводити послідовну політику щодо диверсифікації постачання вуглеводнів в Україну.

Наявність такого державного документу є, зокрема, однією з вимог до країн, які прагнуть до вступу в Європейський Союз. При цьому необхідно більш широко використовувати потенціал Енергетичної Хартії, до якої приєдналась Україна в 1998 році.

Якщо проаналізувати ситуацію на ринку нафтопродуктів, то важко не помітити відсутність зацікавленості гравців ринку і належної наполегливості з боку держави у впровадженні прозорих та таких, що відповідають сучасним вимогам цивілізованого ринку, правил гри.

Об'єктивності ради слід зазначити, що ринкові відносин на ринку нафтопродуктів вже складаються понад 12-14 років і цілком можуть стати базою для необхідних законодавчих напрацювань.

Нафтова криза також показала відсутність в Україні системи належного моніторингу для попередження кризових явищ на ринку нафтопродуктів. На жаль, численні виступи у пресі урядовців різного рівня свідчать лише про те, що чергова криза нас захопила, як завжди, несподівано.

Однак, крім відсутності затверджених Законом відносин на ринку нафтопродуктів, в Україні також відсутній єдиний державний центр, що відповідав би за розвиток нафтової та нафтопереробної промисловості в Україні. На сьогодні важко зрозуміти окремі доручення Кабінету Міністрів України і його структурному підрозділу Міністерству економіки України, зокрема щодо поліпшення вертикалі управління галуззю.

Отже, можна зазначити, що і нинішня влада в Україні на початках своєї діяльності продовжує діяти методами і засобами, опрацьованими владою попередньою, що дозволяє у кращому випадку "гасити пожежі" на енергетичному ринку і, на жаль, не забезпечує стратегічного вирішення проблеми енергобезпеки України.

